

שאלות ותשובות בעניני השעה

בני ברק - שבט תשע"ד

הערה נחוצה

מפני חומר הדברים הנוגעים לכל אחד מחד גיסא, ומאידך גיסא חומר איסור ביזוי ת"ח.

השתדלנו בכל כוחנו שיעמדו הדברים בגדרי ההלכה, וכמבואר בפנים אות ח', ועכ"ז באם ימצאו דברים שיש בהם חשש ביזוי, נודה למי שיעמידנו על כך למען נסקל דברים אלו, ויהיו ראויים לעלות על שולחן מלכים. ושכמ"ה.

להערות והוספות ניתן לפנות: hemethal@gmail.com

לכבוד ידידי ...

בהמשך לשיחתנו האחרונה, הנה עברתי לאחרונה על הרבה חומר וקונטרסים שונים שיצאו לאחרונה בענין המחלוקת המסעירה את עולם התורה בדרכי ההנהגה, ומתוך כל הפסולת ודברים שלא מנן הענין ליקטתי את עיקרי הדברים שעדיין טעונים לי ביאור לשיטתכם, ואבקש שתענה לי עליהם, אלו הם;

- א. הרי בשנים האחרונות מקובל שיש גדול הדור אחד ולא חולקים עליו ואיך אתם באים לשנות מצב זה.
- ב. הרי גם אתם מודים בגדלותם של הגראי"ל והגרח"ק ורבים ממכם שואלים ומתייעצים איתם ומבקשים את ברכתם, ומאי שנא כאן שאינכם הולכים לאורם.
- ג. מה היה הענין בהקמת העתון והתנועה ועי"ז לפלג את כל הציבור, ולמה א"א לחכות להחלפת ההנהגה ואז לתקן את האפשר.
- ד. הרי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שלח להגראי"ל ולא להגר"ש.
- ה. הרי רוב ראשי הישיבות נמצאים בצד של הגראי"ל.
- ו. איך אתם לא מתייראים מהקללות והדברים החרפים שאמר וכתב עליכם הגר"ח קנייבסקי.
- ז. הרבה מאלו שבצידו של הגר"ש הם מסיבות צדדיות כגון פוניבוז' ולא משיקולים עניינים.
- ח. אתם מסיתים נגד הנהגת הגראי"ל ומדברים לא רק לציבור שלכם אלא הולכים ומשכנעים אנשים מהציבור הרחב, ולכן יש שרואים זאת כפגיעה בכבודו של הגראי"ל, ויש בזה הרס לדורות בשבירת המושג של הנהגת הדור, וכמו"כ זה מחליש את כוחנו הן בתוך הציבור החרדי והן בעמידה משותפת מול אויבינו.
- ט. מה הטענה כ"כ שהגראי"ל משנה מהדרך המקובלת, והרי גם הגרא"מ שך שינה בענין כניסה לקואליציה, ועוד, ועי"ז נאמר דור דור ודורשיו ויפתח בדורו כשמואל בדורו.
- י. עתון הפלס מבזה את גדולי ישראל ומתריס כנגדם.
- יא. מה היתה כ"כ ההתנגדות לנח"ל וועדת טל, הרי עובדא שמאז עולם התורה הלך וגדל ופרח הודות לדברים אלו.
- יב. הרי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה לתמוך בחוק טל.
- יג. הרי תמיד דאגו רק לאלו שלומדים וכלשון החוק "תורתו אומנותו", ואתם לפתע נלחמים גם שלא לשלוח לצבא את אלו שלא לומדים, ומדברים על יהרג ואל יעבור ומסירות נפש בענין זה, מה שלא היה מאז ומתמיד.
- יד. הגראי"ל פועל בדרכי שתדלנות בצנעא והגר"ש בהפגנות ומחאות, לכאורה אנו הורגלנו כדרך הראשונה והדרך השניה שייכת יותר להעדה"ח וכדו'. כמו"כ ענין האי התייצבות בלשכת הגיוס נראה כסתם התגרות מיותרת להפסיק גם את מה שהיה נהוג עד היום להתייצב. ובכלל הרי החכ"ם החרדיים כולם מצהירים שלא יתנו יד לשום פגיעה בכל מי שרוצה ללמוד ללא מכסות וכדו' וילחמו על כך בכל כוחם, ומה כבר חילוקי הדעות והפשרות שמצריכים מלחמה כ"כ כואבת בתוך הציבור. ומה כ"כ גרוע בחוק המדובר כעת, והרי לדבריהם אפשר לעמוד ביעדים אלו ועי"ז להמשיך את כל עולם התורה. וכן מה האסון בשותפות בועדת שקד שלדברי החכ"ם כבר היה לעולמים ואדרבה הם נמצאים שם כדי להלחם.
- טו. מהי המלחמה בכל המכללות ומסלולים של לימודי מקצוע לאברכים שאינם מסוגלים ללמוד, וכי הגר"ש סבור שצריך לכפות על כולם ללמוד ואינו מכיר בזה שיש כאלו שאינם יכולים ללמוד, וא"כ למה לא נדאג להם ללמוד פרנסה בצורה נקיה, והרי בכל הדורות רוב הציבור לא למד. כמו"כ מהו הענין במאבק בחרדים החדשים שלכאורה גורם לשנאת ע"ה לת"ח.
- טז. הרי רוב הציבור שומע להגראי"ל ומה תועילו בהפגנות קטנות יחסית והתקפות בעיתון אחד בתוך כל כלי התקשורת שהולכים עמו

לכבוד ידידי היקר ...

קבלתי מכתבך, ואנסה בס"ד להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, כפי סדר שאלותך.

K

הרי בשנים האחרונות מקובל שיש גדול הדור אחד ולא חולקים עליו ואיך אתם באים לשנות מצב זה.

יפה דייקת בשאלתך שמצב זה הוא חידוש שנתחדש בשנים האחרונות, כי בכל הקמפיין והתעמולה הזולה המתנהלת בחדשים האחרונים באים לשנות ולהפוך סדרי עולם ולעקור את כל המוסכמות, כאילו אין מצב של מחלוקת בין גדולי ישראל שכל אחד נוהג כרבותיו, והרי כך היא צורת התורה והש"ס והפוסקים שיש ריבוי דעות, ובאים למחוק את המושג של אלו ואלו דברי א' חיים, הרוצה לעשות כב"ש עושה וכו', עשה לך רב, במקום מה שידענו מאז מאות אלפי שנים - מאז פסקו הסמכויות המוזכרות בגמ' של נשיא אב"ד וריש גלותא וכו' - שתמיד היו דעות שונות הן בעניני הלכה והן בעניני הנהגת הציבור, בין בתקופת הגאונים ובין בזמן הראשונים ובודאי במאות השנים האחרונות בכל גדולי האחרונים שקטנם עבה ממתנו של כל מי שאנו רק מעלים על דעתנו, ופעמים רבות גרמו דברים אלו לפירוד ומחלוקות עצומות בקהילות וציבורים, ולא ערער בזה אדם מעולם על עצם הדבר, ולא כאן המקום למנות כרוכלא מקרים ללא סוף שנחלקו בהם גדולי ועמודי עולם בענינים כאלו ויכלה הזמן והם לא יכלו, צא ובדוק בספרי ההסטוריה ופנקסי הקהילות¹, ואם אין ידך מגעת לשם עיין בשותי"ם של הראשונים והאחרונים ותמצא כאלו למאות ואלפים. ומאחר ואין חולק על גדלותו העצומה של הגר"ש אויערבאך בעמל התורה וידיעתה לעומקה בנגלה ובנסתר והתמדתו העצומה ובעבודת ד' בסילודין בדרגות נשגבות ובעשיית חסדים לאלפים ללא שיעור וכו' וכו', ופשיטא בעיני כל בר דעת שהוא בר פלוגתא של השמות המדוברים וזכותו להורות לתלמידיו את דעתו והרוצה לעשות כמותו יעשה, א"כ מה נשתנה מכל מה שהורגלנו עד היום במשך כל הדורות. אלא שאכן נכון הוא שהיה מצב מחודש שהתחיל בזמנו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל ואח"כ אצל מרן הגריש"א זצ"ל שהם הנהיגו את הדור והיו סמכות עליונה ללא עוררין, וע"ז יש להעמיד ולברר הדברים למה אין אתם פועלים עד"ז כהיום. אבל ודאי שזו ההנחה המוקדמת, וכל השאר הוא דמגוגיה זולה ורעשנית ללא שום תוכן.

[דברים ברוח זו כבר נאמרו ע"י הגרי"א ויינטרויב זצ"ל, בהספד שנשא בקרית ספר לאחר הסתלקותו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שצריך לדעת שזה היה משהו מיוחד שהרב שך זכה לו שהיה מנהיג מוסכם ללא עוררין וזה לא חייב להמשיך ויכול להיות מצב של התפוצצות במחלוקת בין גדולי הדור, והזהיר שלאף אחד לא יהיה חלק פעיל בשום צד, עיי"ש באורך. אלא שיל"ע דאולי אחרי החלום שבו הורה להצביע ג' הדר ביה, וצריך בירור אצל החולם].

ובכן, המצב שהיה בזמנו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה שכל ציבור בני התורה סר למרותו, ואלו שניסו לצאת נגדו ולהביע דעה אחרת ממנו לא הצליחו לגבש מסביבם שום כמות מינימלית של ציבור הראוי ליחס, [לא שהיה אסור לחלוק עליהם, אלא שגם אם משהו חשב אחרת הוא לא ראה לנכון לבטא את זה, ואם משהו כן ביטא זה לא עורר ספק אצל אף אחד מהציבור, זו העובדה והמציאות שהיתה אז], וממילא ודאי זה היה המצב שהציבור קבע מרצונו ללא הסברה וללא כפיה, ובאופן טבעי אלו הבודדים שיצאו נגדו הוציאו את עצמם מכלל הציבור כולו, וזה אכן היה דבר נדיר שזכה לו הגרא"מ שך זצ"ל (וכפי שכתב הגר"ש

¹ לדוגמא בעלמא; הרי במשך מאות שנים התנהלו הירידים המפורסמים של ועד ד' ארצות וכו' המוזכרים במהרש"א ובפוסקים בהם נתקבצו כל גדולי הדור מכל המקומות לדון בענינים הציבוריים ועמדו למנין והתקינו תקנות, ולא העלה אדם על דעתו שיהיה אדם אחד יחיד ומיוחד שיחליט לבד בהכל. וכבר נתפרסמו לאחרונה דבריו של הגר"א קוטלר זצ"ל כי המצב של העמדת סמכות עליונה שאסור לחלוק עליה הוא חורבן והרס לדורות והיפך כל המקובל.

במכתבו אז שזכה דורנו למה שלא זכו דורות אחרים², בזמן הרב שך הוא עלה על במה ואמר מילה אחת נגד אדם פלוני והוא נמחק מדפי ההסטוריה, ללא שום צורך בהסברה ארוכה במשך חדשים בעתון ובמאמרים מפולפלים מכל מיני נפגעים וממורמרים למיניהם, וגם בלי צורך לברך עליו ברכה לבטלה. אך מעולם לא ניסו למחוק ציבור ענק קיים המאוגד סביב רבותיו ולכפות עליהם להשמע דוקא לרב אחר. המצב כיום הוא שיש ציבור של רבבות שקבלו עליהם את מרותו של הגר"ש בכל דבר וענין, ומה לעשות שגם אחרי שהוציאו את כל כלי הנשק ההזויים ביותר (קללות, חלומות, ברכה לבטלה, סגירת ישיבות, פיטורים מכוללים, פסולי עדות, ועוד היד נטויה) כולל התקפות והשמצות ארסיות במשך תקופות ארוכות - דבר ששום אדם גדול בהסטוריה לא נזקק לו כדי לבסס את מעמדו - עדיין הציבור חי וקיים ועומד על זכותו לשמוע למי שקיבל כרבותיו, ואין שום דבר בעולם וכל כח ומקור בתורה למנוע מהם את הזכות לצעוד לאורו.

והנה במצב הנוכחי עמדו בפניו של הגר"א שתי אפשרויות; (א) לפעול בהנהגה משותפת עם הגר"ש כפי שהנהיג הגר"ש ביחד עם הגר"א, וכבר נתפרסם - מהגר"א ד - שהגר"ש הביע את הסכמתו לכך שהמילה האחרונה תהיה של הגר"א אך בתנאי שישמע אותו קודם. (ב) להתעלם מקיומו ומדעותיו ולהנהיג כרצונו וכדעתו ולא להתייחס לשום דעה אחרת ולא להסביר את עצמו בשום דבר וענין. לא באנו לדון מי הוביל להכרעה כהאפשרות השניה ולמה³, ומה היה רצונם ותפילתם ומשאלת ליבם של רובם המוחלט של בני התורה כיצד יתנהלו הענינים, אולם אחרי שכן נהיה פשוט הדבר שכשם שזכותה של כל חסידות לפעול רק כהוראת רבם כך גם זכותו של כל מי את עצמו כתלמיד הגר"ש - בין אם למד אצלו ובין אם קיבל את מרותו [כמו כל השומעים להגר"א שמעט מאד מהם הינם תלמידים שלון] - לפעול כדעתו.

אין ספק, שהמצב שבו יש מנהיג מוסכם ובלתי מעורער יש בו תועלות רבות לכלל הציבור, [בזמנינו בעידן החצרות והשחיתות כבר ממש לא בטוח כבר מה עדיף, אבל גם אם נניח שאכן תועלתו רבה], אך לא לכן נחליט כל פעם לכפות את הנהגתו של אדם גדול ככל שיהיה על ציבור שחפצים ברב אחר, ונאסור על גדולי ישראל אחרים להשמיע את דעתם, כי מעולם ומעולם לא היתה זו הדרך, למרות שכולם מבינים שיש בזה תועלת, ומי שחושב שצריך את זה יפעל להכשיר את הקרקע להנהגה זאת וכהנ"ל.

מכל כמויות המלל והכתיבה שנשפכים על ידם בתקופה אחרונה עוד לא נמצא האדם השפוי שיסביר בצורה ברורה, האם לשיטתכם כל החסידים והספרדים שאינם שומעים להגר"א הינם עבריינים? ודאי שלא, הרי גם אתם מודים שהמצב בשנים האחרונות בכלל ישראל הוא שאין "דבר אחד לדור", לפעמים מגיעים להסכמות משותפות ולפעמים לא, וכך מתנהלת לה היהדות במאות השנים האחרונות

² ומכאן תשובה למקשים מאי שנא מש"כ התם מהשתא, דכאמור שם היה אדם בודד מול הדור ומנהיגו וכאן אחד מגדולי הדור המורה את דעתו לרבבות תלמידיו, מלבד החילוק הפשוט דשם היה המדובר על הטחת דברים קשים ובוטים כמדקרות חרב כנגד, דבר שלא נעשה ע"י הגר"ש לא מיניה ולא מקצתיה אלא להיפך הגמור כידוע כמה הוא נזהר בדיבור ובמעשה בכבודם של גדולי ישראל החלוקים עליו, ועוד יש להאריך בחילוק הברור במעמדם וגדלותם וסמכותם של ברי הפלוגתא דאז ודהשתא (אם יש מי שאינו מבין הבדל בין פער של ארבעים שנה לפער של ט"ו שנים ושנתיים), וזאת כאמור מלבד עיקר הדברים האמורים למעלה. ומה שטענו שמדובר במכתב אישי, הרי כתב שם שיראה אותו לכל מי שיש בזה תועלת וכל אחד מבין את המשמעות של זה, ועוד ידוע לי מכמה גדולי ת"ח (מתלמידי הרב שך) שהכותב קרא להם לפני משלוח המכתב לשבת איתם על הנוסח ולברר את הדברים והיינו שלא ראה זה כמכתב אישי פרטי ששופך את ליבו אלא כדבר בעל משמעות שיתפרסם ויעורר הדים, ואיך שלא יהיה הרי כידוע הדברים נתפרסמו ע"י המקורבים לכותב - כדמוכח מהכיתוב הוול שבראש הדף שהופץ אז - וגרמו לביזוי כבוד התורה והיה צורך למחות על כך. ואמנם עכ"ז ראה הגר"ש בחסידותו לבקש על כך מחילה.

³ אגב, לאחרונה נתפרסם בשם הגר"א אייכנשטיין שהסביר שלא שייך שתהיה הנהגה משותפת כי הפער בדעות הוא מאד גדול, [והביא כדוגמא את דעתו של הגר"א שהוראת החזו"א שכולם ילמדו בכוללים היא הוראת שעה ולא לדורנו], ויש לציין למה שנתפרסם ראיון עם בני רבינוביץ אחרי הבחירות לכנסת (הובא בס' משנת איש עמ' 252) שאם רק ירצה לפיד לשבת עם החרדים תימצא פשרה וימצאו דרך משותפת והענין יסתדר. מה זה אומר שעם לפיד אפשר להגיע להבנות ועם הגר"ש - להבדיל א"ה - לא? וכ"ת שאני התם שאין ברירה כי חייבים להיות בקואליציה, וכי השכנת שלום בעולם התורה ומניעת כל המחלוקת היא מטרה פחות חשובה?

ללא מנהיג מוסכם שאסור לחלוק עליו, היו מנהיגים יותר גדולים ומפורסמים ונערצים והיו פחות, אבל כולם היה זכות דיבור והבעת דעה, אלא מאי, החלטתם שבציבור הליטאי חייבים שתהיה הנהגה אחת כפי שהיה עד היום בעשרות השנים האחרונות, האם יש תורה נפרדת ליוצאי פולין וליטא? [ואם הגר"ש יתחיל לעשות טישים ולקבל קוויטלאך אז יהיה מותר לנו להיות חסידים שלו ולשמוע לו?], נכון כך היה עד היום שכל הציבור קיבל הנהגה אחת אבל היום עובדא שלא כל הציבור מקבל את מרותו של הגראי"ל, מה לעשות שהגראי"ל אינו מאחד מסביבו את כל הציבור כמו הגרא"מ שך והגרי"ש אלישיב שכנראה תורתם הכריזה עליהם מסוף העולם ועד סופו, ואחרי שזה כך זכותו של כל אחד לשמוע למי שקיבל כרבו.

אגב, גם בזמן הגרי"ש אלישיב שהיו ציבורים קטנים שניסו למרוד בהנהגתו באופנים שונים, לא נעשה אחוז אחד מכל מה שקורה היום, המקסימום שנעשה היה להביע בתוקף את דעתו ולפרסם לכלל הציבור כי הפעולות שלהם הם בניגוד לדעתו, אף אחד לא העלה על דל שפתיו ומחשבתו לרדוף עד חורמה את מי שאינו שומע להגריש"א ולסגור על כך ישיבות ולפטר מכוללים ולפסול לעדות וכו'. מי שרצה שמע ומי שלא רצה לא. ואמנם פוק חזי כיצד אז ללא צורך בשום פעילות מכל הנ"ל רובו המוחץ והמכריע של הציבור קיבל את הנהגתו בכל העולם ללא עוררין.

אגב, דוק ותשכח בכל מקבלת המריעים בכל התקופה האחרונה מהבחירות ועד השתא בדרשותיהם ומאמריהם על חובת הציות והנהגת הדור, ולא תמצא אפילו אחד מהם שבעת שלחמו במרן הגריש"א זצ"ל בענינים רבים ופתחו מוסדות רבים כנגדו [עתונים, כשרות, קופת צדקה, ישיבה] עמד ודרש ברבים על חובת הציות למנהיג הדור ודבר אחד לדור וכו' וכו' [והרי אם היה מוסכם שיש מנהיג אחד כל המחלוקת בפוניבז' לא היתה קיימת כלל], רובא דרובא דהמצווחים דהשתא היו אז בצד השני ומיעוטם לא התערבו, אבל לא תמצא אף אחד שעמד אז והרעיש על הנהגת הדור הנרמסת.

הרי גם אתם מודים בגדלותם של הגראי"ל והגרח"ק ורבים ממכם שואלים ומתייעצים איתם ומבקשים את ברכתם, ומאי שנא כאן שאינכם הולכים לאורם.

מה הקשר? מה ענין שמיטה אצל הר סיני, וכי זהו הנושא העומד כעת על הפרק? מישהו בא לפקפק בגדלותם וצדקתם ובכוחם ליעץ ולברך? אבל מה הקשר בין אחד לשני, [וכי כל מי שמתברך מהגרי"ש קלמנוביץ בפורים או מתייעץ עם הגר"י אדלשטיין חייב לעשות כמותם בכל ענין, או מי שמתברך מהר"ד אבוהצירא חייב להצביע ש"ס?], כעת יש נושא שמעולם לא עלה לפנינו לדיון, של דרך הנהגת כלל הציבור מול מרשיעי ברית שבאים לחלץ אותו, ורבים רבים וטובים סבורים כי למרות גדלותו הרבה של הגראי"ל, מ"מ ליבם נוטה יותר לדרכו של הגר"ש בידועם והרגלם שכך היתה דעתם של מרנן הגרא"מ שך והגרי"ש אלישיב זצ"ל ולמעלה בקודש, והם תלמידים שלהם לא פחות משל הגראי"ל ואולי יותר, ולכן הם מעונינים שדעתו של הגר"ש תשמע ויהיה לה ביטוי ולכל הפחות בתור דעה נוספת שיש להתחשב בה, ואם יש כאלו שמנסים למחוק אותה הם יפעלו בכל תוקף למנוע זאת, ומעולם לא קיבלו עליהם את מרותו של הגראי"ל כגדול הדורות וסמכות בלעדית גם לענין ביטול כל מה שנבנה ע"י הגרא"מ שך והגריש"א. נכון, אין להם בעיה גם היום להמשיך לקבל את ברכתם של הגראי"ל והגרח"ק ולהתייעץ עמם בעניניהם האישיים בהכירם את גדלותם העצומה וכח התורה שלהם, אך זה לא מחייב שבעיקרי היסודות הם חייבים לקבל דוקא את דעתם, הנושא של סמכות בלעדית בעניני הציבור מעולם לא נידון ולא הוכרע ונתקבל על ידינו, ופשוט וברור.

מה היה הענין בהקמת העתון והתנועה ועי"ז לפלג את כל הציבור, ולמה א"א לחכות להחלפת ההנהגה ואז לתקן את האפשר.

משום שהדברים שעליהם נלחם הגר"ש, אינם סיפור כזה או אחר והרצון להיות 'גדול' ו'מנהיג', אלא נוגעים לדעתו לכל ציפור הנפש וקיומה של היהדות החרדית בארה"ק, ואדרבה הרי ברור שגם הגר"ש שהוא עתיר נסיון בעניני ציבור מבין שהוא מזיק לעצמו פוליטית במעשיו, וכי לא יכל להיות בשקט ולהצטרף למקהלת המריעים להנהגת הדור ולבסס ולחזק בזה את מעמדו לעתיד, וזה גופא מוכיח עד כמה הדברים בוערים בנפשו והוא מוכן להפסיד בשביל כך, וזוהי דוגמא הירואית וסמל להנהגה של גדולי ישראל כמה צריך לפעול לפי האמת ולא לעשות שיקולים של ריוח פוליטי כזה או אחר, כי הדברים שעליהם נטוש המאבק לדעתו של הגר"ש הינם יסוד קיומו והוייתו של הציבור החרדי בהפרדה המוחלטת מהחילוניים, והדברים הנעשים לפי ראייתו ענינם ותוצאותיהם הינם פריצה אט אט של החומות והכנסת מושגים שונים ומשונים בקרב השוליים שבמשך השנים יתפשטו ויתרחבו יותר ויותר לתוך הציבור - וכפי שיתבאר בס"ד בהמשך - ולכן עם כל הכאב והצער שבדבר, אי אפשר לתת בשעה זו מקום להכריע ע"פ שיקולים של שלום ומחלוקת, כי אם לא ילחמו ע"ז תהיה ירידה בכל האידשקייט, ולא הורסים את היהדות בשביל שלום.

לכן היה צורך דחוף בהקמת עיתון שיבטא נאמנה את דעתו והשקפת התורה באירועי התקופה כדעת מרנן ורבנן זצ"ל, הן בשביל עצם הבמה לדעה זו שנמנעת ממנו במקומות אחרים, והן בשביל להביא לשיח הציבורי ולדעת הקהל את כל מה שהעסקנים והמשתפיים למיניהם רוצים להסתיר, ולמנוע מהם לקבוע לדורות מצבים של הרס וחורבן ביסודי היהדות שרבים מהם יכולים להיות בלתי הפיכים.

כמו"כ הצורך בהקמת המפלגה בבחירות לעיריות, מכיון שכל אנשי דגה"ת שמו להם למטרה לחסל את הגר"ש, והדרך לכך היא ע"י השליטה במוקדי הכח והמוסדות, מה שיכריח גם את מי שאינו חושב כמותם לעשות כמותם, ואילו היה מתרחש מצב זה חלילה היתה דעתו של הגר"ש - בכל עניני היהדות - נעלמת ומושתקת, לכן מן ההכרח היה למנוע מהם את השליטה ולא לתת להם לעשות ככל העולה על רוחם, וכפי שאכן הוכח בתוצאות המעשיות בכל המקומות. וזאת מלבד עצם הבחירות שהראו קבל עולם כי ציבור זה מונה רבבות ויש לו השפעה ואחיזה בכל מוקדי בני התורה, מה שבהכרח יגרום לטווח ארוך להכרה בציבור זה, [ואם לא על ידם במצב הנוכחי הרי לפחות ע"י כל שאר חלקי הציבור החרדי, שכל אחד מבין כבר היום שלא מדובר בכמה מאות כפי שניסו כל הזמן להציג].

מלבד כל הנ"ל, הרי כל בר דעת יודע ורואה נכוחות, מי הם אלו שבאמת מפלגים וכל הזמן מלבים את האש ואת אוירת המחלוקת ולא לתת לה לגווע, אם רק היה מעט רצון היתה מחלוקת זו יכולה להתנהל בצורה מכובדת וראויה ולהגיע להבנות מוסכמות על זהירות בשתי הצדדים מביזוי ת"ח ואלומות וכו' [כדוגמת הקול קורא של כמה ראשי ישיבות לפני הבחירות], הרי גם בבית שמש היה פילוג בין החסידים ולא דיברו על זה בכל הארץ, וגם בתשל"ו לא סערו הרוחות בכל עולם התורה מהשאלה אם להצביע לצא"י או לשלומ"א, וכך היה יכול להיות גם כאן, אילולא אותם אנשים שפלים ופוחזים שבראותם את המושכות נשמטים מידיהם מוכנים להרוס ולאבד כל חלקה טובה בעולם התורה ולגרור את כולם למדורת אש אדירה ולעשות ככל האפשר כדי שהיא לא תכבה, ממש כדברי הרמב"ם באגרתו על 'גואליה' של המחלוקת - כידוע לבאר שרואים שהיא הולכת להסתיים ומיד דואגים שתמשיך עוד ועוד.

אדרבה, בואו נראה את כוחכם בויכוח אמיתי שקט ועניני, ויכוח של דרך מול דרך, בלי קריקטורות והתקפות והשמצות ארסיות, בלי דמגוגיות זולות וססמאות נבובות וריקות, בלי קללות וחלומות, בלי טרור לכל מי שמעיז לא להתערב, ובלי תלישת מודעות ומכות ברחובות, בלי שקרים בזויים של 'רבם דקרו' ו'בקשה להריסת בית מדרש'. בואו ונסכם בפומבי שכל ראש ישיבה ות"ח יכול להביע את

דעתו ולא ינזק בכלום, וכך נעשה בחירות, וירא הקהל וישפוט, אז נראה כמה אתם שווים באמת. הרי האמת ידועה שלכן אתם משתוללים, כי מזה אתם מפחדים, מויכוח אמיתי וענייני, ולכן אתם כל הזמן פועלים שהויכוח והשיח לא יהיה ענייני.

?

הרי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שלח להגראי"ל ולא להגר"ש.

מן הראוי להאריך קצת בדיבור, בענין זה המהוה הסיסמא המרכזית בכל מסע התעמולה שלהם.

ובתחילה נקדים מס' דברים קצרים; (א) ראשית יש לשאול, וכי עד"ז נאמר גם למה הגר"ש אוירבך לא שולח להגר"צ קרלנשטיין והגר"ב"ש דויטש, ע"כ שהוא אינו אוחז מדעתם, אמנם ברור שאדרכה הוא לא זקוק לשלוח מכיון שהדעה היא אותה דעה והבית מדרש הוא אותו בית מדרש, ואדרכה שולחים כדי לשמוע דעה אחרת ואין צורך לשלוח בזמן שאני יכול להחליט בעצמי את התשובה לפי הדרך שלי, לכן גם הגרי"ש"א לא הוצרך לשלוח להגר"ש כיון ששניהם באותה דרך של העמידה בתוקף ללא פשרות, הא חדא. (ב) מלבד זאת יש לספר לכל מי שלא יודע, כי הגר"ש היה יוצא ובא בביתו של הגרי"ש"א זצ"ל כמעט כל שבוע ולפעמים כמה פעמים בשבוע ודן עמו שעות ארוכות בכל העניינים הציבוריים העומדים על הפרק, והרבה הרבה מהכרעותיו של מרן זצ"ל נוצרו כתוצאה מאותם ביקורים כידוע לכל, ונהרי ידוע כמה חס מרן זצ"ל באופן מבהיל על כל רגע ושניה מזמנו, וכי לא יכל לרמוז בעדינות להגר"ש שאינו מעוניין בכך, לכן פשוט שלא היה צורך לשלוח אליו כי הוא היה יחד עמו בכל העניינים, לעומת זאת הגראי"ל היה בריחוק מקום וכמעט שלא נפגש עם הגרי"ש"א בתדירות, לכן היה צורך לשלוח לברר את דעתו. (ג) עוד יש לדעת, כי כל אלו שהיו קרובים למרן הגרי"ש"א זצ"ל ידעו, שענין זה של שליחה להגראי"ל, בתחילת ההנהגה הציבורית היה הרבה פעמים, ועם רבות השנים הלך ומעט ופחת יותר ויותר משנה לשנה, והדברים ידועים ומבוארים לכל מקורביו ונאמניו, ואכמ"ל.

כתבנו כל זה כדיעות נכבדות, אולם באמת ברור לכל בר דעת, כי לבוא ולטעון שדעת הגרי"ש"א שהגראי"ל צריך להמשיך את ההנהגה כי הוא הנהיג יחד עמו, זה בדיוק כמו לבוא ולומר שכיון שהגראי"מ שך הנהיג את ישיבת פוניבז' יחד עם הגר"ד פוברסקי ושולח אליו בעניינים שונים של הישיבה ע"כ שהוא רצה שהגר"ד ינהיג את הישיבה אחריו. מי שזה משכנע אותו שיבוסס לו, אך מי שחפץ בבירור האמת וישאל למי שהיה בעניינים אז יגיע מיד למסקנא הפשוטה שמאחר שבפועל הגראי"ל היה במעמד ציבורי נכבד ורם, הגרי"ש"א שלא היה בהנהגה של "ראש בקיר" הכיר בזה וחי עם המצב ושיתף עמו פעולה, בדיוק כמו הדוגמא הנ"ל. והגרי"ש"א לא צירף אותו מעצמו אל הנהגתו, ולא סייע ופעל מאומה להעלאת כבודו ומעמדו של הגראי"ל בציבור.

ואמנם בדברים יסודיים ומהותיים הנוגעים לענייני השקפה וציבור, היו עניינים רבים מאד שהוא פעל בניגוד מוחלט לרצונו של הגראי"ל, חרף כל נסיונות השכנוע והלחצים. ונזכיר על קצה המזלג; הוא מינה את הר"מ כרמל למועמד דגה"ת לכנסת, וזאת לאור המלצתם של הגר"ש דויטש והגר"צ פרידמן, למרות כל הבלגן שנעשה בענין זה והשליחויות הרבות שהגיעו למרן זצ"ל בשם הגראי"ל עם טעמים ונימוקים שונים למה הוא לא מתאים לכך, הוי אומר שעכ"פ בענין כגון זה הגרי"ש החשיב את דעת הגר"ב"ש והגר"צ"פ יותר מדעת הגראי"ל, [לכה"פ בתור יודעי דעתו של מרן הגראי"מ שך זצ"ל - המחייבת לדעת מרן הגרי"ש"א זצ"ל בדברים מעין אלו]. הוא עמד בתוקף עד יומו האחרון שלא יכתבו על הגראי"ל "מרן" ביתר נאמן, וזאת אף למרות בקשותיו ותחנוניו של הגר"ש אוירבך דוקא, בתקופה האחרונה. וכמו"כ סירב מרן זצ"ל לחתום על מכתב מחאה שכתבו כמה מזקני ראשי הישיבות על ביזוי כבודו של הגראי"ל משום ריבוי התוארים שהוסיפו שם על הנהגתו ומשא הדור בדרך המסורה וכו'. כל אחד יכול לפתוח ספר פותח שער ל'העורך' הידוע ולראות את דבריו הברורים של מרן זצוק"ל בהסכמה, על האיש

והשיטה, מה שממש לא מתאים להשקפותיו של הגר"א⁴ על איש זה ומאד לא נשא חן בעיניהם בשעתו כידוע, ובעיקר, הלא כולם יודעים כמה מרן זצוק"ל עמד על המשמר בכל עוז ונלחם בכל כותן שעורך זה ישאר בתפקידו ודחה בתוקף את כל השליחויות והלחצים בענין וראה הערה⁴. מרן זצוק"ל מינה את י. יברוב לשליטה ביתד נאמן מאחר שלא היתה דעתו נוחה מאנשיו של הגר"א⁵ לשלטו אז ביתד, וחרף האיומים בעיתון חדש והחתמות שנעשו אז בכולל פוניבז' לא שינה מרן זצוק"ל את דעתו. וכך היה גם במינוי של מ. אלמליח למנכ"ל שארית ישראל למרות שהגר"א⁶ טרח לשלוח את הגר"פ שרייבר להגריש"א עם מכתב מיוחד בענין לא התייחס מרן זצוק"ל לדעתו ועמד על כך בתוקף שהמינוי יתבצע. ובפרט ובפרט בענינים שונים של גיוס, שירות לאומי, לימודי חול בתנ"ס וסמינרים וכו', והקמת וניהול הועדות השונות בענינים אלו - שבמקומות רבים כל המטרה בהקמת ועדות אלו היה למנוע את שליטתו הבלעדית של הגר"א⁷ בעניני הסמינרים וכו'⁵ וד"ל - וכן בענין ועדת טל שהורה להר"א טננבוים ז"ל לא לחתום ועוד הרבה בפרשיה זו ועי' להלן אות י"ב, וכן ב'צו פיוס - אמנת כנרת' שהורה להגר"פ לתקוף ביתד למרות שנעשה בגיבוי הגר"א⁸ [ואכן הובאו דברים רק בשם מרן זצוק"ל והגרמ"ש⁹ ויבדלח"ט הגר"ש], ועוד ועוד. בענינים ציבוריים רבים [פוניבז', משפחה, גיורים, ועוד] הוא ניהל את מלחמתו גם ללא סיועו של הגר"א¹⁰ ולא התחשב כלל בדעתו השונה. וכהנה רבות מאד מאד.

קצרו של דבר, אמת כי מאחר שבפועל הגר"א¹¹ היה בעל מעמד רם בציבור [כידוע שעיקר מה שמרן זצוק"ל נשתתף עם הגר"א¹² היה אחרי ששמע שבב"ב יש לו הרבה ציבור ששומעים לו], התנהג מרן זצוק"ל בהנהגה שפוייה ולא ניסה למחוק אותו בכח ונתן לו את כל הכבוד והשותפות הראויים ונזהר מכל דבר שיראה כפגיעה בו, יתכן בהחלט כי הוא סמך על שיקול דעתו והחלטתו בהרבה עניני ציבור, אך בענינים המהותיים והעיקריים - שהם הינם העומדים כיום על הפרק - פעל מרן זצוק"ל רבות גם בניגוד גמור לדעתו, [ובד"כ בהרבה מהמקרים הללו, אחרי שהגריש"א הכריע בנחרצות, ביטל הגר"א¹³ את דעתו, ולכן לא יצא כ"כ לציבור הרחב]. ועל כן המסקנה ברורה, מרן זצוק"ל שיתף את הגר"א¹⁴ בכל הענינים ולפעמים אף העביר אליו את ההכרעה לבד בענינים משניים בחשיבותם ביודעו שבכל הדברים המהותיים יש לו את הכח לפעול אחרת ממנו, ומעולם לא היתה סמיכה של הגריש"א על הגר"א¹⁵ להחליט לבדו בכל הענינים המהותיים. וזה אינו דומה למצב של היום שהמדובר הוא על דיון והכרעה בלעדית של הגר"א¹⁶ ללא שמיעת שום דעות נוספות שקרובות הרבה יותר לדעתו של מרן זצוק"ל.

בכלל, כל האמירות כי מזה שמרן היה צריך להבין שהגר"א¹⁷ ימשיך אחריו ואם לא אחז ממנו היה עליו להזהיר וכדו' וזה ראייה שהוא רצה שהוא ימשיך¹⁸, הם אמירות רדודות שאומריהם מוכיחים על עצמם כי מעולם לא הכירו את מרן זצוק"ל והלך רוחו והתנהגותו ומעולם לא ניסו ללמוד את אישיותו, שכל ענין ההנהגה אצלו היה לזרז ובדיעבד כמי שכפאו שד, ומעולם לא ראה לנכון לעשות יותר מאשר להביע את דעתו כפי שאמר למרן הגר"א¹⁹ שך זצוק"ל בפגישתם ביד שרה שזה הוא מוכן להסכים, ובכלל מרן זצוק"ל מעולם לא הביע לרבים דעות חיוביות ושליטיות על איש כזה או אחר ובודאי לא על גדול כזה או אחר [ולכן גם כיום כל ההוכחות שלהם שהגריש"א אחז מהגר"א²⁰ הם שהוא שלח אליו וכדו' ומעולם לא תמצא בשמו

⁴ בעת שהובאה לפני מרן הגריש"א זצוק"ל - עיי' רבני הועדה הרוחנית המודחים - בקשתו של הגר"א²¹ לפטר את רנ"ז גרוסמן מפני שהוא מידי קיצוני ותוקף וכו', דחה מרן זצוק"ל את הדברים בשלושה נימוקים; (א) **שלדעתו כך היא הדרך שבה צריך להתנהל העתון**. (ב) שלא יתכן לפטר מי שנתמנה עיי' מרן הגר"א²² שך זצוק"ל. (ג) שהדבר אסור עיי' הלכה משום שיש לזה דין "מוחזק בשררה" [והביא לכך דוגמא מפסק של הגרצ"פ זצוק"ל בביה"ח שערי צדק]. וכפי עדות מרא דעובדא, הרי בקשותיו הנ"ל של הגר"א²³ התחילו עוד בחייו של מרן הגר"א²⁴ שך זצוק"ל.

⁵ ומרן זצוק"ל מינה גדולי תורה ידועים לחברים בועדות אלו למרות התנגדותו של הגר"א²⁵ לשמות אלו מפאת דעותיהם (כעדותו של רא"ק - שמונה עיי' מרן זצוק"ל כמזכיר הועדה לרכז את כל הפעילות בענין, כמובן היום הוא שייך לחבורת עוקרי ומבזי התורה).

⁶ ולמה הוא לא יכל לקרוא לשני אנשים נאמנים ולומר להם זאת בפירוש שהוא רוצה שהגר"א²⁶ ימשיך - כמו שאמר הגר"א²⁷ שך לחגרמ"ש על הגריש"א - ולחסוך בכך הרבה מחלוקות שהתחילו כבר בחייו?

איזה ביטוי של הפלגה והערכה עליו אישית]. מרן זצ"ל סמך על הקב"ה שינהל את הענינים יותר טוב ממה שהוא יעמוד ויתן הוראות לדורות הבאים מי ינהל אחריו, כמו שהחזו"א והגר"ז לא טרחו להורות מי ינהיג אחריהם והשאירו את זה לבורא עולמים. ומי שזכה להכיר את מרן זצ"ל וללמוד את כל האישיות שלו יודע היטב כמה הדברים אמיתיים.

פוק חזי בבני משפחתו ותלמידיו של מרן זצוק"ל, ותראה כי כל אלו שכל ימי חייו היו נאמנים לו ואך ורק לו באופן מוצהר וללא חת, והיו עמו יום יום וידעו היטב את עומק דעתו בכל הענינים הציבוריים, [כגון בניו הגר"מ והגר"א וחתניו הגר"ע והגר"ב ור' ומשפחותיהם, ועוד], נמצאים היום בצד של הגר"ש, ואלו שבצד של הגר"א הם אלו שעוד בימי חייו היו סמל לנכזות ושפלות של להשתמש עם מרן זצ"ל ביד אחת וביד שניה להתחבר עם כל גדולי הלוחמים בו, [או לחילופין, אנשים תמימים שבאמת קבלו תורה ממרן זצ"ל אך מעולם לא התעסקו עמו ולא ידעו את דעותיו בענינים ציבוריים לעומקם], צא וראה איך הם צועקים היום על החיוב לשמוע לגדולי ישראל בזמן שבחיי מרן זצוק"ל הם לא העיזו לדבר כן עליו ולא התערבו במחלוקת... וכמובן שלא לדבר על אותם מבני משפחתו שעוד בימי חייו היו 'המשנה בסוף סוטה' כדבר מרן זצ"ל עליהם ואליהם.

ה

הרי רוב ראשי הישיבות נמצאים בצד של הגר"א.

כמדומה, שאחרי הסיפור של חדרה, באמת אין אדם שפוי אחד ששואל את השאלה הזאת, נכון שיש אנשים שעדיין אינם מבינים ומשתכנעים מכנסים שונים, גם ברוסיה ואיראן יש אנשים שמשתכנעים מזה שכל כלי התקשורת הם עם הממשל, אין מה לעשות, זוהי כוחה של תעמולה. זה המצב.

יחשוב כל אחד לעצמו, האם יש עדיין אדם שפוי שחושב שיש כאן מצב של רוב ומיעוט, האם באמת מי שחושב כמו הגר"ש מרגיש חופשי לעמוד ברבים ולומר את דעותיו או שהוא רועד על נפשו שאם רק יעז לעשות או לומר משהו מיד יעצרו לו תקציבים ויסגרו את הישיבה שלו, האם הגר"מ צ' ברגמן הגר"י עדס הגר"צ קושלבסקי הגר"י ארנברג הגר"צ רוטברג הגר"ב רימר הגר"מ גרוס הגר"מ צ' ברגמן הגר"ז שוב הגר"מ שניידר ועוד ועוד - שדעתם האישית בכל הענינים אינה שנויה במחלוקת כלל לכל הדעות - היו מסוגלים בכלל לבטא את דעתם ברבים? האם מה שהם לא אמרו אותה זה כי הם סבורים שמ"מ צריך להתכופף להנהגה או משום שהם מפחדים? וכי יש למישהו ספק מה הם הצביעו? האם אנחנו חיים בעולם מיושב שאפשר להשמיע בו דעות ללא פחד, א"כ מאי שייאטיה דרוב ומיעוט לכאן. והלא עינינו ראו בבחירות איך הגר"מ צ' ברגמן והגר"מ גרוס שרצו רק לא להתערב נאלצים להסתתר בחו"ל עד אחרי הבחירות, וכל בר דעת מבין שאין כאן מצב שכל אחד יכול להביע את דעתו באמת. לכן פשוט שאי אפשר ללמוד מכך כלום על דעתם האמיתית של ראשי הישיבות ואין מה לדון בכלל בענין זה וכל הדיון בזה מביא לידי גיחוך. ויפה אמר בזה חכם אחד, דאין לומר בזה רוב משום דאין הולכין בממון אחר הרוב.

וכמה מגוחך איך הם לא מתביישים 'למחות' באלו שאומרים שכופים ראשי ישיבות ולקונן על כך, מול מכתבו המבהיל של בן הגר"ב רימר והקלטתו של הגר"ב מ'אזרחי, וכל אחד שמקורב לאיזה ראש ישיבה או רב שכונה שלא מזוהה עמם יודע כמה וכמה סיפורים על אופני הכפיה שנעשו בדרכי טרור ורמיה, וכי כמה עדויות עוד צריך שכדי שיוסכם שיש כפיה, [וגם בלא"ה הלא ברור שהמצב הוא שכולם כפויים ועומדים אחרי כל האוירה והאיומים ונקמות], ומה מנסים לרמות את עצמם ואת הציבור במילתא שגלוי ועומד, רק שבשביל עוד כמה טיפשים ש'יזדעזעו' הם מוכנים להשפיל את עצמם לזה.

מלבד זאת, אף אילו באמת זו היתה דעתם של ראשי הישיבות [כמובן של אלו שאין להם נגיעות ישנות], יש לדעת עוד כמה ידיעות נכבדות בהאי ענינא; (א) ידועים דברי הרמב"ם שאין משמעות לרוב אלא באופן שהרוב סבורים כן מעצמם ולא שאומרים כן רק בגלל שרוב פלוני אמר כך, וזהו ממש עובדא דידן. (ב) מבואר בחזו"א שענין הרוב הוא רק כאשר נשאו ונתנו ועמדו למנין ולא ע"י קיבוץ של דעות שונות מכמה מקומות.⁷ (ג) דעת התורה שקבלנו מרבתינו אינה תלויה ברוב ומיעוט, וכבר היה לעולמים בזמן הקמת המדינה ולפניה בזמן הגרי"ז שציבור בני הישיבות שהלך בדרך רבותינו היה מיעוט זעום גם בקרב החרדים שומרי תומ"צ ואף לומדי התורה ומנהלי המוסדות החרדיים,⁸ כמו"כ גם ביחס לספרדים והחסידים היינו ועודנו מיעוט ומעולם לא עלה על דעתו של אדם לעשות מזה שיקול. (ד) ברור שאם רוצים לעשות שקלול של רוב מול הגר"ש, צריכים שהחולקים עליו יהיו בדרגה שלו ולפחות קרובים אליו כדי שיוכלו להיות ברי פלוגתא שלו ולהוות רוב מולו, בגדלות בתורה ויראה נגלה ונסתר עבודת ד' ועשיית חסד וכו' וכו', [ושיהיה להם ידיעה והבנה בדברים השנויים במחלוקת], וכשם שאי אפשר לעשות רוב של מוצי"ם מול הגרי"ש א והגרשז"א.

יצוין כי אנו נזקקים לדברים אלו, לגבי אותם ראשי ישיבות שדעתם ראויה ליחס ודיון; אין לנו עסק עם אנשים כגון זה שעומד בפני תלמידיו ומכריז על מלחמה כנגד עתון, בהקדימו לכך; (א) שיש לו נגיעות אישיות עוד מלפני עשרים שנה, (ב) שהוא לא יודע בכלל מה כתוב שם, (ג) שהוא שמע דברים בגנותו מרב פלוני⁹ - שרק זה עתה חתך את דעתו באופן נחרץ בפולמוס הציבורי ומכחיש בכל תוקף את הציטוטים המסולפים מהקשרם (שדבריו נאמרו על שתי העיתונים גם יחד שצריכים להפסיק את ההתכתשויות ביניהם). או אותו ראש ישיבה שמתחיל לדבר על עניני הדור והגיוס ולפתע קופץ לו רפי וולף ואסחייק ויעבץ וכו'. או על אלו שבשיחות עמם אומרים להדיא שהם מסכימים להכל אבל מה הם יכולים לעשות שהם במועצת. וכהנה רבות. כל אלו הם רק הוכחה לצדקת דרכנו בבחינת 'ראו מה בין בני לבן חמי'. והשם יסלח להם.¹⁰

ועי' עוד להלן סוף אות ט'.

1

איך אתם לא מתייירים מהקללות והדברים החריפים שאמר וכתב עליכם הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

[הערה: הדברים להלן נכתבו מתוך השתדלות להירות מירכית הנלרכת כנגון דא כמובן, אך בבחינת "הסכרה לא יגונה".]

⁷ טענה זו יש לבדוק, כי אולי בכינוס מאת ראשי הישיבות בענין הגיוס התקיים דיון מעמיק בענין ...

⁸ ובבחינות הראשונות לכנסת הורו כל גדולי הדור - כולל המפורסמים מרבתינו זצ"ל - להצביע לחזית דתית שקיבלה בערך 15 מנדטים, ורק בבני ברק הורה מרן החזו"א זיע"א לעושי דברו להצביע למפלגה דתית שלא עברה את אחוז החסימה.

⁹ ואדאירינן ברב זה, אמרתי להביא בזה דברים שאמר עליו הגרא"ל: "בעזה"י אמור להתקיים הערב כינוס גדול של "לב לאחים" בממלכת התורה לייקוואד. ועודד רבינו ליסוע לזה במיוחד את הגאון הגדול רע"א שליט"א, שכידוע מחשיבו רבינו מאד, ובהזדמנות התבטא עליו רבינו 'אגרויסער תלמיד חכם'... ("פרי חיים" גליון רכ"א).

¹⁰ ונראה דברים מהם סיבת מה שהתחילו לפעול ולהשתולל דוקא בבחירות ולאחריהם, הוא בגלל האוירה ובפרט התוצאות, שמספר האחוזים בציבור שהלך עם הגר"ש הוא הרבה יותר ממס' האחוזים של ראשי ישיבות שמזוהים עמו, והמסר בזה ברור, שכח השפעתם של רה"י הוא מוגבל וכולם מבינים שרובם המוחלט הם לא ממש בעלי פלוגתא של הגר"ש ואינם מתקרבים כלל לדרגתו בשום דבר ולכן אינם בעלי זכות דעה עליו ועל פעולותיו ועל הענינים הנידונים [או מיתר הטעמים דלמעלה], ואנשים סגי להם בדעת הגר"ש גם מול כל מצעד ראשי הישיבות הנכונים, ולכן זה חורה להם מאד על ירידת כבודם בעיני הציבור. בפרט מפריעה להם העובדה שבתוך הישיבות שלהם ישנם הרבה בחורים מופלגים ויר"ש שלא ממש נרעדים מהדע"ת הברורה של רה"י ומבכרים את דעתו של הגר"ש שכנראה דמותו יותר נערצת בעיניהם.

(א) כי מאז ועולם, בעת שעמדה מחלוקת כלשהי לפתחם של בני התורה, דברים מעין אלו לא היו שיקולים לכאן ולכאן, והנושא תמיד היה רק גופו של ענין וכללי הפסק. וכשם שאף פעם לא תמצא בפוסקים במקומות כגון השגות הראב"ד על הרמב"ם או מחלוקות בדק הבית ומשמרת הבית שנאמרים לפעמים לשונות חריפים מאד שמשום כך תהיה הלכה כמותם. כי כך היא דרכה של תורה וזה לא שיקול לעצם הדברים. ותמיד בודקים רק דברי מי יותר מסתברים, ולדברי מי יש פירכא מגמרא או מסברא, מי יותר גדול ובר סמכא, מה הם דעות כלל הפוסקים, להיכן נטיית הלב, מאי עמא דבר, וכיו"ב, ותו לא מיד. [וכבר נתפרסם כן בשם הגר"י קלמנוביץ שזה כמו כל מחלוקת בהלכה ופשיטא שאין לחוש בזה].

(ב) משום שגם לדעת הגר"ק מוכח שהאיסור לחלוק על גדולי הדור אינו גורף ויש פעמים רבות שמותר, וע"כ ראה לנכון בשעתו לתמוך בהקמת עיתון, הכשר, קופת צדקה, וישיבה, כנגד דעתו של מרן הגר"ש זצוק"ל וחרף התנגדותו הברורה והמוצהרת, וע"כ שגם לדבריו מי שסובר שעובדים על גדול פלוני או שמכל טעם שלא יהיה חולק עליו יש לו זכות לעשות כן, רק שבמקרה זה סובר הגר"ק שאין לעשות כן, אבל אין כאן ויכוח על עיקר הדבר אלא רק על הפרטים המציאותיים.

(ג) משום שעם כל הכבוד וההערכה הרבה שיש לנו לגדלותו העצומה של הגר"ק שליט"א ובקיאותו בחדרי תורה וכוותו הרב לברך ולהושיע את ישראל, עם כל זאת הדברים ברורים לכל בר דעת שהוא לא הכתובת המתאימה להבעת דעה בענינים חמורים מעין אלו מכמה וכמה טעמים. [והדברים יודעים ופשוטים מצד עצמם גם בלי שום טעם וראיה, ואין בזה פגם וחסרון בגדלותו];

1. מעולם לא ראינו שכשהחזו"א נלחם בגיוס בנות כל פעם שבאו לדבר איתו בזה הוא שאל "מה זה גיוס בנות", ולא ראינו שהגר"ז כל פעם שהיו מדברים עמו על היכל שלמה או חילול קברים שאל מה זה. הם גם היו שקועים בלימוד, אבל כשהם ניהלו מלחמה הם היו מעורים היטב בכל הפרטי פרטים ולא היו צריכים כל פעם להזכיר ולהסביר להם מה זה, ועאכ"כ במלחמה נגד בני תורה מתוך המחנה. [ומעולם לא ראינו שהחזו"א והגר"ז או הרב שך והסטייפלר הוציאו מכתב "כמדומה שלא חתמתי"]. ומכלל לאו אתה שומע הן.

2. גם גדולי חסידיו ומעריציו השפויים יודו שאם תתעורר להם שאלה סבוכה המצריכה שיקול דעת מעמיק, בענינים כגון: הנהגת קהילות, מסורת ודרך הישיבות, לאיזה ישיבה לשלוח, שלום בית, התאמה בשידוכין, חינוך, וכדו' וכדו', הם לא יפנו אל הגר"ק, ובודאי שהדברים נכונים שבעתיים על כל עניני הנהגת הדור. והרי גם בזמנינו איננו רואים שאי מי מהחכ"ם או מעסקני הציבור בא בכלל לשאול אותו ולברר את דעתו בהתנהלות השוטפת מול השלטון אלא רק להצטלם איתו, וכולם יודעים שגם בעתיד זה לא יקרה לעולם, והמקסימום שיהיה זה שהוא יגיד זה את מי לשאול, כלומר שהוא לא מתיימר להיות האיש המתאים לעסוק ולהורות בעניני ציבור, והיכן שמענו כזה דבר אדם גדול שאין לו שייכות לכל עניני הציבור אבל יש לו סמכות מיוחדת למנות את גדולי הדור ולהלחם באלו שלא נשמעים להם? מי מינה אותו לכך?¹¹

¹¹ והנה הטעם שהם לא יפנו אליו בענינים הנ"ל הוא ברור, וכמו למשל שלמרות גדלותו הרבה בתורה והלכה ובקיאותו העצומה בדברי חז"ל והשו"ע ופוסקים, מ"מ רוב השאלות שנשלחות אליו הם בעיקר בעניני או"ח וכדו', ולא תמצא שמפנים אליו שאלות סבוכות בדיני עגונות וכשרות גיטין וכדו' (מסוג השאלות שהגיעו להגר"ש"א), והסיבה פשוטה, שלהכרעות כבדות משקל לא סגי בבקיאות בדברי חז"ל אלא נצרכים עוד דברים שלא בהכרח קיימים אצל כל אחד גם אם הוא גדול וקדוש. וכן בענינינו, שאלות מסוג הנ"ל מצריכות מלבד גדלותו של העונה, גם חכמה ופקחות ונסיון רב וראיית הדברים למרחוק והבנתם לעומק עם כל השלכותיהם, ואין לנו מצוה להאמין בכל אדם גדול שהוא האדם השלם בכל דבר ובתכונות אלו. כמו שאין מצוה להאמין שהגר"מ שך היה בקיא בכל זרעים וטהרות וירושלמי, ושלחגר"ש"א היה את כוחות ההנהגה ועוז הרוח שהיו להגר"מ שך, ושהגרמ"ל היה מופלא בפקחותו וחרפותו, וכן עזה"ד.

[ודגמא לדבר, אחד מגדולי גאוני הדור המפורסמים שליט"א, אשר אין חולק על גדלותו המופלאה בכל חלקי התורה ממש בבחינת חד בדרא, ועכ"ז כשנשאלים בני משפחתו הקרובים אליו וחפצים ביקרו (ולא המנסים להשתמש בו ככלי לשנאה ישנה) על ענינים שונים בהנהגת הדור השנויים במחלוקת הם אומרים בפה מלא ללא בושה "הוא לא מבין בזה" ושהוא לא מתיימר להבין בדברים

3. אתם חוזרים כ"כ הרבה השכם והערב על כך שהגריש"א שלח להגראי"ל, אולי תבררו גם דעת הגריש"א על הגרש"ק, הוא שלח אליו פעם? הרי כל בני ביתו יודעים שהוא התייחס לדעתו בביטול מוחלט, ויותר נכון הוא לא התייחס אליה כלל בשום דבר וענין, ויש בקרב בני ביתו דברים קשים בענין זה אשר עוד לא הגיעה העת לפרסמם ואכמ"ל וד"ל. [נזמה שמביאים את דברי מרן הגרא"מ שך זצ"ל עליו ככנס דגה"ת, הרי גם בזה, וכי מרן זצ"ל שלח אליו אי פעם או עירב אותו בענין ציבורי כלשהו? האם מרן זצ"ל היה טיפש? ודאי שדבריו היו רק להשתמש עמו כנשק בבחירות וכשם שדיבר אז בהפלגה גם על הגרש"ז ברוידא והגר"ע יוסף זצ"ל ועוד רבים, ולא היה בזה שום מסר לדורות, ואיך שלא יהיה הוא כתב גם דברים מפליגים מאד על הגר"ש].

4. משום שדברים רבים שאמר וכתב הגרש"ק בענין זה אינם נכונים כלל לכו"ע מבחינה עובדתית, והדבר מראה מהו המצב השורר שם בהבאת נתונים והצגת האמת. ונפרט מס' דוגמאות; **"שמעתי שהעסקנים שמקימים מפלגה חדשה כדי להשפיל את הנהגתו של הגראי"ל שליט"א" - המפלגה נפתחה ע"י הגר"ש ולא ע"י עסקנים, כך בכל אופן מצהיר הגר"ש, כמו"כ הגר"ש עצמו גם מצהיר ומבאר היטב בדבריו ובמכתבו את מטרת המפלגה, והרי שמואל חי ובית דינו קיים, אולי הגרש"ק מעורה יותר בהקמת המפלגה ויודע דברים שהגר"ש לא יודע.** **"מסתובבים כבר כמה שבועות ומדברים עם אברכים ומנסים לשכנעם כאילו הם הם מעתיקי השמועה וגדולי ישראל חס ושלום וכו' עפרא לפיהם ופוערים פיהם בלי חוק" - כל מי שהשתתף בכל הכינוסים וחוגי הבית (שבהם מדבר הגרש"ק) יודע שכל הדיבורים היו על התנהגות העסקנים כלפי הציבור שלנו, ולא דיברו מאומה כלל וכלל על עצם עניני ההנהגה השנויים במחלוקת בין גדולי ישראל, וכש"כ שלא דיברו על**

מן הסוג הזה, (מלבד דבר אחד שבו היה בטוח בכל ליבו בצדקת דרכו ולכן יצא מגדרו), ומביאים לכך דוגמא ממה שכשלמד הלי שחיטה וטריפות הלך למשחטה לראות ולהבין מקרוב וחזר מיד ביום הראשון ואמר שזה לא בשבילי כי הוא לא פרקטי וכו'.

והנה ניקח לדוגמא את הפסק שנתפרסם בשם הגרש"ק שאשה לא צריכה לשמוע לבעלה בענין הבחירות, הרי ברור שהוראה כזאת לעולם לא תצא מהגראי"ל, ולא משום שהוא לא סבור כך (ועי' בסמוך), אלא משום שהוא מבין שזה מסוג הדברים שלא אומרים ובודאי לא מפרסמים, כי מגיעות אליו כל יום כמויות של סיפורים ושאלות בשלום בית וברוב חכמתו ונסיגתו הוא מבין לבד כמה בעיות וחורבנות בשלום בית יכולות לצאת מפסק שכזה, ועכ"פ ודאי שהיה מהרהר בזה רבות ולא עונה תוך שניה כמין ימא לטיגני כמו שרואים בסרט. [ולגופו של דבר, הנה מרן הקב"ה מחל על כבודו ואמר שמי שנכתב בקדושה ימחה במים המאריים כדי לעשות שלום בין איש לאשתו, האם גדולי ישראל לא מוכנים לזה בשביל כמה קולות? האם כבודם חמור יותר מכבוד הקב"ה? ועי' בגמ' סוף פ"ט דנדרים (סו:) בההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהיית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולר"ש ר"י טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאריים בספק ואני על אחת כמה וכמה, וגם ר"ש דלא טעים וקילל את הבעל עיי"ש ברש"י דהוא כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים בנדרים, ואח"כ הביאו שם בגמ' המעשה באשה ששברה נרות על ראשו של בבא בן בוטא [שהיה גדול הדור. ר"א"ש] שחשבה שכן הורה לה בעלה ואמר לה את עשית רצון בעלך המקום יוציא ממך שני בנים כבב"ב, ולפי"ז לכאורה היה צריך להורות שכל מי שמצביעה עץ לעשות רצון בעלה המקום יוציא ממנה ב' בנים כהגראי"ל והגרש"ק, ואם כי ברור שלא כל מי שבעלה ישלח אותה לבזות את גדול הדור תשמע לו, אך חז"ל קבעו לנו זאת בגמ' להראות כמה חמור השיקול זה של ציות אשה לבעלה. וכן שאומר לאברכים **ספרדיים** לא לשמוע לרבה הגר"י עדס [שהוא באמת רבה בלי שום נגיעות] וד"ל, והרי אפילו הגרא"מ שך בתשמ"ט אמר לחסידים שישמעו לרבה. וכן עד"ז כל הפסקים וההוראות בענין פסולי עדות מניעת עליות ביטול חברותות וכל דיני התורה, וכבר לא מדובר בביטויים אלא במעשים, הרי כל מי שמתבונן קצת מבין שאין לשער ולתאר את גודל ההרס והחורבן הנורא והחינוך לשחיתות שיכולים לצאת מכך, ומבלי קשר לדעת התורה בעניני השעה, ומעולם לא ראינו אצל אף אחד מגדולי ישראל בזמנינו שיעשה כן גם בדברים חמורים בהרבה כגון מזרחי ופא"י, והרי אנשי עץ נמצאים בכל משפחה ובכל בית כנסת ובכל מוסד וכל ישוב וקהילה ואינם נבדלים בשום דבר ואין שום אפשרות מציאותית להפריד אותם אלא זה רק גורר את כל המקומות לתבערת מחלוקת נוראה ואיומה שאחריה מי ישורנה, בזמן שברור שגם את מטרתו לא ישיג והציבור שנמצא בצד זה ישאר שם באש ובמים, [ותראה שגם בכל תגובותיהם הם מנסים לבאר רק את הענין של סילוק מכוללים ולא את כל הנ"ל, וגם מכתבו של הר"י קולדצקי מובן שענינו הוא אחרי שהם התחילו להבין ולהפנים את גודל ההרס שיצרו בדרכים הנ"ל ורואים את תגובת הציבור ואנשי חינוך ומנסים להתנער מזה לכה"פ כלפי חוץ]. וכמו"כ יש להביא עוד דוגמא, מה שכל פעם בתקופת מלחמה המסר שלו לציבור תמיד הוא שבב"ב לא יקרה כלום, ובפעם האחרונה טרח להוציא מכתב ציבורי שדברי החזו"א בענין ב"ב שירים וקיימים, והדבר גרם ללעג וקלס בכל כלי התקשורת החילוניים, וגם למבוכה רבה בקרב בני התורה שלא מבינים בזה שום הסבר, וכי זהו המסר שגדול הדור אמור למסור לדור בעת צרה שבב"ב לא יקרה כלום? ומה עם דברי הרמב"ם על כל צרה הבאה על הציבור? ולמה הקב"ה מביא את זה עלינו, כדי שיאמרו שבב"ב לא יקרה כלום? ומה עם חזוק בתורה ותפילה וכו'? וגם אם נניח שלפי הדעות שלו זה סוג המסר שצריך לצאת להרגיע את המבוהלים, אבל מה חטאו כל אלו שלא זכו לגור בב"ב שאותם לא מרגיעים, ואם בכ"ז כך גזרה חכמתו אי"כ תכתוב להם מה לעשות ולהתעורר. לכן פשוט שעם כל הכבוד וההערכה להגרש"ק, מ"מ להפנות אליו שאלות מן הסוג הזה זה פשוט טעות בכתובת, ואין טענה על הגרש"ק שכאשר שואלים אותו הוא אומר וכותב מה שהוא חושב, אבל הטענה היא על אלו שמושבים אותו על המשבצת הזאת של לענות על שאלות מהסוג הזה. ועיין היטב להלן הערה 47.

גדו"י בעצמם מילה לטוב או למוטב, וניתן לבדוק זאת בכל הנאומים של הר"י פטרורף, ניתן להתווכח על הדברים שנאמרו בכינוסים, אבל ברור שלא דיברו שם על גדולי ישראל ודרכי הנהגתם, וכן מש"כ 'כאילו הם הם מעתיקי השמועה וגדו"י ח"ו' כל מי שהיה שם יודע שזה לא נכון וכל הדיבורים היו עד"ז שיש ציבור שרוצה ללכת בדרך מסוימת ולא נאמרה מילה בשלילת דרך אחרת, אבל הגר"ק שמע שזה מה שמדברים שם, לך תתווכח. **"ברוך השם זכינו להכיר גם את מרן הרב שך וגם את מורי חמי הרב אלישיב, ואין להם שום שייכות אליהם"** - כולם יודעים שמשפט זה כולל שני חלקיו אינו נכון; הרי ברור שכדי להעיד על אדם למי לא היה שייכות איתו צריך היכרות מאד עמוקה ותמידית, והגר"ק לא היה לו שום עסק עמם בעניני ציבור, ועכ"פ בודאי לא עם חמיו שההיכרות שלהם בכל שנות ההנהגה של מרן זצ"ל היתה בביקור דו שנתי בחוה"מ ולא היתה לו שום אפשרות אמיתית לדעת מי הם האנשים שהוא מתעסק עמם כסדר, ובודאי לא למי לא היה שייכות אליהם.¹² ובהנחה שהגר"ק אינו מתכוין להגר"ש [שלגביו ודאי אין הדברים נכונים], וכי הוא חולק על כך שהגר"ש דויטש והגר"צ פרידמן - העומדים מאחורי כל הפעולות בנוסף להגר"ש - היו נמצאים תמידין כסדרן בבית מרן זצוק"ל והגר"ש"א סמך עליהם בדברים רבים אף כנגד דעת הגר"א"ל (כגון כרמל ועוד) ומינה אותם בועדות שונות והגר"א"מ שך הרי הוא זה שהעמיד אותם לעסוק בענינים אלו ונתן להגר"ש דויטש את כל הסמכויות הבכירות, ואפילו נ. ז. גרוסמן עצמו לכו"ע היה יוצא ובא בבית מרן הרב שך זצ"ל כסדר וקיבל ממנו הרבה הוראות איך לכתוב ומה לכתוב והגר"ש"א הרי עמד בכל תוקף להשאיר אותו ביתד, מי שרוצה יכול להתווכח האם הם מייצגים ונאמנים או לא ואם כן האם זה מחייב בזמנינו או לא, אבל איך אפשר לכתוב שלא היה להם כלום איתם בזמן שכולם יודעים שזה אינו אמת והם היו מהקרובים אליו ביותר. [אולי גם הגר"מ אלישיב והגר"א אלישיב והגר"ע אויערבך והגר"ב רימר לא היה להם כלום עמו ורק הגר"ק הוא זה שיועד עומק דעתו בכל הענינים הציבוריים]. **"כמה עשרות אנשים צעירים"** - תוצאות הבחירות הוכיחו שמדובר ברכבות [והגר"ק לשיטתו שהם ינחלו מפלה גדולה]. וכן מש"כ "צעירים", זו טענה ישנה שלהם שעיקר הציבור שלנו הוא צעירים, וכבר טפחה המציאות על פניהם בתוצאות הבחירות שעיקר ההצלחה היתה בירושלים וב"ב שהציבור מבוגר ודוקא בקרי"ס שהוא המעוז של הצעירים קיבלו הרבה פחות ממה שציפו. **"שמבזים את התורה ושונאים את גדולי ישראל ולא יכולים לסבול שגדולי ישראל ינהיגו את העם ככל הדורות והם רוצים לעקור את התורה ואת כל כבוד התורה שיש לכלל ישראל ושכל העולם יתנהל אך ורק על פי כמה עמי ארצות"** **"ובאמת שכל כוונתם ומזימתם לכפור במושג שגדולי הדור ינהיגו את הדור כפי שהיה ויהיה בכל הדורות ומכריזים ואומרים אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי איש לאהליו ישראל הישר בעיניו יעשה"** - כל הקורא דברים אלו מתבקש לעשות סקר קצר בקרב כל אלו שהוא מכיר שמשתייכים לצד של הגר"ש (כולל הבכירים שבהם), ולבדוק האם יש אחד מהם שהוא חושב שזה מה שהוא חושב ורוצה ושואף (וכמה כאלו יש בצד השני ותומכיו). עכ"פ מה שברור הוא שהגר"ק לא מכיר אותנו ולא התעסק איתנו מעולם, [ולמותר לציין שקודם פרסום דברים אלו הוא לא ראה לנכון לשמוע את הצד 'הבהמי' של הגר"ש או של אחד מתלמידיו], והוא לא אמור לדעת את עומק מה שאנחנו חושבים ואומרים.

למותר לציין שאין הכוונה חלילה להשים את הגר"ק כדובר שקרים, אלא להראות את המצב השורר שם בהבאת נתונים. ובכלל כל מי ששמע את ההקלטה של אתרא קדישא יודע היטב מי הוא זה שמנצל את מצבו הרעוע בעוה"ר ומכתיב לו מילה במילה את כל נוסחאות המכתבים השונים גם אלו שבכתי"ק, מפיו יקרא וגו', וכל בר דעת יבין שאין כאן שום תוקף של מכתב של הגר"ק. [והאם יש למישהו הסבר למה כ"כ הרבה הקלטות והסרטות שיוצאות משם חתוכות ומודבקות לגזרים, מה הם מסתירים שם?].

5. כל הנ"ל שייך גם על ימים כתיקונם, ועל אחת כו"כ בתקופה זו אשר הידיעות המגיעות מבני ביתו הקרובים על מידת בריאותו וצלילות דעתו [מאז פטירת רעייתו ע"ה] ממש אינם מרנינות ומלבבות בלשון

¹² כמו"כ מה שמספר הגר"ק בשעתו שהגר"ש"א העביר את הנהגת העתון להגר"א"ל, והרי ידוע שמאז פטירת רעייתו ע"ה בחוה"מ סוכות תשע"ב הוא לא התראה עם מרן זצ"ל, וכל הפולמוס והנידון התחיל רק בהמשך אותו חורף. אלא שהוא החליט לסמוך על פלוני ופלוני (הידועים בנקיותם) יותר מאשר להגר"ש ('גדול הדור מעיד') כלשוננו של הר"מ סגל בינצדק קודש"י) אם הוא בכלל יודע מעדותו, וכי זה נקרא עדות.

המעטה, ודי לנו לראות את המשפטים המוזרים שנאמרים בשמו לאחרונה להבין במה דברים אמורים. [כגון ציטוט גמ' שלא קיימת בשום מקום (למיטב ידיעתי) על "מבזה גדולי הדור", הפלפול הידוע בדיון חיוב סקילה בהצבעת עץ, הביאור למה א"א לסמוך על החולקים על הגר"א כי החזו"א ליהוה אותו עד הפתח, הביטויים השונים ובראשם בהמות, וכמובן ההוראות בתקופה האחרונה בענין פסולי עדות וקהל וכל דיני התורה, דבר שלא ראינו לו אח ורע אצל אף אחד מגדולי ישראל גם לא לגבי אנשי המזרחי ופא"י ואין שום ת"ח שפוי שמזדהה עם זה, וכמו"כ קונטרסים בחידו"ת (ביאור מעוז צור והנרות הללו) שיצאו לאחרונה עם וורטים משונים מאד]. צא וראה בתמונות מהכינוס בירושלים איך גוררים אותו ותבין לבד. [לאלעד הוא מגיע בסוף או לא?]. ועי' לעיל מס' 1.

כללו של דבר, מרן הגר"ק שליט"א הוא קודש קדשים, גופו תורה וליבו תורה ונשמתו תורה, כולו וכל מעשיו הם ס'ת שו"ע ומשנ"ב מהלך, ופיו קדוש וטהור המסוגל לפעול גדולות ונצורות לטובה וישועה ועצה, אך עם כל הכבוד וההערכה, לענינים המדוברים - הוא פשוט לא הכתובת המתאימה.¹³

ואם יש בין הקוראים מישהו שמוכן להפקיד את ניהול כל עניניו האישיים בידיו, שיקום.

הרבה מאלו שבציודו של הגר"ש הם מסיבות צדדיות כגון פוניבז' ולא משיקולים ענייניים.

ראשית יש לשאול, ולו יהי כן, ומה בכך, וכי אסור לאדם לקבל על עצמו רב בגלל אינטרסים כאלו או אחרים ולצער לאורו בכל אורח חייו, וכי עד"ז נאמר גם בחסידי ויזניץ שקבלו את מרותו של הרה"צ מוהר"י משום שהשליטה על המוסדות עברה אליו ולא היה להם כח לעבור לחסידות חדשה, או מי שהצטרף לחסידות פלונית כי כל בני משפחתו שם, הרי זה שיקול צדדי ולא עניני, האם לכן אסור להם לשמוע לו, והרי גם רבים מאלו ששומעים להגר"א עושים זאת רק בתור הליכה כעדר אחרי רוב הציבור ואינם תלמידים שלו או שהם סבורים שדרך זו צודקת ושחייבים לשמוע לו אלא שכך נוח להם, והרי הרוצה לעשות כב"ש עושה אמרו, ולא אמרו הסבור כב"ש עושה, והרי לימדונו חז"ל 'עשה לך רב' ולא אמרו מהם הקריטריונים לפיהם יש לבחור את הרב אלא נתנו את הדבר לשיקולו והחלטתו של האדם, ואחרי שמאזנה טעם שיהיה בחרו להם רב זה - שאין חולק על גדלותו העצומה בתורה ובכל מידה נכונה - ללכת לאורו בכל ענין, איזה כח וסמכות יש למי שלא יהיה למנוע מהם לשמוע לו.

ולאידך גיסא, לו יצוייר שזה חסרון ושישנם כאלו, אך מה זו טענה ומה זה קשור לעיקר הענין, הרי הנושא הוא השיטה והדרך ולא נגיעות של אדם פלוני לשמוע להוראה זו, ובאם מוסכם שלהגר"ש עצמו שכוונתו לשם שמים מותר לחלוק על הגר"א ולשאלו שהם נקראים תלמידיו מותר לשמוע לו, א"כ על מה הויכוח? על קבוצה כזאת או אחרת מה האינטרסים שלה? [ובאמת כבר אמר הגר"א דויטש שמי שמצביע עץ רק כדי לפגוע בהגר"א וכדו' אסור לו להצביע]. ולו נניח שפלוני ופלוני הם כאלו, אבל ודאי שישנם שהם לא כאלו והם באמת תלמידים, והאם בהם אתם מודים שהם בסדר? אז על מה המאבק בדיוק? אך

¹³ והנה יסוד החיוב לשמוע לגדולי ישראל בזמנינו הוא ע"פ דברי החינוך שדימה זאת לבי"ד הגדול, וא"כ ודאי לא יהיו עדיפים מבי"ד הגדול שבירושלים שיש לנו מסכת שלמה הוריות על כל הדינים של בי"ד שטענו, והלכות מפורשות שם שאם מורים היתר בחלב ויחיד יודע שהוא חלב אסור לו לסמוך עליהם ונענש ע"ז, נועי' במכתב גדולי ישראל בענין המוצי"ם וז"ל: "לא יאמר אדם העוון על ראש המורה המתיר ואני את נפשי הצלתי, זוהי טעות גמורה, כמבואר ברמב"ם פ"ב משגגות ה"ב דאע"פ שעשה ע"פ הוראת חכם האחריות על השואל והוא בחשש הבאת קרבן כשיבנה ביהמ"ק ב"ב", וא"כ במקום שאנו יודעים ורואים לענינינו שגדו"י מדברים על מציאות שאינה ודאי שאין כאן מקום לחיוב לשמוע להם ולהיפך. - כל זה גם מבלי כל הענין ששומעים לרבותינו.

ברור שהויכוח הוא על עצם הזכות של הגר"ש לחלוק על הגר"א, וכפי שבאמת הורה הגר"ק שאין לתלמיד לשמוע לרבו (גם לתלמידיו של הגר"י עדס שאין להם שום נגיעות וההוראה שלו היתה רק בקרי"ס משיקולים פנימיים של ציבור המרביצי) והביא את דברי הגמ' על אמר לו לעבור על ד"ת יכול ישמע לו - והרי גם באלעד אמר שכל מי שאינו מצביע לי. פרוש פוגע בתורה וחכמיה אע"פ שאינו קשור למחלוקת כנגד הגר"א - וא"כ מהי ההתחמקות מגופו של ענין והסתת הויכוח לענינים אלו?

כתבתי כל זה בתור הקדמה, ולו יהי כן, אך כאן המקום להיות לפה לאלפי בוגרים במשך עשרות השנים האחרונות, אשר אינם שייכים לצד זה בגלל הצד שהם בפוניבוז, אלא אדרבה, אותה הסיבה שהביאה אותם להיות בפוניבוז בצד של הגר"ש מרקוביץ שליט"א היא הסיבה שהביאה אותם להיות כיום בצד של מרן הגר"ש אויערבאך שליט"א, [ואין ספק שאילו יצויר והיה הגר"ש מרקוביץ מחליט כעת להיות בצד של הגר"א היו נוטשים אותו רבים מאד מתלמידיו, ואדרבה הרי בתקופה שאחרי המהפך ההנהלה החדשה ניסתה להחניף לו והביאו מדבריו בהבלטה בכמה פעמים ואע"כ אף אחד לא קנה את זה], והאמת הברור כפי שכבר האריכו לבאר בזה ולבטא את דעתם באר היטב המוסמכים וראויים לכך ה"ה רבני הישיבה הגר"א דויטש והגר"י זלושינסקי בדבריהם, כי אנו ואבותינו גדלנו על חינוכו של מרן הגר"א מ שך זצ"ל ולאורו הלכנו ובגלל דעתו הידועה בחרנו בישיבה בצד זה, וכך אח"כ לאורו של מרן הגר"י ש אלישיב זצ"ל שהמשיך את דרכו של מרן זצ"ל הם בעניני הדור בכללותו ובפרט בענין הישיבה הק' על קיום רצונו יחד עם העמדת הדין על תילו, והוא ורק הוא היה רבנו הגדול עד יום מותו בכל עניני הציבור, - ולמותר לבאר שאין בזה סתירה להערכה וכבוד הגר"א ושא"ר גדו"י ונטילת עצה מהם בענינים אישיים וכו' אות ב', אך רבנו ומורה דרכינו בענינים ציבוריים היה רק הגר"ש - ומשכבו המאורות ויחד עם כך נתגלעה לפתחם של כולם השאלה וההכרעה במי לבחור כרב בענין המחלוקת בעניני הציבור¹⁴ ראינו כולנו מצידנו את הגר"ש כממשיך טבעי לענינים אלו, משום שבעבר היה הוא זה שתמיד עמד על המשמר למען דעתם וכבודם של מרנן הגר"א מ והגר"י זצ"ל והיה קרוב אליהם מאד ויודע דעתם ונלחם למענה בשונה מאחרים, ואשר זה גופא הסיבה למה בעינינו הוא יהיה רבינו ומורה דרכינו, כמובן שהיינו מעדיפים שיסתדרו הגר"א וז"ל והגר"ש ונלך לאור שניהם ולא נזדקק לכל זה, אך באופן שאפשר רק חד מתרוייהו פשיטא שהחיבור הטבעי שלנו הוא להגר"ש. וכל זה היה גם מבלי כל מה שהתרחש, אבל אחרי שנעשה מה שנעשה בענין העיתון וכל המסתעף, דברים שכל ענינם ומהותם היא מחיקת והריסת כל מה שבנו מרנן הגר"א מ והגר"י זצ"ל במשך שנים רבות, וכי היה למישהו בכלל ספק במי לבחור?

זוהי תמצית דרכם ומשנתם של רובא דרובא של בוגרי הישיבה הק' [וכן מעוד ישיבות רבות], וזהו החינוך של בית המדרש שלנו, ואמנם כמו בכל מקום יש גם את אלו המעטים, שרק האינטרסים לנגד עיניהם, ובפרט נערים צעירים, ואין בזה ריעותא מהותית כי כך הוא דרכו של עולם, [גם לא כל בחור צעיר חסיד ויזניץ יוכל להסביר לך למה הוא נמצא כאן ולמה השיטות האחרות אינם צודקות לדעתו, הוא רק יודע שזה מה שמחנכים אותו], ובעז"ה עם הזמן ידעו ויפנימו גם הם את עיקרי הדברים שבבית המדרש בן הם מתחנכים וילכו לאורם, ולזאת הידיעה יקרא 'חינוך'. [ועכ"פ זה הרי מוסכם שבד"כ רוב בני הישיבות הולכים בזה כדעת ראשי הישיבות שלהם, וזה הרי הטעם בכל קמפיין רה"י בבחירות ולאחריהם, וא"כ למה ניגרע ומה פה לא אמית].

ואמנם יש ליתן את הדעת דוקא על אוסף הדעות המגוון והאספסוף שהתאגד תחת המטריה ששמה "הנהגת מרן הגר"א שליט"א", יש שם כמובן תלמידים רבים אמיתיים ומשפחות נאמנות ההולכים לאורו באמת ובתמים ולא בהם דברינו, וכן את אלו הסבורים שהלכה כמותו, אך תמצא שם למשל את כל החרדקיי"ם למיניהם בכל מקומות מושבותיהם מקהילים אסיפות למען כבודו והצלחת הרשימה

¹⁴ שהתחילה מיד עם נפילתו למשכב של מרן זצ"ל, וכידוע שאחד הדברים העיקריים שגרמו לפיצוץ ביתד היה שפרסמו ביתד מכתב של הגר"ש בענין גזירת הגיוס, בגלל המשמעות שבפרסום מכתב זה שגם הגר"ש מביע דעה בזה, ולמרות שלא כתב שום דבר שנוי במחלוקת, וכל מי שהיה אז בענינים ידע שפועלים בזה כל העת, וכן ביתד כל הזמן כתבו מאמרים ע"פ דרכו של הגר"ש, אלא שלא היה ענין לפוצץ הדברים בציבור עד ההשתלטות שכל ענינה היה להשתיק באופן סופי ומוחלט את זכותו של הגר"ש להביע דעה בענין. [וממש ראייה עצומה מה שמביאים בזה מכנס שארגנו אז אנשי ביתו של הגר"א בביתו בענין גזירת הגיוס].

[בב"ב ובביתר כבר הגיעו עמם להסכם על הליכה משותפת, ובמקומות אחרים עוד לא סודר, כנראה מחוסר מקום, אך אל דאגה, מן הסתם בפעם הבאה כבר ילכו יחד שלובי זרוע], תראה שם את כל השבועונים ואנשי ונשות האינטרנט למיניהם אשר משום מה לא תראה אפילו אחד מהם שנמצא בצד השני, יחד עמם תמצא גם את כל שונאיהם ולוחמיהם של מרן הגרא"מ שך זצ"ל ומרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל משכבר הימים מתוך מחנה בני התורה אשר אחד מהם לא נעדר מרוב אונים ועד אמיץ כח, תראה עימם אף את כל אלו ששואפים לליברליות ולקידמה ולפתיחות [שמשום מה לא בחרו בעץ והם מאד שונאים אותם למרות שלכאורה הרי אנחנו מסיתים להרס השמיעה לגדולי ישראל - משאת נפשם של כל הנ"ל, האם למישהו יש הסבר על כך?], וכן את כל ה'פרוסטערס' בלע"ז בוגרי ישיבות ידועות אשר כל בן תורה מתבייש לעמוד בד' אמותם שנתאחדו כולם למקום אחד ודעה אחת. תמצא שם עוד קבוצה קטנה של אנשים משיבה מסוימת וחוג ידוע שרבים מהם לא יודעים אפילו במה הדעות חלוקות וכל מה שמפריע להם זהו איזה מכתב משנת תש"נ אשר כותבו טרח והשפיל את עצמו פעמים רבות להתנצל ולהתפייס [לתמיהת רבים שאינם מבינים מה ראה על כך¹⁵] אך בהיות ונשוא המכתב סירב להשלים לגמרי על כן תמצא אותם בכל נושא ומאבק שקשור אל הכותב מצווחים ככרוכיא ופועלים בכל נפשם ומאדם ברחובות קריה, והכל למען כבוד רבם אשר האריך כ"כ לברר במכתבו על החורבן הנוצר מהכנסת בני תורה לענינים אלו והמחלוקת הגרועה והנוראה מכל. ולסיום כמובן כנ"ל יש גם את הצד השני בפוניבז' [שראשיה ממש אינם מבינים היום איך אפשר להגיד שעובדים על גדולי ישראל כמו המשכילים ...] שהיחסים שלהם עם הגראי"ל ידעו מעלות ומורדות רבים ברבות השנים. האם יש למישהו איזה הסבר הגיוני מהו המכנה המשותף שמאחד את כל הרשימה הנ"ל?

ח

אתם מסיתים נגד הנהגת הגראי"ל ומדברים לא רק לציבור שלכם אלא הולכים ומשכנעים אנשים מהציבור הרחב, ולכן יש שרואים זאת כפגיעה בכבודו של הגראי"ל, ויש בזה הרס לדורות בשבירת המושג של הנהגת הדור, וכמו"כ זה מחליש את כוחו הן בתוך הציבור החרדי והן בעמידה משותפת מול אויביו.

גם כאן, בראשית, לפני שנתייחס לגופם של דברים, יש להקדים ולהבהיר, כי טענה זו היא נסיון להסטת הויכוח הענייני והמהותי לדברים צדדיים, כי לו יהי שישנם כאלו שמבזים את הגראי"ל ועושים מעשים האסורים, הרי זה בעיה צדדית - חמורה מאד - שצריכים לטפל בה ולהורות להם את גדרי האסור והמותר בזה וכדלהלן, והרי הגר"ש כבר מחה בתוקף על ביזוי כבודו של הגראי"ל, וכן הביעו רבני ישיבת פוניבז' את התנערותם ומחאתם הנמרצת באלו שמבזים את גדולי ישראל ומדברים נגדם בזלזול, ובוודאי שדבריהם מייצגים ומוסכמים על רובם המוחלט של הציבור ההולך לאורם וכן על יתר חלקי ציבור זה וזהו הקו הרשמי והמרכזי, וגם אם יהיו כאלו שאינם נוהגים כן, אך מה זה זה נוגע לגופו של ענין ומחלוקת, הרי זה ברור ומוסכם שבפועל הגר"ש הורה להצביע לבני תורה במצב הנוכחי ותומך בכל הנעשה וכן תומך בעיתון וזוהי הדעת תורה שלו שכך צריך לעשות ושהרס הדור שיכול להיות בלי זה לדעתו מצדיק את כל זה¹⁶ [ובפרט כפי שיתבאר בסמוך דהנעשה לא הוי ביזוי], ואם אתם סבורים (לצורך הענין) שעובדים עליו (ואם תווכחו שהוא יודע הכל?) הרי אנחנו סבורים שעובדים על הגראי"ל והגר"ח"ק, ולא זה הויכוח האמיתי, ואם יש כאן ויכוח זה לא על ביזוי ת"ח וכדו' אלא על זכותו של הגר"ש להורות לתלמידיו ההולכים לאורו את הדרך אשר יעשון, שיש שסבורים שאסור לו להורות אפילו לתלמידיו

¹⁵ עיי' לעיל הערה 2.

¹⁶ כשם שהוא סבור שכדי להלחם בגזירת הגיוס מותר לשבת בהפגנה עם אדם שדיבר נגד הגראי"ל, כי במכלול השיקולים העניין הזה הוא יותר חמור. [בכלל שימו על נפשכם באיזה טענות עסקינן, אנשי הגראי"ל רודפים עד חורמה את הגר"ש ותלמידיו בכל צורה אפשרית, אבל להגר"ש אסור לשבת בהפגנה עם מי שדיבר על הגראי"ל...].

האמיתיים וכמו שאומר הגר"ק שזה נקרא אמר לו לעבור על ד"ת ואסור לתלמיד לשמוע לרבו, וא"כ מה טעם להסיט את הויכוח לנושאים צדדיים.

אין זה אלא נסיון ציני פוליטי להרויח בזה עוד כמה קולות מתנדנדים שיושפעו מתעמולה זו, הנעשית ע"י אנשים שאין בינם לבין כבוד התורה ולא כלום, כאשר כבר נודע ונתפרסם כי "אויבי איש אנשי ביתו", ואותם אלו אשר מנהלים את המאבק לכבוד התורה בזים הם בפיהם ובליבם לא מיבעי לרבותינו אלא אף לאלו רבותיהם שהם נלחמים על כבודם, כך אנו שומעים בהקלטה את הנכד המסור והנאמן לוחש בלגלוג על שאלת הגר"א"ל בענין צעדת הערבים ('מליונים מליונים'): "מי מפחיד אותו עם השטויות האלו" ... ולעומתו סופר החצר שכ"כ מרבה להטיף בצקצקות לשונו על הכבוד לגדולי ישראל משיב בגיחוך: "זה רעיון שלו?" כך אף צופים אנו בסרט באותו נכד יקר ומסור העומד מאחורי זקנו הגר"ק בעת אכילתו פירות ט"ו בשבט ומלגלג עליו באזני רעייתו "תוקף, תוקף ... מכניס, מכניס", וכדי בזיון וקצף, והם יטיפו לנו מוסר על כבוד התורה.¹⁷ וכן אותו ראש כולל שמצהיר בכל הזדמנות בזעקות ובכיות על שכל עניני הכולל מונהגים ע"י רשכבה"ג וכו' ואומר בפירושו לעיני כל "הראש ישיבה אמר לי לא להעיף אברכים" [וכל אחד מבין שזה לא רק משום שהוא מוחל על כבודו אלא משום שלא משתמשים בדרכים כאלו] ומיד תוך ימים ספורים מעיף על ימין ועל שמאל כי הגר"ק כן אומר להעיף, וכשאומרים לו שהגר"א אייכנשטיין אומר בשם הגר"א"ל לא לחתום על העצומה הוא משיב מספיק שהראש כולל אומר לחתום, כלומר פועלים למען כבוד הגר"א"ל כנגד דעתו והוראתו, להם מותר להחליף גדולים ולשחק בזה לפי הענין, פתאום אין הנהגת הדור ועולם התורה, ורק אלו שלאורך כל הדרך הולכים עם הגר"ש הם החצופים.

אחרי הקדמה זו נבוא לגופם של דברים; ויש לברר הדברים הן לענין עצם הדבר של לשכנע ולהסביר לאחרים את דעת הגר"ש לחיוב ולשלילה והן לענין אופי הבירור והדיון.

ראשית יש לציין, שאף אחד לא "הולך ומשכנע"¹⁸, עתון הפלס מחולק למנויים¹⁹ שהם מצהירים בזה שרצונם להביא ברכה אל ביתם את דעתו של הגר"ש בענינים העומדים על הפרק מפי ספרים וסופרים שהוא סומך את ידו עליהם כשם שסמכו עליהם הגר"א"מ שך והגר"ש"א ז"ל, [וגם הכנסים שנעשו - כולל בבחירות - לא הודיעו עליהם בתופים ומחולות אלא בעתון או בהודעות טלפוניות וכדו' לאנשים ששייכים באופן מוצהר לצד זה, ואם באו עוד הרי ע"כ שגם הם מכלילים את עצמם בכלל זה], ואמנם כן הוא שפרץ בעולם התורה פולמוס ציבורי בענין, ובאופן טבעי יש בכל מקום ויכוחים ודיונים משני הצדדים וכל אחד מנסה להסביר את דעותיו, ועצם הדברים שזה עשה כ"כ הרבה רעש ועדיין לא נח עד לרגע זה (שקשה להאמין שהיה קורה אילו הגר"א שיינר ו/או הגר"א פינקל היו עושים כן), זה גופא מראה שהדברים אינם מוחלטים בציבור שכל מה שהגר"א"ל אומר כך צריך להיות אלא הציבור מבין שיש כאן שתי צדדים ולומד את הסוגיא.

אך גם לו יצויר שיש ש'פועלים' לשכנע, [ואם יש כאלו הרי ברור שזה משני הצדדים], הרי שטועני טענות הנ"ל סבורים כפי הנראה כי כל הדור כולו קנוי בכסף שטר וחזקה להגר"א"ל, ולכן אם מישוהו סבור כרבנים אחרים עליו להחבא בביתו ולנהוג רק לעצמו כן, ואסור לו להביע ולפרסם את דעותיו וכש"כ שלא להשפיע על אחרים, ובכן יתכבדו נא להם בעלי אותם טענות לידע ולהודיע ולהודע, כי אין הדבר

¹⁷ כמו"כ שוקה קנייבסקי ממשיך כרגיל עם החברותא הקבועה שלו (רש"ש) למרות שלבחורים משיבת חברון ההוראה היתה לעזוב חברותות, כי כל הכבוד של אבא לא שוה איפה שזה פוגע באינטרס כלשהו.

¹⁸ בימים כתיקונם, מלבד כמובן בזמן הבחירות שכל צד פועל להביא עוד ועוד קולות.

¹⁹ ואם מפריע להם החלוקה חנים בירושלים [שנאלצו לעשות בעקבות מלחמתם בפרסומות], יואילו נא לפני כן להלחם בכל השבועונים המחולקים חנים - כולל עתון בשבע - שאין חולק על כך שהם מכניסים דעות כוזבות ואח"כ שידברו על חלוקה זו, והרי ברור שזו טענת שווא כי מלחמתם בעתון התחילה כבר מהיום הראשון עוד הרבה לפני שהתחילו לחלק חנים. וכי אם יפסיקו את החנים וישלחו רק למנויים הם יפסיקו להלחם בעתון?

כן, ולע"ע לא ידוע לנו על קניין זה, ואם יש אנשים שרואים בזה ספק ושתי צדדים ומעוניינים לשמוע את הצד של הגר"ש, אין לאף אחד זכות ע"פ דרך התורה למנוע אותם מזה, אף אחד לא שייך לכם אם הוא עצמו לא חושב כך והוא לא רואה מחויבות טבעית לגדול מסוים, ואדרבה יתבררו ויתלבנו הדברים ישוטטו הרבים ותרבה הדעת, מעולם לא שמענו שדברים אלו הינם הלכה למשה מסיני שאסור להרהר בהם וללמוד אותם לעומק ולהחליט לעצמו באיזה דרך הוא הולך²⁰, [ועכ"פ אם רוצים להביא ראיות מרוב הציבור וכדו' ודאי שזה אמור להיות אחרי שהם יודעים את הנידונים השניים במחלוקת].²¹

כל מי שגדל על שיחותיו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל ראה עד כמה הוא טרח להסביר ולבאר את עצמו בכל דבר וענין לציבור הרחב, וגם לנמק את השלילה שבדעות החולקים עליו, אשרי עין ראתה זאת, כי הוא לא רצה שיקבלו את דבריו כתורה מסיני אלא שכולם יבינו אותו ויזדהו עם הדברים, הוא לא סבר שהדרך צריכה להיות החלטתי וזהו וגזירה היא מלפני, כי אנחנו לא חסידים. יתר על כן, מרן זצ"ל הביע את עיקרי דבריו - ובכללם גם התקפותיו על אנשים שונים מתוך המחנה - בשיחותיו בישיבה בפני בחורים צעירים לימים, וכך היתה דעתו שבחורים צריכים לקבל דעות מרבתיים בענינים אלו, גם את השיחה הידועה בענין ממשיכי החזו"א הוא מסר במעמד הקמת ישיבה לבחורים, וכך היה מאז ומעולם בעולם הישיבות והכוללים [בפרט בתקופה של הקמת המדינה] שבני התורה עסקו רבות בבירור ענינים כאלו, ועפ"ז נהגו כן בישיבות חשובות מאז יסודם ועד עתה לעסוק בבירור ענינים אלו, כמובן מתוך כבוד הראוי לכל גדולי ישראל, ואם דרך זו אינה נראית למאן דהו ינהג הוא כפי הבנתו אך אין לו לטעון על אחרים העושים כן כאשר הורגלו מימים ימימה ללא פוצה פה ומצפצף.

והנה כותבים הטוענים בכתביהם שגם הגרמי"ל שחלק על הגראי"ל לא פעל לשכנע ולהשפיע אחרים ואת הדור הצעיר כנגד דעת הגראי"ל, והדברים הינם שקר וכזב, וזכינו בזה לדברים מפורשים יוצאים מכתי"ק של הגרמי"ל זצ"ל במכתב יחד עם הגרמ"ש שפירא זצ"ל (נכתב לקונטרס "מלכודת" והועתק בס' משנת איש עמ' 299) וז"ל: "היות וכל ענין ההסכמות של ועדת טל והחוק שנגרר עמו והסכנות הגדולות שבזה הרי הם ענין הנוגע ליסודי הדת, וכל אשר רואה בעיניו במה דברים אמורים מזדעזע עד מעמקי נפשו, שמנסים לפגוע בכל מצב התורה שבתקופתינו שהיא עיקר קיומנו, אלא שהטשטוש רב ורבים אינם יודעים חומר הדברים, ובפרט שהדברים נעלמים, לכן דבר גדול עושים הרבנים שיחיו, לפרסם דברי החיזוק שניתנו ע"מ לפרסמם, ולערוך דברי הסברה בדפוס, לגלות ולהראות גודל המזימה, בכדי לעורר על גודל החורבן בהרס החינוך התורתי ובתים הכשרים ח"ו וחומר הסכנה לדורות בנתינת הסכמה למזימה זו, ולהחזיק איש לרעהו לבל יחדרו רוחות זרות שונות להיכלי הישיבות הק', אלא יוסיפו להרבות לומדי תורה ולהמשיך צורת עולם התורה להגדילה ולהאדירה כמקובל בדינו, וראוי לקרותם ולהשימם על לב, להזהר ולהתחזק לשמירת החומה זו תורה, ולהרבות בפרסומם בעולם התורה, כדי שנתחזק מבעוד מועד ואף נפעל בכל מאי דאפשר, ובאים אנו לאשר דבריהם ומעשיהם ולחזקם וברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת" עכ"ל. ובכלל הרי ידוע ומפורסם שכל ענין המלחמה בנח"ל וועדת טל שהרבה פעולות היו מן הסוג הנ"ל נעשו בעצה אחת של הגרמי"ל זצ"ל והגרמ"ש זצ"ל עם יבלח"ט הגר"ש שעמדו יחד מאחורי כל המלחמה שממשיכה עד היום ולא נודע על שום חילוקי דעות ביניהם בענין זה. כמו"כ מפורסם מכתבו של הגרמי"ל זצ"ל על הרנ"ז גרוסמן, ומעולם לא נשמע שחזר בו מזה, [מלבד הביקורת שכתב על היתר בענין פרסום הבתי מלון, שבהפסל כבר הביעו נכונותם לתקן ענין זה], וראה הערה²².

²⁰ והרי בזמן הגרא"מ שך זצ"ל אם אנשים היו עושים דברים כאלו עליו הם היו מוציאים בזה את עצמם מתוך הציבור ללא צורך בשום השתוללות והתפרעות ואילו כיום הם נשארים בציבור והציבור מכיר בהם למרות כל ההשתוללות. וזה גופא מראה שהציבור מכיר בזה שיש כאן צד שני ולא רואה בעיה בהעלאת הדברים לבירור.

²¹ וע"ע להלן הערה 27 שהבאנו מספר חלק שמואל שכתב כן להדיא דצריך לבאר דעת רבותנו ולהגן על כבודם עיי"ש.

²² ואם רוצים אנו דוגמא להנהגה שפלה זו של לבעוט בכל האידאולוגיות והעקרונות למען אינטרסים זולים צדדיים כגון פוניבו' וכדו', הרי זה אותם מקורבים 'מסורים' להגרמי"ל זצ"ל, הרי כשהוא ז"ל חלק על מרן הגרישי"א זצ"ל -

וכמה שקר וצביעות ונסיון לשכתוב ההסטוריה צריך, כדי כדי לבוא עכשו ולגלגל לשמים עינים צדקניות ולטעון שגם תלמידי החזו"א (שכידוע צעריהם הם כיום מראשי הכותבים והמפרסמים) בשעה שסברו אחרת ממרן הגרא"מ שך זצ"ל לא פעלו כנגד ההנהגה אלא רק אמרו את דעתם לתלמידיהם (ואף הצביעו לדגה"ת), וכי פתיל הזכרון של הציבור כ"כ קצר? על מה התחילה המערכה כנגדם, וכי לא על ההוראה לרבים והפעילות למען מועמד פא"י לראשות עיריית ב"ב כנגד דעתם של מרנן הקה"י והגרא"מ שך זצ"ל? ועל מה יצא הגרא"מ שך ברבים כנגדם אם לא על נתינת הגב לאנשי ש"ס להכנס לממשלת השמאל כנגד דעתו אז, ובשעה שפסקיו של מרן הגרשז"א זצוק"ל שהיה מגאוני ופוסקי הדור המפורסמים לא נשאו חן בעיניהם של כמה אברכים צעירים החלו במלחמת עולם כנגדו כולל הפצת קונטרסים ומודעות וכו' כאשר כבר מחה בהם אז הגאב"ד דטשעבין זצ"ל, וכן הלאה במשך השנים לחמו בכל כוחם נגד הגר"מ גרוס למרות שנתמנה לרבנות והוראה ע"י הגרא"מ שך ונסמך ע"י הגר"ש וואזנר [וגם הגריש"א שלא אחז משיטתו בהלכה מ"מ תמך בו ובקהילתו וכמה פעמים כתב להם מכתבי תמיכה, כי הוא ראה את זה כשיטה], ובכלל הלא ידוע לכולם כי מאז ועד עתה ממש זה כל עיקר דרכם ושיטתם - כמו ... - לכוף את כל העולם ללכת לאורם ושיטתם בכל מאי דאפשר ובביטול גמור של כל השיטות האחרות, אבל כל זה אינו מונע מהם כיום לבוא ולקונן מרה על ערעור יסודות ההנהגה.

וכמה מן הענין יש בזה להביא את דבריו של הגר"ד לנדו שליט"א בסיום מכתבו הידוע וז"ל: "אוסף עוד, חש אני ומרגיש, כי נחוש אני בהחלטתי שהחלטתי בל"נ, שאם בכל זאת תתקבל ההחלטה האומללה לצאת ברשימה נפרדת, לפעול בענין מבחינתי ובכל רק אשר יהיה בידי ועם חברים לדעה (אשר ברור לי כי רבים ורבים המה ואף אותם שעדיין לע"ע אינם מוכנים להביע דעתם בפומבי ובברירות), והדברים כמובן יאמרו ויעשו באופני הסברה ונימוק שכליים ורגשיים מאוזנים ונאותים מהוגנים והגיוניים, ויאמרו ויושמעו בע"פ ובכתב ביחיד וברבים כמתאים וכנדרש" עכ"ל הק', [ועי"ש עוד בגדרי חיוב דלא תסור], וכל מילה נוספת מיותרת. ואם אמנם לא זכינו לקיומה של הבטחה זו, וכפי שנתבאר באורך לעיל אות א' על המצב שהיה אז בציבור שכל הציבור קיבל עליו מרצון את הנהגתו של מרן זצ"ל, וכנראה הבין הרב הכותב שגם אם יממש את איומיו לא ישיג את מטרתו, אך מ"מ מדבריו למדנו על כשירותם של כל הדרכים הנ"ל למימוש דעתו, ועל אחת כו"כ בנד"ד שמדובר בדברים הרבה יותר חמורים מהענינים דשם ובבעלי פלוגתא הרבה יותר שוים אם לא להיפך.

והנה בזמן שהגרמ"מ שולזינגר זצ"ל דיבר ופרסם כמה פעמים ברבים דברים חריפים כנגד דבריו והשקפותיו של הגרא"ל שליט"א, לא קם אפילו אחד מגדולי הדור למחות על כבודו של הגרא"ל (גם לא הגר"ק, הגדולים היחידים שמחו אז היו מ"י שניידר ורש"מ יעקבזון), וגם כשקבעם בספרו לא מחו כלום, ולא זו בלבד אלא אף הוסיפו לכבדו, והגריש"א ענה לו כמה פעמים על שאלות בכתב שאז כבר היה דבר נדיר וגם אחרי פטירתו כתב עליו דברים מופלגים, והגר"ק בא אליו כמה פעמים לביתו למו"מ של הלכה וכן התכתב עמו רבות אח"כ, למרות שכשקנאי ירושלים ביזו את הגרא"ל חלק מגדולי ישראל מחו על כך בתוקף (חוץ מהגריש"א והגר"ש משום הצורה שבה נעשתה המחאה, וכן הגרמ"ש שטרח לכתוב נוסח נפרד), אך בנד"ד גם הם הבינו אז שזכותו של ת"ח עצום כוותיה להביע ביקורת ענינית על דברים שנראים לו שלא בדרך רבותינו ולפרסמה למען יתבררו ויתלבנו הדברים בפני בני התורה. ואם כי בנד"ד הגר"ק אינו סבור כן, [ואמנם יש לנו אב זקן], אך מ"מ חזינן בעיקר הדבר כנ"ל.

למרות שכל בר דעת מבין שעם כל הכבוד לגדלותו וצדקותו של הגרמ"ל להעמיד אותו כבר פלוגתא של הגריש"א זה מגוחך מכל היבט שלא יהיה - הפילו אותו עם עדויות שקר וקללות נמרצות וגידופים וכו' וכו' כנגד החולקים לפי הכרעתו של הגריש"א, אך כשהגרי"ש חולק על הגרא"ל בדברים שהגרמ"ל עצמו נלחם בהם שם הם לפתע נזעקים על חורבן התורה הנורא ומסלקים אברכים מכולליהם כולל את נכדיו, ואין ספק שאותו צדיק מתחפץ בקברו על הבזיונות שהם גורמים לו ובשמו. לו חכמו ישכילו זאת, יביטו אל אנשים כמו הגרמ"ד סולוביצ'יק הגר"צ רוסטברג הגרמ"צ ברלין והגר"נ ויינשטויב ועוד, שידעו להתעלות ולהתנער מדעתם ונטייתם ו/או קשרי משפחה בענין פוניבז' וכדו', ולפנות את ליבם ונפשם לדברים חמורים ויסודיים העומדים ברומם של עולם, ומצאו להם מנוח לנפשם בתמיכה וסיוע לדרכו של הגרי"ש, כי הם ידעו שלא הכל מתחיל ונגמר בנגיעות האישיות שלהם.

ואמנם יש להעמיד דברים על גדרם, כי בעובדא דהגרד"ל והגרמ"ש מדובר בתלמידי חכמים שהביעו את דעתם האישית כנגד גדולי הדור, וזה באמת דבר מחודש ולא כל הרוצה ליטול את השם וכו', ולא מסתבר שכל מי שהנהגת גדולי ישראל אינה נראית לו בכל דבר יקום מעצמו וישפוט את שופטיו לבטל את דעתם ברבים, וצריך בענין זה שאלת חכם והדרכה מפורטת לדעת בדיוק מה כן ומה לא, נושאני התם דהוי גברי רבירי בתורה²³ ולא לנו הקטנים ללמוד ממעשיהם לכל מקום וענין, והגרמ"ש מסתמא ג"כ לא סבר כן באופן כללי, רק דהיה המדובר בדברים חמורים שנגעו ליסודי ההשקפה (ולא בשאלות פרקטיות) וסבר דבכה"ג אסור לו לשתוק, אולם כל זה בדעה עצמית של אדם פרטי המביע דעת עצמו, אבל בנידון דידן ודכוותיה בדבר שכבר נחלקו בו גדולי הדור שהציבור מכיר בהם כגדולי ישראל ולא סתם ת"ח ויש צדדים לכאן ולכאן, בזה הדבר ברור ופשוט - וכנ"ל מהגרמ"ל - שיכול אדם להעמיד עצמו בשיטה זו ולפעול למענה בכל כוחו ולבאר למה לדעת האי גדול דעה שניה היא משוללת ואינה נכונה. כמובן מתוך זהירות בכבודם.

עכ"פ זה ברור ומוסכם שזוהי דעתו והכרעתו של הגר"ש בעצמו ולא של כמה אנשים, להקים עיתון שיבטא ויסביר את דעותיו לציבור הרחב ע"י אנשים שהוא סומך עליהם ועל דרכם מתוך היכרות רבת שנים וכפי שסמכו עליהם הגרא"מ שך והגר"ש זצ"ל, זוהי דעת תורה של אדם ששמונים שנה משים לילות כימים בעמל נורא ועצום בתורה בשבירת כל הגוף והנפש, אדם שכל שבילי התורה בנגלה ונסתר פרושים לפניו בעומק העיון וההבנה²⁴, אדם ששופך כמים ליבו בתפילותיו הזכות וחי כל רגע מחייו במצב ש"אין לו על גביו אלא ד' אלוקיו" כפי שמרבה להביא ונאים הדברים וכו', מלאך אלוקים שראשו מגיע השמימה בדרגות עילאיות ונשגבות שלא שייכות לדורנו, אדם שמוסר גופו ונפשו ומאודו וכל כוחו וזמנו לעזור ליהודים מרי נפש שאין לו דבר איתם, ועוד ועוד, וזה לא אדם שעוסק רוב זמנו במחקרי נ"ך ופשוטו של מקרא והתכתבויות בפורומים או בהפצת קונטרסים שונים וד"ל, ואם באמת יש בכך מעט הערכה לתורה וחכמיה וכבוד להכרעות הניתנים ע"י גדולי ישראל, אז בבקשה, קיימו בעצמכם את ריבוי הטפותיכם וצדקנויותיכם, ותנו כבוד לתורה.

אכן לענין אופי הדיון, כמובן שחובה גמורה להזהר בכבודם של גדולי ישראל ולא לזלזל בהם, ואמנם יש לברר ולהעמיד גודל הדברים, כי ודאי שלא כל דבר ועסק בסוגיא זו נקרא זלזול, וזה אינו סותר את עצם הדיון הנצרך לכל בן תורה שמגלה ענין בחינוך ילדיו ורוצה להעמיד יסודות חייו וביתו עצה"ט, ועיקר יסוד הבירור שצריך שיהיה במקום שיש מחלוקת בין גדולי ישראל הוא האם דרך והנהגה זו נראית לנו כהמשך להנהגת גדולי ישראל מדורות קודמים שהורגלנו בחינוכם או שהיא דרך ושיטה חדשה ואז יש לנו להחליט באיזה דרך לבחור, [וכן יש מקום לדון גם מבחינה עניינית איזה דרך יותר צודקת ולא רק הנושא של המשך הדרך הישנה]. וברור שאין מה להתרגש מכל תשפוכת המילים והמחאות והסמאות המחיריות הנובעות כמעייין בחומר האיסור הנורא והמחריד של בירור דעת גדולי ישראל בעניני השעה וההחלטה וההכרעה לעצמנו לאיזה דרך אנחנו שייכים, כי כנגד כל ים המלל הנבוב הזה זכינו לדברים מפורשים מרבין של ישראל מרן החזו"א זיע"א באגרותיו ח"ב סי' קל"ג: "ואח"כ לא היתה מנוחתי שלמה פן נכשלתי בלה"ר ח"ו, אם כי דעתי כי ראוי להמחזיקים בתורת ה' לדעת את גדוליה באופים האמיתיים, ואם הותר לדבר לשה"ר על אומן באומנותו להאיש הדורש עליו לצורך - על מי שתורתו אומנותו לא כל שכן שמותר להודיע להמחזיקים בתורה וצריכים לדעת, כי הידיעה של חכמי הדור ליכב ומידתם הן הן גופי תורה, מ"מ צריך לזה זהירות יתירה, ופן משנה

²³ והגר"ש מחה בהגרד"ל, וכבר נתבאר לעיל דהוא לא על עצם ההבעה של דעה אחרת אלא על הטחת דברים בוטים וקשים. וצריך בירור האם כשהגר"ש ביקש מחילה מהגרד"ל הדר ביה מכל הענין ושוב סבר שהיה מותר להגרד"ל לכתוב את מה שכתב ולפעול כרצונו, או דהדר רק מהנוסח והצורה וכן משום שהגרד"ל אינו אשם לבדו בהוצאת המכתב לרה"ר, או אפשר דלא הדר ביה כלל משום דבר ומי"מ רצה לפייסו מבחינה אישית, וצ"ב.

²⁴ מדברי הגרד"ל שליט"א על הגר"ש: "מברכות עד עוקצין אצלו הכל כמנח בכיסיה, ואפשר לדבר אתו בכל מקום בסברות הכי דקות כחד מן קמאי" (שמעתי בשם חתנו הרא"ז ש.ו. והוסיף שההערכה של חותנו להגר"ק אינה מתקרבת בכלל להערכה שיש לו להגר"ש).

הדבר בקוצו ש"י ונמצא מוציא ש"ר על ת"ח ע"כ, ולכן כל מי שרוצה להרעיש בענין יתכבד נא להתמודד עם דברים אלו של גאון ישראל בטענות עניניות מש"ס ופוסקים ולא בצעקות וסממאות.²⁵

וע"כ הדבר פשוט שהואיל ודברים אלו הינם עניני דיומא ועומדים כעת על הפרק, ודאי דבר מבורך הוא - עכ"פ למי שמגלה בזה ענין - שיבוררו הדברים ויתלבנו הדרכים, ואמנם כפי שהזהיר החזו"א הנ"ל נצרכת בזה זהירות רבה, ולכן ודאי שיחד עם העיסוק והבירור בדעותיו של הגראי"ל, יש לנו להעמיד כהנחות מוקדמות ומוסכמות שאינם ניתנות לערעור; (א) את גדלותו וצדקותו של הגראי"ל בתורה ועבודת ד' כפי הידוע ומקובל²⁶, (ב) את כוונתו בכל מעשיו לשם שמים ובהיותו ברי לו שכך הוא רצון ד', ואלו שדבריהם הם שלא עד"ז הם באמת נכנסים בחשש חומר האיסור דביזוי ת"ח ואכמ"ל, אך אחרי שהסכמנו לזאת מעתה יש לנו לעיין בשיקול דעת מעמיק כפי שידנו מגעת את מכלול דעותיו וצורת התנהלותו, ומי שרואה בזה דרך נכונה והמשך ישיר של כל גדולי הדורות יהי לו אשר לו, אך מי שרואה בדרכיו שינוי ממה שהורגל וליבו נוטה יותר לדרכים אחרות מכל טעם שלא יהיה יעשה כפי הבנתו, וכל הנוסחאות כגון "מזרחי" "נטורי קרתא" "פשרן" "קיצוני" "ליברלי" "אימפולסיבי" וכדו' הם אך למותר ושלא ממך הענין, אלא הנידון אחד: האם דרך זו היא הדרך שהורגלנו בה עד עתה ובה נוכל יותר לשמור על רמת הרוחניות שלנו ושל כלל הציבור או לא. ולכן במהלך הפולמוס שנוצר בציבור ואחרי בירור הדברים בין ברבים ובין ביחיד (כלשון הגרד"ל הנ"ל) ראה חלק נכבד מן הציבור לקבל ע"ע את מרותו ודרך הנהגתו של הגר"ש שבעיניו היא יותר נראית כהמשך של הדרך שהורגלנו בה עד היום או גם בלאו הכי משום שהיא נראית יותר מסתברת. וכפי שיתבאר באורך להלן אות ט'.

[ומה שטוענים שהרי אם הגר"ש יאמר לכם לא לפי ההשקפה שלכם לא תשמעו לו הוי אומר שאתם רק מחפשים במי להתלות ולא שקיבלתם את מרותו, זוהי טענה של הבל, הרי גם אם הגרא"מ שך יאמר להגיד הלל ביום העצמאות ולהיות ציוני לא ישמעו לו, ואם האדמו"ר מסלונים יורה לכל חסידיו להפסיק להיות חסידים ולהיות ליטאים הם ג"כ לא ישמעו לו, ואם גדול זה או ראש ישיבה פלונית יורה לכל תלמידיו ובוגריו להחליף את שיטת לימודם הלימודית לשיטת הפלפול הפולנית, וכהנה רבות. נכון, בחרנו בו לרב מכיון שראינו בו מורה ומחנך ע"פ הדרך שבה הורגלנו וחונכנו מרבתינו מאז ומעולם ושהוא יכריע עבורנו בכל הפרטים הנצרכים לכך ובדברים המתחדשים, ולא קבלנו אותו כהקב"ה ומשה רבנו שתורה חדשה מאתו תצא, והיה אילו יצויר שהוא יחליט ללכת בדרך אחרת במהותה ועיקרה יתברר שהבחירה היתה בטעות ונאלץ לחפש רב אחר, אבל ברור שזה לא יקרה].

וכבר הרבו לקונן ולמחות בזה כמה מגדולי המשגיחים שליט"א (רמ"ח סלמון ורח"י קפלן) בשיחות שנשא בהיכלי ישיבותיהם בתקופה האחרונה, שמצב זה היה אמור להרבות ולהגדיל את אמונת החכמים להראות את ריבוי הדעות והדרכים בעבודת ד' ועשיית רצונו ואלו ואלו דא"ח, ועצם הדבר שכ"א מברר לעצמו את הנושא ומחליט לאיזה דרך לשייך את עצמו זה גופא דבר חיובי ומבורך, ותחת זאת באים אנשים בעלי אינטרסים והופכים את הקערה על פיה לצרכים פוליטיים כאילו נתחדש כאן משהו, בעוד שמאז ומעולם כך היה בכל הדורות מחלוקות ושיטות בין גדולי ישראל בכל דבר וענין בין בהלכה ובין בהנהגת הציבור וכמ"ש לעיל אות א' וכל אחד עשה כדעת רבותיו ואף פעל למענה, ואדרבה הם המחדשים שמנסים לקבוע מצב חדש בכלל ישראל שיש רק דעה אחת ואין בלתי ולכפות זאת גם באופן שחלק נכבד מן הציבור אינו חפץ בכך, וכמבואר לעיל שאנשים אלו אין להם דבר וחצי דבר עם כבוד רבותיהם, והגדילו עשות שמשמשים לכך בדכים נלוזות ומשונות שמעולם לא שערום אבותינו על דברים הרבה יותר חמורים. לכן אדרבה אותם עסקנים ריקים ופוחזים הם הגורמים להרס

²⁵ אגב, שים לב שגם החזו"א כתב רק שאם משנה הוא מוציא ש"ר על ת"ח, הא ותו לא, ולא כתב שהוא עוקר ומחריב התורה והורס את כל הדור וכו' וכו'.

²⁶ ואמנם מדברי החזו"א נראה דעיקר דבריו הם לגבי הבירור בענין מדותיהם וגדלותם האישית ("באופים האמיתיים"), אך מ"מ בנד"ד אין חולק על גדלותם.

הנהגת הדור והרס המצב הנורמלי בו היו ראויים הדברים להתנהל כיום והקולר מוטל על צוואריהם בלבד והם הנושאים בכל התוצאות הישירות והעקיפות לכך.

ואם יש כאלו שגורמים להרס המקובלות וחורבן הדור, הרי הם כגון אותם תלמידים עזי פנים המבעטים ברבותיהם, שאין להם שמץ ומינימום של בושע ודרך ארץ מרבה, ומהם שהוא רבה המוכה שבכלל נתן להם את המושג מה זה תורה והעמיד אותם על רגליהם²⁷ ולא חתים להקהיל קהילות ברבים באופנים שונים כנגד פעולותיו, וכמה גועל מתמלא הלב למראה אותו רב שבצדקנות מעושה מבכה ומקונן על אותם צעירים מרדניים ואביב ערבי וממש כואב לו על חינוך הילדים שנהרס, כשזה הדוגמא החינוכית שהוא מראה לשומעיו [כולל צעירים] לדבר נגד הרב שלו, וכאילו לא יודעים כולם שכולו מלא נגיעות אישיות וסכסוכים ישנים וידועים בעניני גיטין ועזבונות וכו'²⁸, [והרי אפילו יצויר שהוא צודק בכל טענותיו, וכי הוא לא מבין שהוא לא האדם המתאים לכך ולו מבחינה חינוכית לעמוד בביהכ"נ ולדבר נגד הרב שלימד אותו את עיקר תורתו, והרי אפילו משה לא היכה את היאור והעפר למרות שהיו חלק מתהליך גאולת ישראל משום הכרת הטוב, וכש"כ בנ"ד שאינו רק חוסר הכרת הטוב אלא עזות וחוצפה מאין כמותה]. אם יש הגורמים להרס הדור, הרי הם אלו שמחנכים דור שלם של ילדים לשחיתות איומה ומחרידה, לבזות את רבותיהם בת"ת אנשים באים בימים ונשואי פנים, שבנות בסמינר יבזו את המורה שלהם שהיא דמות מוערכת ונערצת בכל הסמינר, לרדוף ולסקל באבנים את חבריהם ה'אפיקורסים', ולהראות להם דוגמא לביזוי והשפלת תלמידי חכמים מופלגים ועצומים ושפיכת דמם ברבים - לשם שמים כמוכן.

ובודאי המצב הנוכחי גורם להחלשת כוחו הן מבפנים והן מבחוץ, אבל האשמים בכך הם אלו שרוצים לתפוס את החבל משתי הקצוות, גם למחוק ולנשל ציבור ענק מכל עמדת כח, וגם למנוע מהם להתאגד ולהתארגן בפני עצמם, וזה דבר שאין הדעת סובלתו. ובודאי שכולם מייחלים ומצפים לשלום ושלווה, אבל כל מי שמתעסק בשלום בית יודע שאי אפשר לבוא לצד אחד ולומר לו הרי כ"כ לא טוב שאתם רבים וזה מזיק לילדים לכן בא תוותר על כל דרישותיך ואז יהיה שלום ואם לא אתה הוא האשם במחלוקת, זה דבר הזוי ולא מתקבל ומי שמע כזאת, כל התחלה של שלום יכולה לבוא אחרי ההכרה של שני הצדדים הנוכחיים זב"ז, (ובנ"ד, זה בקיומו וזכויותיו להיות חלק מההנהגה ובעל זכות דעה, וזה בסמכותו והיותו המילה האחרונה וכו"ל מהגרא"ד), ואז פתוחה הדרך לשלום, אבל כשצד אחד דבק בעמדתו להתעלם מהמציאות ולטמון את ראשו בחול ולהמשיך בדרך המלחמה והחרמות בצורות הזויות, ודאי שהמחלוקת תימשך וכוחו ימשיך להחלש מבית ומחוץ, וכאמור כל האחריות עליו.

²⁷ "נודה בזה למורנו ורבנו שר בתורה ואוצרה של יראה מרן הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א ר"י מעלות התורה אשר הוא רבנו המובהק שממנו למדנו דרכי הלימוד והעיון והוא העמידנו בקרן אורה מיום הכנסנו לבית המדרש ועד עתה" (מתוך הקדמת העורכים לספר "ארחות שבת"). "ובערגה אזכור התקופה אשר הייתי בישיבת מעלות התורה בראשות מרן הגר"ש אויערבאך שליט"א אשר קרבני קירבה יתירה ונתבסמתי מתורתו ויראתו, וכמה פעמים רמזתי לדברי מרן שליט"א לפי השגתי" (הקדמה לס' חלק שמואל נשים לרש"מ יעקבזון).

אגב, ראה עוד בהקדמה לס' חלק שמואל עמ"ס ב"ב: "ופשוט שצריך להבהיר את דעת רבותנו שליט"א וחייבים להגן על כבודם ולמחות על עלבונם, אמנם אף בכוונתו להנ"ל ולשם שמים עי' מש"כ בהעמק דבר דברים פי"ג פ"ט וכו', ואין צ"ל דכשיש ח"ו מחלוקת בין גדולי הת"ח שאף שנוהג כהוראת רבו לא נפטר מקיום את ד' א' תירא לרבות ת"ח" ע"כ, אך כנראה שאין הדברים שוים בזה בכל מקום, ויש מקומות שמוטל על אדם חיוב למחות על הנהגת רבו ולפרסם כנגדו מאמרים בעתון שלא צריך לשמוע לו וכנגד את כל אלו הנשמעים לו. אגב, הנ"ל מנסה לצטט מדברי חותנו הגר"א ויינטרוב צוק"ל בענין חומר ביזוי ת"ח, כאילו שדברים אלו שנויים במחלוקת ושייכים לענייניו, בעוד שבסוגיא המדוברת גופא גילה הגרי"א צ"ל את דעתו ברבים כמו שהבאנו לעיל אות א', וידוע שרוב תלמידיו של הגרי"א הם כיום בצד של הגר"ש, ואף לאחרונה יצא ספר שלם בתורת הנסתר מכתביו של הגרי"א וכותבים בהקדמה שהכל נעשה בהתייעצות עם הגר"ש ובביטויים מופלגים עליו עיי"ש, אך מה לעשות שאף אחד לא חלם את זה.

²⁸ וכן הגה"צ דחברון ואכמ"ל.

6

מה הטענה כ"כ שהגראי"ל משנה מהדרך המקובלת, והרי גם הגרא"מ שך שינה בענין כניסה לקואליציה, ועוד, וע"ז נאמר דור דור ודורשיו ויפתח בדורו כשמואל בדורו.

[הערה: הדברים דלפן נכתבו מתוך הסתכלות לסירות מירכית סלרכת כנגון דל כמובן, אך כחיתת "הסכרת לא יגונה".]

בתחילה יש להקדים כנ"ל, שאף אחד לא דן כעת האם מותר לו לשנות או לא ולא באנו לדון ולערער האם כדין עשה או לא, אלא במצב שנוצר להיכן לשייך את עצמנו.

אין ספק כי יכולים להיות הבדלים ושינויי גישה וסגנון בצורות הפעולה, ואלו הם החילוקים שראינו בין גדולי הדורות שעברו, אך היו יסודות מוסכמים, הרב שך לא ערער שום יסוד מהותי שהיה מוסכם עד לזמנו, הוא לכל היותר התנהג בצורות שונות, ענין הכניסה לקואליציה וכדו' גם לפי הסוברים שהיו שאסרו זאת בהחלט, אין זה אלא שאלה למעשה האם ההרחקה מהרשעים מחייבת אותנו לא להצביע בבחירות, או להצביע ולא להכנס לקואליציה, או להכנס ולא לקחת תפקידי שרים, או דגם זה שרי, [ואגב: מרן זצ"ל סבר ואמר בכל תוקף שהכניסה לקואליציה אינה מנוגדת לדעת מרן הגרי"ז זצ"ל], אך לא היה חילוק בצורת ההסתכלות על כל המצב בארה"ק מול הרשעים. ולכן גם אם היו גדולי תורה שסברו אחרת ממנו בפעולה כזו או אחרת, אף אחד מהם לא טרח לצאת בקול רעש גדול להביע את דעותיו השונות, כי כולם ידעו שעל זה נאמר דור דור ודורשיו. וזהו שורש הנדון בענינינו, האם יש כאן חילוק רק בטקטיקה וצורות הפעולה, או חילוקים יותר מהותיים.

והנה בהנחה שיש שינויים מהותיים, הרי בנוגע לדידן, הלא ברור שיש שסבורים שאנחנו אמורים לחנך את בנינו לפי יסודי ההשקפה שמוסרים לנו גדולי הדורות, ולא יעלה על הדעת שכל עשרים שנה יתחלפו היסודות ויצטרכו להחליף דיסק ולהתחיל את כל החינוך מחדש, [ודברי חז"ל הנ"ל נאמרו לענין שהגדול יש לו את הזכות להורות לדורותיו למרות שאינו בדרגה גבוהה כמו קודמיו ושלא תאמר שכל מי שאינו בדרגה כמותם אינו בר זכות להביע כלל דעה, אך אין שום מקור בחז"ל לענין ביטול דברים שאמרו בדורות קודמים, ולהיפך מצאנו בחז"ל מושג של דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ואין ביד יכול לבטל דברי חברו וכדו', והרי כל החיוב לשמוע לגדולים ע"פ החינוך הוא כמו ביד הגדול וא"כ לא עדיפי מבי"ד]. ואמנם כאמור אין דברינו בזה בערעור על מה שהגראי"ל משנה [אם משנה], כי ודאי הנושא מורכב וסבוך וקשה לקבוע בזה מסמרות, אלא דברינו בזכותו של הציבור שלא חפץ בכך להמשיך בדרך הישנה. ולמותר לציין שהגראי"ל אינו חשוד בציונות ואהבת רשעים וכדו', אולם ישנם הסבורים בהרבה פעולות ודרכי הנהגה שלו, שהינם נובעים מתוך הסתכלות אחרת על מצבנו ומתוך השקפת עולם שונה במהותה מזו שהורגלנו לה. ועצם זה שרוב זקני ראשי הישיבות בדור הקודם [הגרמ"ש שפירא, הגרי"מ פיינשטיין, הגרמ"י ליפקוביץ, הגר"ש בירנבוים, הגרא"י זלזניק, הגר"ז רוטברג, הגר"ח פ"י שיינברג, הגר"צ מרקוביץ, זכר כולם לברכה, וכן יבדלח"ט בני מרן הגרי"ז] יצאו בפומבי בקול רעש גדול נגד פעולותיו בכמה ענינים, מראה שיש כאן יוכוח מהותי והשקפתי עמוק הנוגע ליסודות ולא רק על האופן הפרקטי.

ונביא בזה מס' נקודות לעיון [בעיקר מתוך הספר "משנת איש" ועיין שם בכל זה בהרחבה²⁹], אף שכמובן לא באנו לקבוע מסמרות.

²⁹ ואישר חיליה של המו"ל עלום השם, שזיכה את הרבים בהאי מתנתא, וספרו היה לנו לעזר רב בבירור האי שמעתתא, יושוטו הרבים ותרבה הדעת. לפי המצויין שם ניתן להשיג את הספר במייל mishnateish@gmail.com

ביציאת הספר הנ"ל לאור עולם, הוציאו המגיבים הידועים למען כבודו של הגראי"ל תגובה כאובה' לכמה דברים בודדים, בדברים שלא ממך הענין והזניחו את עיקר הדברים התמוהים והמוזרים ללא כל תגובה, ואכן בהמשך כנראה שתו ליבם לזאת ולכן החליטו לכתוב בקונטרסיהם בזעזוע "והנה כעת הוציאו ספר מלא שקרים וכזבים ושולחים למדה"י"י וכו' וכדרכם תמיד לברוח מהתמודדות ענינית עם האמת ע"י ססמאות ריקניות ודמגוגיות, וכי מה שקר שם? והרי כל הספר כולו הוא צילומים והעתקות, יש לכם תשובות עניניות? וכן עד"ז במכתב שפורסם בתמוז תשע"ב (שב"ה זכה דורנו למה שלא זכו דורות קודמים, שראשי הישיבות עומדים על המשמר באדיקות ומפקחים אף על הנעשה במיילים, כה יעורנו השי"ת

ובראשית יש לציין נקודה אחת, שהגרא"מ שך והגריש"א בכל דבריהם תמיד הזכירו ועוררו על הענין של להמשיך את הדרך של גדולי הדור שעברו ומה שקבלנו מהם, ומהגראי"ל מעולם לא נשמע דיבורים עד"ז, וזה לבד כבר אומר משהו, אך ניכנס לדברים יותר מבוררים.

1. היחס לחילוניים ושמירת חומות ההרחקה. ועיקרו כמובן ענין הקמת הנח"ל³⁰ וועדת טל אשר הם היסוד לכל מצבנו כיום בנתינת פתח ומקום לדיונים על נושא זה אשר עד אז לא נגעו בזה במאומה ואכן לא נשתנה מאומה ומעת שהתחילו השינויים הנ"ל הלכנו מדחי אל דחי, והנה ענינים אלו ידובר בהם להלן בארוכה ואין כאן מקומו, אך עכ"פ מה שאני שמעתי מגדולי וזקני ת"ח שהתעסקו בענינים אלו ודומיהם בשליחותו של מרן הגריש"א זצ"ל ועסקו רבות גם עם יבדלח"ט הגראי"ל שליט"א בזה, והמסקנא שהעלו לדעתם היתה, שבעוד מרנן הגרא"מ שך והגריש"א זצ"ל היו רגילים להסתכל על כל מזימות השלטון כמגמות הבאות מתוך רשעות וכוונה לקלקל ולחלץ אותנו, לעומת זאת הגראי"ל שליט"א אינו רואה זאת כך אלא לכל היותר כפריץ שעושה צרות וכמו הגויים בגלות ולא כנסיון וגזירת שמד³¹, ולכן הוא יש לו צורת התנהלות מול השלטון החילוני באופן שונה ויותר רך בזה והוא יותר מוכן לדיונים בענין זה.

וכן עד"ז מה שהתיר לחרדים ללכת לאמנת כנרת שנפגשו רבנים ומורות עם אישי ציבור חילוניים ע"מ להגיע להבנות משותפות, והגריש"א ועוד יצאו בחריפות נגד זה, וי"א שגם הגראי"ל חזר בו, ועכ"פ מוסכם שבתחילה הוא התיר, לדעתם זה תלוי בהנ"ל שכיון שהוא אינו רואה בהם אויבים מסוכנים אלא סתם מסכנים והוללים לכן אפשר לשבת איתם בצורות כאלו.

ובפרט לאחרונה בפרשיית הלימודים ביום העצמאות, בס' משנת איש עמ' 45 מכתב של משרד החינוך שלא לקיים לימודים ומיד למחרת מכתבו של מנהל ת"ת סנהדרין שע"פ הוראת הגראי"ל לא יתקיימו לימודים אע"פ שכל שנה כן למדו. ובעיני רבים זה הוראה שמראה על הסתכלות שונה מהדרך שבה

בכל עניני היהדות בארה"ק, והרי חלק גדול מהדברים מפורסם בבי מדרשא וידוע לכולם ללא חולק, ובמקום זה ממשיכים לצעוק 'מטלניות' ולנסות להגיב על דבר אחד או שתיים ולברוח מכל האמור שם שבכלל אסור להגיב וכו' וכו' ושמעולם זו לא היתה הדרך [ודלא כהחזו"א הנ"ל שהם גופי תורה]. כמובן שלצד השני אינם מניחים אבן על אבן וכל שמועה שקרית ומצוצה מיד מצטטים כעובדא מוגמרת וידועה ללא מינימום של אימוות ('והלא ידוע' וכו'), והרי אין עם מי להתווכח על כך, כי הלא הוא "עניני ולא פוליטי"...

אגב, סביר להניח שאם תצא מהם תגובה למאמר זה, היא תהיה בערך בסגנון זה: "והנה כעת הגדילו עשות, והוציאו קונטרס מלא כזבים ושקרים וביזוי גדולי ישראל, ועוד מפצים אותו, אשר כל הרואה יראה שאין טעם להתייחס לשום דבר, מטלניות, טנופת, וכו' וכו', ורק נראה מזה את גודל נוולותם ושקריהם, והציבור לא טיפש לקנות את התעתועים שלהם, וכל מילה נוספת מיותרת" ע"כ.

³⁰ כל מי שהיה בזמן הנח"ל זוכר שהעולם רעש וגעש על מחלוקת גדולי ישראל בענין הנח"ל, ואם הגראי"ל לא התיר על מה נחלקו כ"כ, וכי משהו ניסה להכריח אותו לצאת למאבק נגד? ועי' בויכוחו של הגרי"א הרש"ר עם ב. רבינוביץ (בקמפ דשיבתו תשס"ה) שג"כ מאריך בזה בתוקף בידיעה ברורה ובעדויות וכו' שהגראי"ל התיר ושאל מה לדון בזה בכלל והויכוח בזה הוא מגוחך, [וכשהנ"ל טוען בתקשורת החילונית שהגראי"ל לא תמך בנח"ל כל הכתבים צוחקים עליו שכולנו זוכרים שהוא תמך], ויש הרבה דברים שבהוראה למעשה מתירים ומ"מ כלפי חוץ שלא יהיה הכרה רשמית בענין מתנערים מזה, וידוע שכן דרכו של הגראי"ל בהרבה ענינים, וכבר מצאנו כע"ז בגמ' באמוראים ואכמ"ל, וגם אם נאמר שאכן היה רק אי מניעה ולא תמיכה מפורשת, הרי אלו **שהקימו וכווננו בפועל ובידיהם** את הנח"ל היו אנשים חרדים (רביץ, בלוד, מוטלה) שהסתובבו אז כל העת בביתו של הגראי"ל **ועשו הכל בשמו ואף הודיעו כן בכל כלי התקשורת השונים שהוא מתיר את זה**, ואין לך תמיכה גדולה מזו, והרי רביץ היה אז מגדולי הפועלים בענין והגר"ש קרליץ זצ"ל פרסם אז ביתד שכל מעשיו ע"ד הגראי"ל, וע"כ דהכוונה כנ"ל שלא רצה שיחיה נקרא הכרה ותמיכה רשמית ולכן כתב כן, אבל ברור שהיה בזה תמיכה בצורה של אי מניעה, ועכ"פ ודאי שבלעדיו זה לא היה. [ואגב כמדומה שמכתבו נכתב בשנת תשס"א כשנתיים אחרי הקמת הנח"ל ולא בעת עיקר המחלוקת וכשהמקימים אמרו בשמו שמתיר].

³¹ נא לא להשיב בזה מציטוט כזה או אחר ושיחה פלונית או חברתה [ובודאי לא מהשנתיים האחרונות], כי אלו שסבורים כך קבעו את דעתם ע"פ התנהלות ארוכת שנים והיכרות עמוקה עם האיש ועם שיטתו ולא ישנו את דעתם בעקבות משפט כזה או מילה כזאת. ודי בזה.

הורגלנו לעמוד בתוקף על כל התערבות וכש"כ על ביטול תורה לתשב"ר יום שלם, ואם כבר נכנעים מיד איך נלחם אח"כ מולם על הכל.

ועוד מצאנו שיטה להגראי"ל לכאורה, בכללות ענין ההרחקה והחומות ובדבר כל המכונים להכשרה ומסלולים ללימודי מקצוע לאברכים ולימודי הייטק לנשים וכדו', שראשיהם מצהירים השכם והערב בתקשורת ובפרסומיהם הרשמיים שהם עושים כן בתמיכה של הגראי"ל והוא לא טורח להכחיש את זה כמו שהיה מתבקש אם הוא מתנגד לזה, כמובא כ"ז העתקות מדבריהם בס' משנת איש עמ' 20 ואילך, ומובא שם כתבה מעתון ידיעות אחרונות על כך שהחברה החרדית עוברת תהליך של שינוי ממה שהיה בזמן החזו"א ובחינה של "התחלנות" בתפיסת החיים, וז"ל שם: "בתוך מערבולת הספק הזו יש כרגע רק קול ברור אחד הנשמע ברור מהשאר, זהו קולו של הרב א"ל שטיינמן מב"ב, אם כי גם הוא עדיין לא מוכן לקבל את האחריות ולהכריז על כך בקול רם, "אנחנו במצב חירום" טוען הרב שטיינמן באופן לא פומבי, "חייבים לפעול להחליף לשנות", הרב שטיינמן היה אחד הדוחפים העיקריים של הנח"ל החרדי, אחד התומכים העיקריים במסקנות ועדת טל, וכן התומך העיקרי בנסיונות ההידברות בין החברה החרדית לחילונית, בחודשים האחרונים הורה לנאמניו בעתון יתד נאמן להנמיך את טון המתקפות נגד החילוניים, כמו"כ שלח אותם לקיים מפגשים עם אנשי תקשורת חילוניים, כדי ליצור לראשונה בסיס כלשהו להידברות, [ואח"כ מבאר שלא מדובר בפשרה באורח החיים אלא בנסיון למצוא הידברות], "אנחנו הולכים עכשו לעידן חדש" הסביר לי אחד מנאמניו של הרב שטיינמן, "אי אפשר לעצום את העיניים ולומר הכל בסדר אצלנו, להמשיך להתייחס לחילוניים כאילו הם לא קיימים, לחיות כאילו החברה החרדית לא השתנתה" עיי"ש עוד בזה שהיוזמים אומרים שזה שמ. קרליץ חתם על מסקנות ועדת טל וכן שהשתתפו באמנת כנרת מראה שצריך להתחיל למצוא דו קיום עם החילוניים, וכן מובא שם הרבה מהתקשורת החילונית והכתב אבישי בן חיים עד"ז, וכל מי שמתמצא בתקשורת יודע שכתבים בכירים מבררים היטב לפני שמפרסמים ולא מסכנים את היוקרה שלהם עם שמועות ורכילות, ועכ"פ הרי כותבים כן בשם נאמניו, [ומה שטורחים שם לסייג שלא מדובר בפשרות גדולות או ויתורים ביסודות אלא רק וכו' עיי"ש, ג"כ מראה שזה הגיע אליהם מאנשיו], ועי' בס' הנ"ל עמ' 30 בשם סגנית רקטור האוניברסיטה העברית פרופ' אורנה קופרמן בענין פתיחת אוניברסיטה לחרדים וז"ל: "לפני מס' חדשים קיימתי סדרת פגישות עם שליחו של הרב שטיינמן, הוא סיפר שהרב מוכן להתחיל במו"מ לקראת שיתוף פעולה אך יש לו שני סייגים; שישולבו גם לימודי קודש ושיהיה פיקוח גם על התכנים", ושם עמ' 33 מפרסום של מכון לוסטיג (לימודי תוארים ובגרויות) שהמוסד מתייעץ בכל דבר וענין עם הגראי"ל שתומך בעבודתו, וכן בעיריית ב"ב מטעם העירייה יש לימודי תואר ומסלולים לאברכים. וע"ע להלן סוף הערה 35 מדברי הגראי"ל בכנס נחלת הלויים.

והנה מרן הגריש"א זצ"ל גילה דעתו בתוקף במכתבו האחרון הנוקב לדורות כנגד דברים אלו ולהתרחק מהם בכל תוקף, ובתו"ד: "וכידוע כמה נלחמו כל גדולי ישראל צדוק"ל נגד כל מוסד לימודים חרדי שמייעד ללימודים כאלו והוקיעוהו אל מחוץ למחנה".

וכמו"כ כללות ענין ההפיכה ביתד, שההתנגדות של הגראי"ל היא לקו התקיף שהוביל העתון, ועוד בחיי הגראי"מ שך והגרי"ש אלישיב ניסה לפעול בענין ונדחה בתוקף, עי' לעיל אות ד' והערה 4 בזה מדברי הגריש"א, ורק אחרי סילוקם עשה כן, [ונכבר נתפרסמו כל דברי החילוניים והדת"ל והחרדקים וחב"ד וכו' שצוהלים ומאשרים ע"ז]. הכל הוא עד"ז של הנהגת הציבור באופן שונה ממה שהורגלנו עד עתה, וכנ"ל מדיעות אח' שהורה שלא לתקוף את החילוניים. כאמור לא באנו כעת לדון ולערער בעצם דעותיו, אלא רק להראות שהדברים נובעים מתוך שינוי מהותי בצורת ההתנהלות מול השלטונות והציבור החילוני.

2. היחס לתורה. ועיקרו בפולמוס הנפש החיים, שהאריך בדברים חוצבים על קיום העולם רק ע"י התורה ובלי רגע אחד של תורה כרגע היו כל העולמות כולם נחרבים, והנה דברים אלו הם מיסודות החינוך מדור דור בעולם הישיבות, אך בשנים האחרונות הובאו בשם הגראי"ל כמה הסתייגויות לזה; [שלא רק תורה אלא גם מצוות (מפקדין אתבונן עמ' פ"ו ומשנת פקו"נ עמ' ר"ד), ובדבריו לגבאי

צדקה שבדורות הקודמים התורה החזיקה את העולם כי היתה במסי"נ אך היום שלא מצוי זכות התורה נתמעטה מחמת קטנות המוחין זכות הצדקה מגינה על הדור וזה שוה ערך ללימוד תורה (משנת איש עמ' 120 מצילומי עלונים). ב] במכתב מז' אד"ב תשס"ג מצטט את דברי הנפה"ח "שאם זמן קצר לא ילמדו תורה בכל העולם העולם עלול להיחרב" (שם עמ' 71). ג] שעצם זה שבשעת קבלת התורה קבלו ללמוד ושלא יהיה פנוי רגע אחד תוקף הקבלה מהני גם לדורות שאח"כ (עוזי ומגיני עמ' קכ"ח, ולכאור' כוונתו דמהני אף אם לא ילמדו אח"כ). ד] שאין הכוונה דוקא שהעולם יחרב אלא יכול להיות גם שיהיו יסורים (דיסק של אנחנו וצאצאינו פסח תש"ע או תשע"א). ה] עוד הביא לאחרונה הר"ח מישקובסקי שדברי הנפה"ח הם ע"ד גוזמא והפלגה (בס' הנ"ל עמ' 79).

והנה צריך להגדיר את נקודת הענין, אף אחד לא אמר שמי שחולק על הנפה"ח הוא אפיקורס ח"ו, אמנם נכון הוא שהורגלנו וחונכנו להתייחס לדבריו של הנפה"ח - שקיבל כל תורתו מהגר"א - בענינים אלו כאל דברי הראשונים, אך לא משום כך יצא הקצף אם יבוא משהו וילמד איזה סוגיא באגדה ויעמיד מערכה של קושיות על הנפה"ח ויאמר מהלך שונה מדבריו, אך לא בהא עסקינן כאן, יש כאן נקודה אחרת הכוללת שתי ענינים; א) מריבוי הסייגים וההגבלות אתה למד שאין כאן באמת איזה קושיא שמכריחה אותו לחלוק או לשנות את משמעות דברי הנפה"ח, אלא שכל עיקר היסוד לא נראה בעיניו לפי השקפתו והוא מנסה לצמצם ולסייג אותו. ב) שהוא טורח לפרסם את דעתו במכתב לציבור, בדבריו לא לפי ילדים, ובספריו, וכן שמעתי שביעוריו הוא חוזר ע"ז הרבה כסדר. והנה לאחרונה הביאו שמצאו כעת איזה עדות בשם החזו"א שאמר כע"ז שגם ת"ח בשעת השינה מקיים את העולם, וזכינו לגילוי עדות זו שיש שנה אחרי הסתלקותו, אך גם אם נקבל עדות זו, ברור שהדברים נאמרו בשיחה פרטית בדרך של מו"מ וסברות וצדדים לכאן ולכאן ותו לא, ובודאי שלא ראה החזו"א צורך וענין להחזיר בציבור דלא כהנפה"ח, אבל כאן נראה שיש להגרא"ל ענין להעמיד ולפרסם את שיטתו בענין ולהוציא את מה שהשתרש בציבור במשך מאתיים שנה כדברי הנפה"ח. והנה הנפה"ח חיבר את כל ספרו כדי להאדיר את מעמד ערך לימוד התורה שראה בזה זלזול בהתפשטות החסידות, וזו היתה כל מטרתו בספרו, וכאן יש כאן לכאורה כעין מטרה הפוכה, להשוות את תורה לשאר דברים. [האמור בהערה 30 שייך גם כאן].³²

ועד"ז מה שבמשך שנים רבות [עד לאחרונה] רוב מכתביו הציבוריים היו בחיזוק ענינים שונים ולא בענין תורה [וניתן לראות זאת בקובץ אגרותיו שהוציאו כעת], וכך במשך שנים רבות רובי דרשותיו בכנסים וכדו' היו עד"ז בתיקון ענינים שונים ומיעוטם בחיזוק בתורה. ובס' אהל אברהם על כתובות (עמ' תשל"ט, הובא במשנת איש עמ' 123) שבמקום שאירעו צרות ורצו לעשות כנס חיזוק אמר שאם לא ידברו שם על תיקונים בבין אדם לחברו לא צריך לעשות. ובתחילת זמן חורף תשע"ב נדפסו (בעלון גנוי המלך) דברים שאמר בפתיחת הזמן בשיבות ארחו"ת וגאו"י בערך בסגנון זה: הנה מתחיל הזמן ולומדים מס' גיטין, וב"ה כולם לומדים טוב ומה צריך לדבר, אבל יש דבר אחד שרציתי לעזור, לקבל תוספת שבת מוקדם חצי שעה לפני השקיעה, וכתב המשנ"ב וכו', ובזה נסתיימה לה הפתיחה. וכל אחד יחשוב לעצמו האם החת"ס היה מדבר כך בפרשבורג בתחילת הזמן, סביר להניח שבישיבת פרשבורג הרמה ודאי למדו טוב ובהתמדה לא פחות מבישיבת גאון יעקב, ועכ"ז החת"ס היה כלבת אש לעזור בלבבות תלמידיו אהבת תורה ועמלה ויגיעתה בכל עוז וניצול הזמן וכו', האם באמת אין כיום מה לחזק בתורה רק בקבלת תוספת שבת מוקדם?

ואמנם גם אחר כל זאת יש לידע, שהמסקנא היוצאת מדברים אלו לא אמורה להיות כ"כ חמורה של מינות וכדו' חלילה, כי לכל היותר יש לו השקפה על תורה בערך בסגנון של שיטת החסידות, ובאמת ענינים אלו עמוקים ורחבים מני ים וטעונים לימוד מעמיק של דברי חז"ל והראשונים במקומות רבים,

³² ויש שביארו שרואה דברים רבים רפויים כגון מדות וכדו' וסובר שזה מגיע מהערכת יתר לתורה על חשבון דברים אחרים, אבל ג"כ הדבר תמוה לתקן זאת ע"י הורדת הערך של תורה, הרי גם הח"ח חיבר ספרים על דברים רפויים שראה כגון לשה"ר וחסד אך לא ראה צורך לחזק מערך התורה, ולהיפך הוא חוזר בספריו כמ"פ על דברי הנפה"ח.

ואלו ויכוחים ישנים שלא יגמרו, אבל עכ"ז הדבר ברור כשמש, שזוהי נקודה חשובה לעיון כאשר אנחנו דנים האם לקבל עלינו את הנהגתו או לא, לדעת שבענין יסודי כגון דא יש לו השקפה שונה ממה שחונכנו וקבלנו מדורי דורות ולדידן כך היא ההכרעה ביסוד עיקרי זה.³³

ויש אומרים שגם ריבוי העסק מלב לאחים וקירוב קשור להנ"ל, למרות שאף אחד אינו מפקפק בחשיבות והצורך בארגון זה - שהוקם ע"י הגר"ש כידוע - אך מ"מ יש הרבה חילוקי דעות על אופי הפעילות והיחס שיש ליתן לזה, אם עד כדי כך לארגן כל שנה כנס מפואר על זה בהשתתפות חובה של כל ראשי הישיבות וכלל ישראל כאילו שזה הנושא היחיד שאמור להעסיק את כלל ישראל כל שנה נויש מבארים עפ"ז הטעם למה שיש שמארגנים יום למחרת כנס לעידוד כתיבת חדו"ת בתמיכת מרן הגריש"א זצ"ל ויבלח"ט וכו', כדי שלא יגרם חלילה ירידה בערך של תורה, ולכן הרבה ת"ח יוצאים ידי שניהם]. ובענין זה באמת יש דברים מאד תמוהים לכאורה בשם הגר"א זצ"ל, והובא בס' משנת איש עמ' 95 (מקונ' מזקנים אתבונן ועתון מרכז הענינים) שנשאל ע"י ת"ח שנרתע לעסוק בעניני ציבור וחסד פן יבוא לידי מכשולות ובמקום מצוות יהיה לו עברות וינחל גהינם, ואמר לו הגר"א זצ"ל: אל תהיה טיפש, אין אחד שלא עובר דרך הגהינם, אולי הגאון מוילנא לא (כ"ה במזקנים אתבונן, אבל במרה"ע "חוץ אולי מרבי חיים קנייבסקי", וצ"ע, וד"ל), רק תדאג כשתצא מהגהינם שיהיה לך מקום ללכת, ע"כ, וכל הרואה דברים אלו מרגיש ונועק מיד שזה לא ע"ד מה שהורגלנו, לא עצם הפסק כמו הנימוק, וצ"ע, (והובא שם שבמזקנים אתבונן מהד"ת כבר נמחק).

3. עוד ענין מהותי יש, ואמנם צריך בזה התנסחות זהירה ועדינה שלא יהיה בה סרך פגיעה, אך בחסדי השי"ת, נמצאה בזה עדות נאמנה מהנכד המסור והנאמן מוהר"ד שפירא, בהקלטה שנתפרסמה לאחרונה (בענין צעדת המליונים), ובה הוא מוסר ומצטט דברים שנאמרו ע"י מרן הגר"ש אויערבאך שליט"א בענין זה, וניצמד לדבריו, וזל"ק: "הראש ישיבה (הגר"א זצ"ל) חושב שהדור מאד חלש, הוא מאד צדיק, גברא רבא, אבל בשביל להיות ראויים להנהגת הציבור צריכים להיות מאד מאד חזקים, והראש ישיבה (כנ"ל) חושב שצריכים להתנהג איתם בעדינות" עכ"ד, וזהו עיקרו של דבר, אשר יש ענינים שונים רבים בהם נראית הנהגת הגר"א זצ"ל כמין חולשה מסוימת והמנעות מדברים שלדעת אחרים הינם מוכרחים ופשוטים, וכאילו מין מצב של יאוש והשלמה עם חולשת הדור, וכמו שיתבאר.

ונביא בזה מס' דוגמאות; א] הנה ידוע אחד הדוגמאות למאבק שניהל הציבור החרדי כולו בכוחות מאוגדים ונחל בס"ד הצלחה מרובה והוא המאבק בפלאפונים הכשרים, שבתחילה היה נראה חסר סיכוי שיצליחו לשנות ולעקור הרגלים קיימים ולהרגיל אנשים למצב חדש ולהחליף מכשירים, ובאמת מתחילה היו קשיים רבים ולא כולם החליפו, אך כיום שאין אדם שנקרא חרדי שמעזיז ללכת בגלוי עם מס' לא כשר, כולל אלו הנקראים מודרנים ופתוחים. וכבר נודע ונתפרסם - ואף כמה מאנשי הגר"א זצ"ל הודו לי בזה ולא שמעתי שום הכחשה בענין - שהגר"א זצ"ל לא אחז מכל הענין והמלחמה ולא האמין שיש לזה סיכוי להצליח. ועד"ז יש מביאים שבכל ענין המלחמה באינטרנט ההתבטאויות שלו הינם מאד רפויות ושקטות לעומת התבטאויות שאר גדולי ישראל כנגד כלי זה המחריב כל חלקה טובה ביהדות. ב] בס' משנת איש עמ' 113 הובא העתקה מעיתון קול העיר מעשה בשני אברכים שבאו להגר"א זצ"ל ושחו בפניו אודות פירצה חמורה בתחום הצניעות, והשיב להם במעשה על הח"ח שבתחילה רצה לתקן את כל המדינה, ואח"כ את המחוז שלו, ואח"כ את ראדין, ואח"כ את בני משפחתו, ואז אמר שיתקן את עצמו, וכשתיקן את עצמו הבין כי הדור מתוקן ואין בו כל פגם (כך? והרי מדובר בזמן ההשכלה), וכך אמר להם הגר"א זצ"ל, תקנו את עצמכם תחילה ותיווכחו כי הכל בסדר ואין כל מקום לגזירות ותקנות

³³ ובס' ימלא פי תהלתך חלק א' מחולק לשערים שונים יראה אמונה תפילה וכו' ורק תורה נפקד מקומה (רק בשער המועדים בחג השבועות יש קצת מזה, בעוד שאמונה יש גם בפסח וגם בנדר), ובח"ב כבר יש שער נפרד לתורה, אבל בכל זאת צרם לי הח"א, כיום כל מי שמוציא ספר עד"ז לפי נושאים בעבודת ד' בד"כ הדבר הראשון הוא תורה וכאן אין כלום מזה, ואמנם לא גרע מהמס"י שדילג על תורה בברייתא דרפ"ב, אבל באמת כמדומה שהשקפת המס"י בהקדמה על תורה [היתכן שייגע ויעמול שכלנו בפלפולים אשר לא יצא לנו שום פרי מהם ודינים אשר אינם שייכים לנו וכו'] וכן דברי החובת הלבבות בהקדמתו [על החכם שנשאל בהל' גירושין וגער בשואל שעוסק באלו ולא בקנין חובות הלבבות], לא נתקבלו בבי מדרשא, וכמדוי' שיש בזה מהחתי"ס.

מיותרות, ע"כ. מה המשמעות של מימרא זו, [ומה האינטרס של עיתון כמו הנ"ל להביאה], שבאמת אין שום דבר בדור שצריך תיקון ואם משהו מנסה לפעול צריך לדחותו? ג] שם עמ' 93 צילום מדף של שו"ת עם מחנכים: ש. איך לחנך ילדים לתפילה ומה עושים כשרואים שילד לא מתפלל איך להגיב לזה. ת. מי כן מתפלל? יש כאלו שמתנוענעים. ש. בכל זאת איך לחנך לזה? ת. אם הוא יהיה בן עשרים ויבין מה זה תפילה יהיה נס גדול. ש. מה למעשה צריך רבי בחיידר לעשות בנושא זה? ת. ... אנחנו מחנכים לדברים מעשיים, לנענע, להתעטף, ובמשך הזמן זה יגיע, לתפילה צריך את הלב, הוא הרי עדיין ילד, הלואי שיוכל להבין מהות התפילה בגיל תשעים. ע"כ. [ולמעשה בטל בזמנינו דין השו"ע סי' ק"ו ס"א דקטנים שהגיעו לחינוך חייבים לחנכם בתפילה?]. ד] שם עמ' 109 צילום מדף המחולק בסמינרים של שו"ת בעניני חינוך בביהכ"נ של רי"מ רובין בהר נוף: ש. פעם היה מושג של אידישע מאמע, שהאמא הטביעה את החותם שלה על החינוך של הילדים, היום בדור שלנו שהאמהות עובדות קשה להביא טרף הם נמצאות פחות שעות בבית ... מה הכיוון הנכון כדי שימשיך המסורת של האידישע מאמע. ת. אני יגיד לך, לפי דעתי מה שפחות מחנכות יותר טוב, מה שהם פחות בבית יותר טוב. ש. כשהורים או מחנכים רואים אצל הילד מעשה שלילי האם תמיד צריך להעיר או שמא לא לפגוע בכבוד של הילד עדיף להעלים עין? ת. תלוי, לפעמים כן ולפעמים לא. הכלל הוא כמו שאמרנו מקודם, קודם כל כדי לחנך צריכים להתחנך ואחרי זה לחנך, וזה לדאבונינו איפה יש? ההורים גם כן לא התחנכו, אלו התחנכו? אבא שלו לא סבל ממנו? אותו דבר מה שהוא סובל מהילד אבא שלו סבל ממנו. ש. הרה"י מחליש אותנו, יש פה אבות ואמהות, אז האמהות לא יכולות לחנך, והאבות צריכים ללמוד, כל השעות הילדים נמצאים עם האמא, היא מוסרת נפש בשביל זה, ובסוף מתברר שהיא לא יודעת לחנך? ת. מה לעשות? זה האמת! ש. קשה מאד לשמוע את האמת הזאת. ת. מה שאני אמרתי שהגאון אמר זה דא"ח, הגאון אמר צריך להיות מלא, כל אחד אם הוא משפיע, אם הוא לא מלאך הוא לא יכול להשפיע, להיות מלא צריך לעבוד, הוא עובד על הילד? שיעבוד על עצמו! אם יעבוד על הילד לא ישפיע, יעבוד על עצמו ישפיע. ע"כ. ה] שם עמ' 96 צילום מעיתון שהרב דביתר הגיע להגרא"ל לפעול בענין בחירת פינדרוס לראשות העיר כי אם לא יבחר תיפגע ועדת האיכלוס והעיר תהיה פחות תורה'דיג, [וכידוע כמה מרן הגריש"א זצ"ל יצא מגדרו בענין זה], ופטרו הגרא"ל שעד ביאת המשיח ממילא שום דבר לא יהיה תורה'דיג. ו] פורסם לאחרונה סרט - ובס' הנ"ל עמ' 119 מובא תמלול - בו נשאל הגרא"ל ע"י הר"י לוינשטיין ז"ל וש"ב סורוצקין, על משפחה בבית שמש שהאב התחתן בזיוו"ש עם אשה ורוצה להכניס את ילדיה לת"ת שבו לומדים ילדיו, ולדעת הנהלת הת"ת סגנון הילדים שלה לא מתאים לת"ת, והשיב הגרא"ל שצריכים לקבלם, ואף שיש עוד חיידרים מ"מ כיון שהאב רוצה דוקא שם זה נקרא שאין עוד חיידר, כי להגיד לו לשלוח לחיידר אחר זה כמו קומוניסטים שרוצים לכפות עליו חינוך אחר (?), ושוב נשאל שהילדים לא בסגנון החיידר וחלשים בלימודים ויכולים להזיק, אמנם הוא לא מקולקל, אבל הוא יותר מודרני, יותר פתוח בגלל אמא שלו, וזה לא הסגנון של החיידר, ושואל הגרא"ל: וכי אתה יכול למדוד מה זה בדיוק פתוח? ואומרים הנ"ל שיש אחד מן ההורים שאומר שהוא כן יכול למדוד, וכאן עולה כעסו של הגרא"ל ואומר: עזוב, תמיד ימצא אחד כזה, אבל זה רק גאווה, הוא רוצה רק גאווה! ושוב הגרא"ל ממש מתפרץ "זה גאווה גאווה גאווה! אך ורק גאווה! שום דבר אחר לא! שלא תחשוב שזה יראת שמים, זה רק גאווה וגאווה וגאווה! זה הכל. הוא רוצה גאווה במאה אחוז! ומעירים הנ"ל שמדובר באברך חשוב, והגרא"ל עונה בקול גדול: כן זה גאווה! אז הוא בעל גאווה גדול! ומסיים הגרא"ל: הם אומרים שמתקלקלים שם, נו, ובחיידרים טובים לא מתקלקלים? ילדים לא מתקלקלים שם? גם שם מתקלקלים! ע"כ. והנה לגופה של הוראה אין כאן כ"כ מקום הערה, דשפיר י"ל דבהאי גוונא הכריע הגרא"ל לפי מכלול השיקולים שצריך לקבל את הילד ולהעדיף את הצדדים לכאן, אבל מה שמעורר שאלות הוא החרפות בה מתייחס הגרא"ל על אותו אברך ת"ח שמדברים עליו - ולפי הנראה בכלל לא ראה ומכיר אותו - ונניח שההכרעה היא לקבל, אבל מה כ"כ נורא באותו אברך שבסך הכל דואג וחפץ שהחברים של ילדיו יהיו מבתיים מעולים ברמת הרוחניות שלו ועל טה"ק? [וכי לא נבין אבא של בחור מחדרה שלא רוצה שבנו ילמד עם בחור מעטרת?], וזה נראה שהגרא"ל ממש לא מוכן לסבול את כל הענין הזה שאברכים לא רוצים שילמדו עם ילדיהם חברים ממשפחות פתוחות, וכדמסיים שבלא"ה בכל מקום מתקלקלים. [ועיי"ש בצילום העיתון בשם

יו"ר זק"א י. מש"ז שממש מנשק כל מילה של הגר"א"ל]. ז' לאחרונה נתפרסמה (מקול הלשון) הקלטה של המרצה ר"נ דיאמנט שמספר על עובדא דהוה בדידיה, במשפחה שההורים גרושים והאבא חילוני והאם חרדית, והילד נמצא אצל האם שכמובן מגדלת אותו לתורה ויר"ש, אך כשמגיע לאב הוא מדבר עמו ופועל כנגד זה, והילד מתבלבל ויכול לגרום ללחץ נפשי, והורה הגר"א"ל שהאם תוותר על הילד ותמסור אותו לגמרי לאב שיגדל אותו כרצונו כי יכול להשתגע, [למרות שברור שאצל האב יגדל כחילוני ויעבור על עריות שהם ביהרג ואל יעבור]. ח' בתחילת חורף תשע"ב רעשה המדינה מקמפיין שלם של הסתה כנגד החרדים בענין הדרת נשים אצל החרדים, והגר"א"ל הוציא מכתב מתנצל "גם החרדים לא מבזים נשים, ואם קרה מקרה זה לא משקף", כאילו שאנו זקוקים להתנצל בפניהם על קיומנו את דיני התורה, ובסו"ד כתב דלא יועיל הוכחות "כי כוונתם לא טוב רק להרע", כן היה הנוסח במכתב שהופץ בער"ש בבתי כנסיות, אך ביום ראשון הופיע בעתון נוסח מתוקן "כי כוונת חלק מהם" וכו', ולעומת זאת הגר"ש"א הוציא אז כתגובה להסתה את מכתבו הידוע בענין החיוב בשמירת החומות ולהבדל ולהתרחק מכל המסלולים ומכללות וכו', וכן עד"ז הובא אז בעתון בשם הגר"ש כי למול ההסתה צריך רק להתרחק מהם עוד יותר והכל מגיע מזה שמתחילים להתקרב.

והנה יל"ע גם בכל האמור לעיל מס' 1 לענין חומות הדת, ושם נתבאר ע"פ זקני ת"ח דס"ל דאין כוונתם לשמור ורק עושים צרות כפריץ, אבל יתכן דהנהגת הגר"א"ל שם שייכת גם לענין זה, והכל נובע מדרך של חולשה וחוסר כוחות הנצרכים למלחמה תקיפה מולם, וכנראה זה עיקר דברי הגר"ש הנ"ל, וכן בענין הדיבור עמם בתחנונים ולא בתוקף והדעה לא לעשות הפגנות כנגדם, אשר יובא באורך להלן אות י"ד.

והנה המורם מכל הנ"ל הוא הנהגה בצורה מסוימת של חולשה המשליכה על תחומים רבים בעניני ההנהגה, ואמנם אם ניקח את דברי הגר"ש הנ"ל, הרי שיסוד שיטתו של הגר"א"ל היא משום שהוא סבור שהדור חלש וצריך להתנהג איתם בצורה עדינה, וא"כ אין כאן ביסוד חילוק מהותי והשקפתי אלא פרקטי במצב הדור הנוכחי, ואין בזה שינוי מדרך רבותינו [ויל"ע], אך הדבר ברור שהחלטה פרקטית זו היא גורלית מאד ומשליכה על כל צורת ההנהגה והחינוך, וכפי שרואים אנו רק ברשימה הנ"ל לענין חינוך, תפילה, מאבקים על פירצות, מוסדות, וכשהגר"ש דיבר ודאי היה ידוע לו עוד הרבה דברים אחרים, וברור שהנפק"מ בין הדרכים הם רבות ועצומות מאד³⁴, וממש אפשר לומר שאנשים שיגדלו כך ואנשים שיגדלו כך במשך הזמן יראו אחרת לגמרי בכל התחומים והדברים ברורים, וכמה פשוט שכל מי שרואה את עצמו שאינו בגדר זה שהוא ואשתו אינם ראויים לחנך ושילדיו בלא"ה אינם מתפללים וכו' וכו' ורוצה לחיות באורח חיים עם רמה רוחנית גבוהה עם תביעות ודרישות עצמיות וסביבתיות ככל שניתן וכמו דרכו של הגר"ש שכל הזמן מעורר ללא הרף גם על ענינים של הרגשות וכדו' ולמעלה בקודש, [ולטענת השפויים שבמתנגדיו זה גופא החסרון בהנהגתו, שברור דרגתו הוא תובע דרגות נשגבות מהדור החלש], ודוגמא לדבר, מה שהגר"ש מרבה לעורר כסדר על השמחה והאושר והרגשות הרוממות שצריכה להיות לאברך שזוכה ללמוד בלי שום שעבוד להיות מאושר בעצם הלימוד אף מבלי כל כוונה ושאיפה למשרה וכדו', וכידוע זה אחד מנקודות התורפה אצל אברכים בדורנו, וראה היטב בהערה מדברי הגר"א"ל³⁵, וכי איזה אדם יכול למנוע ממנו דרך זו? וכנ"ל לגבי סביבתו וכלל הציבור אם הגר"ש סובר שכך צריך להיות במצב הדור.

³⁴ ומ"מ אילו רצו היה אפשר הנהגה משותפת, כמו בענין הפלאפונים שהצליחו לשכנע אותו שכן כדאי, וכמו שהיה יחד עם הגר"ש"א שודאי לא אחז מדרך זו של חולשה.

³⁵ ובדאי שחינוך זה ספג הגר"ש באורא דירושלים של מעלה ובבית אביו הגדול זצוק"ל. ועד"ז אומר גם אחיו הגאב"ד דטבריה, בדברי הספד על גיסתו הרבנית לאה אוירבך ע"ה בת מרן הגר"ש זצ"ל, וכפי הנדפס בספר הזכרון 'מנשים באהל' (עמ' תקל"ט): "אהבת תורה זהו כיום מטבע שחוק, אולם באהבת תורה של הנפטרת הדגולה לא היה מעורב שום דבר, לא סממן של כבוד ולא סממן של פרסום, ולא סממן של שום רצונות, אלא רק לשבת עם הגמ' על יד הסטנדר, פה זה מתחיל ופה זה נגמר, ומעולם לא נכנס בה איזו רוח אחרת! או איזו טעות אחרת! או איזה היסח הדעת! בזמן שגדולים וטובים רצו להציע כל מיני דברים, היא אמרה מה צריך עוד חוץ מהסטנדר והגמרא. מובן

[הערה: הדברים האמורים להלן אינם נכונים לנדרון דין מתוך הנחה שהם נעשו על דעת הגר"א ל וכתמיכתו מתוך דעה ללולס³⁶]

4. המלחמה בקיצוניות. שכפי הנראה הגר"א ל פיתח התנגדות מאד חריפה לכל בעלי הדעות הקיצוניות ופועל בענין זה מה שלא עושה בשום דבר וענין, וישנם רבים וטובים אשר למרות כל הנסיגות לתרץ ולבאר אינם מוכנים בשום אופן להשלים ולקבל מצב זה של ימין דוחה ושמאל מקרבת, מחד גיסא לא להלחם בחרדים החדשים, לא לצאת נגד השבועונים, להחליש את הבידול וההרחקה הקיימת מחב"ד, ולדבר עם הרשעים בתחנונים ולא לעשות הפגנות, וכו' וכו', ולעומת זאת מלחמה עקובה מדם כנגד הגר"ש המתנהלת כבר זמן רב ללא שום סוף הנראה באופן, למרות שהוא יכול להפסיק את הכל ברגע אחד [גם אם אינו רוצה להשלים עם הגר"ש ולנהל ביחד אך עכ"פ להפסיק את המלחמה ונהרס נהרס וכו']. וביותר מתעצמת התמיהה שבעתים, כאשר במשך עשרות שנים הגר"א ל ידוע בכך שהנושא המרכזי שהעמיד תמיד היה השלום, וכבר נודע מכתבו המפורסם בו הוא מתנה את מרירות ליבו על המצב שנוצר במחלוקת, ושריבויות הצרות הוא בגלל זה, וכמה זה מצער את הקב"ה, וכל אחד בטוח שהוא צודק וצריך שיחשוב שאפילו אם הוא צודק מ"מ צריך לוותר, כי גורם לצער השכינה, וכו' וכו', וידוע שבמשך שנים רבות פעל אף במחיר של הפסדים לצרכי הציבור כגון שעשה את ההסכם עם אגודה 40-60 כנגד רצונם של הגר"א מ שך והגריש"א שסברו שצריך להתעקש בענין, וכן בעוד הרבה דברים בתקופת השלום עם גור, וכן התייחס תמיד לשתי הצדדים בפוניבו' בזלזול כיון שגורמים למחלוקת, וכן הרבה פעמים אף בדברים הנוגעים לרוחניות ומאבקים על פירצות מנע את הדברים משום מחלוקת, והדברים ידועים וא"צ להאריך, ולפתע בנד"ד הכל מתהפך, כאשר ברור לכל מי עומד להזכר לדורות כמי שעשה ויזם את המחלוקת הגדולה ביותר שהיתה אי פעם בציבור בני התורה, נולא אמרנו שצריך לוותר על הכל אבל היו מספיק הזדמנויות ודרכים להגיע להסדרים שונים להשקט את הרוחות, ואיך יתכן לעשות מחלוקת כ"כ גדולה בשביל להשליט את דרך השלום, ולא זו בלבד אלא שאנשי ביתו מתנהלים כאנשי עולם התחתון לכל דבר וענין ונלחמים בהגר"ש ובעתון הפלס בדרכים שלא שערם אבותינו ולא עלתה על לב איש מעולם בדיפות והכאות וטרור וכו', והנה בעת שמרן הגריש"א יחד עם הגר"א ק והגרנ"ק יצאו נגד עתון משפחה הוא סירב להצטרף עמם, ונאמרו אז בשמו נימוקים שונים שסבר שזה לא יעזור כי יש להם הרבה מנויים וכו', והרי פשוט לכל בר דעת שאם היו עושים להם אחד ממאה ממה שעושים היום להפלס כבר מזמן לא היתה לו תקומה ושריד ופליט [ושאני הפלס שמחזיקים אותו במס"נ של גוף וממון ע"י משוגעים לדבר, ועכ"ז נלחמים בו אף שלא עוזר], והרי ברור שאם רוצים להפסיק את כל האוירה העכורה השוררת היום הפתרון לזה הוא אך ורק בידיו, ויכול להודיע לכל שהוא מתנגד בתוקף לדעות של הגר"ש והפלס אך יחד עם זאת הוא מתנגד גם לכל המלחמות והאלימות וכו' ואיש על מחנהו ואיש על דגלו ושלום עליך ישראל. ועד"ז שמינה כמה ראשי ישיבות לחברי מועצג"ת, ולא הסכים להכניס את הגר"א קרלנשטיין, למרות שלא נופל מהנכנסים בשנים ועולה על רובם בתורה, ומזה שנים הוא דמות ציבורית מוערכת והיה בסוד כל הענינים עם הגר"א מ שך ותמיד דיבר בכנסים וכו', ויתירה מזאת שהגר"א ל עצמו בשנת תשנ"ח כיבד אותו לדרוש בסיום הש"ס שהיה בזה משמעות רבה למעמד של

מאליו שלמדה זאת מבית אביה". ועוד שם ממנו (עמ' תקס"ז): "המנוחה ע"ה שלעילוי נשמתה נכתב הס"ת, מה היה המיוחד בה, היא היתה בת תלמיד חכם, וכפי שכבר הגדיר הרמב"ם (איסור"ב כא, לב) את החשיבות של בת ת"ח שהיא "יודעת כתר התורה", ואף אנו אם נרצה לתמצת את מעלתה וגדולתה של אשה גדולה זו הרי זה שהיא ידעה כתר התורה, היא ידעה שהתורה עצמה היא הכתר, בלי שום תוספת, גם בלי הבמות של "מנחליאל במות", גם בלי כבוד התורה, בלי ה"נותנת לו מלכות וממשלה וחקיקור דין", רק הסטנדר והגמ' ושבעלה הגר"ע שליט"א יושב ולומד, זה היה הכתר תורה שלה וזה מה שהביא לה שמחת תורה ע"כ. אך לעומתם הגר"א ל אומר בכנס לבוגרי ישיבת נחלת הלויים (נדפס בס' משנת איש עמ' 100, העתקה מהיתד קיץ תשע"ג): "רק אחרי שעזב את הישיבה ויוצא לעולם המעשה אז הוא מתחיל לראות היאך שזה נחלש ונחלש, כל ההשפעה שהיתה לו בישיבה נחלשה מאד, והרי לא כל אחד זוכה אח"כ למשרה בענינים של תורה ויר"ש בענינים של רוחניות, אלא חלק נמצא בעולם המעשה, בעבודה לא כ"כ רוחנית ורחוק מרוחניות, ממילא במשך הזמן הוא נחלש וצריך מזמן לזמן להתרענן קצת להרגיש בחזרה את הנעימות הרוחניות שהיתה לו בימי היותו בישיבה, לא כל אחד זוכה להיות במקום רוחני, יש כאלה שנעשים אח"כ מגידי שיעור או מנהלים רוחניים, אבל חלק לא זוכה" ע"כ.

³⁶ ובשמעתא דא יש לעיין מכמה ענינים, כגון שלפני הבחירות בב"ב דיבר ע"ז שבחורים ראש עיר שישגור כבישים בשבת, וכן בפרשיית חדרה שאומר בחקלטה כמה פעמים כולם עוזבים כולם עוזבים כשבאותו זמן עזבו רק עשרות [וגם עתה לא מדובר על הרבה יותר מכך], אך כרגע אין בידינו לברר עוד בזה, ומסתבר דיש להעמיד אחזקה קמייתא.

גדול, והגריש"א כבר גילה דעתו כמה פעמים שאם יכניסו למועצג"ת יכניסו אותו וכתב עליו דברים מיוחדים בפרשיית פינוי הבנינים, ועכ"ז סירב הגראי"ל להכניסו אף שהיה בזה ללא ספק הלבנת פניו, אשר מה"ט הוכנסו אחרים, וכמובן וא"צ לפרש שהטעם לכך הוא מחמת דעותיו הקיצוניות והמסוכנות, ואף שהגריש"א הסכים להכניס למועצג"ת גם דמויות שלא היו מקובלות עליו בלשון המעטה, וזאת משום שהוא הבין שהמועצת היא לא מוסד פרטי שלו אלא משהו שאמור לייצג את כלל הציבור, מ"מ כאן סבר הגראי"ל לחומר הענין דאין להכניסו. וכן בענין הבחירות לכנסת, שהגראי"ל יצא מגדרו באופן לא רגיל למען כל קול ודיבר דברים נשגבים שבוערת שריפה בעיירה וכו', ויחד עם זאת התעקש והיה מוכן לסכן אלפי [נכיוס כבר יודעים שרבות] קולות שילכו לפח אם לא יפרסמו בהפלס, וכן שהתעקש למנות לנציג דוקא אדם שלא מקובל על הצד השני למרות שגם אם לא רוצה את כרמל יש מספיק אנשים שיכולים להיות רצויים על שניהם, וכן על המחלוקת הנוראה שהיתה בבחירות לעיריה שהיה אפשר לפתור את הכל עם הבנות מוסכמות וכדהאריך בזה הר"י פטרוף במשא. וגם אח"כ כשנפרדו הרי ברור שאם היו רוצים היה אפשר להחליט מראש בהסכמת שתי הצדדים לנהל את הענינים בצורה מכובדת ורגועה. וכבר שאל אותו הגרמ"מ קארפ בימי הבחירות; דלו יהי שהם בני קורח, אבל הרי גם משה עלה אל דתן ואבירם לנסות להתפייס איתם כדי ללמד שאין מחזיקין במחלוקת, האם ההתעקשות הזאת אינה החזקה במחלוקת? האם הם גרועים יותר מדתן ואבירם? האם כל מה שקרה וקורה ויקרה אינו מצריך לנסות ולעשות את הצעד הכ"כ מתבקש: להכיר בצד השני ולנסות להגיע עמו להסדרים. ולמותר לציין על כל מה שקורה בעתון שלו, שנלקח על ידו כדי שלא יתקפו וילבינו פנים וגם א"כ יתקפו רק שיטה ולא אנשים, וכמו שהאריך לבאר בזה בערב סוכות תשע"ג, וכבר תקופה ארוכה מתנהל בצורה שהיתד הישן אינו מתחיל בכלל להתקרב אליה בשום דבר וענין, ונהפך להיות צהובון זול וארסי שכל מי שיש בו ריח של תורה סולד לעמוד במחיצתו. ובכלל כל הקמפיין ברחובות של פסולי קהל ועדות וכו' שגורמים למחלוקות נוראות בכל בית בישראל, והוא יכול לעצור הכל ברגע אחד ואינו טורח לעשות כן.

והנה יודגש - כי אין הכוונה בזה לתקוף את הגראי"ל ולהציג את התנהגותו כמופרכת, אלא אדרבה הוא הדבר אשר דברנו, דבאמת הגראי"ל יש לו התנגדות מאד עזה לדרכו הקיצונית (בעיניו) של הגר"ש, וסובר שקיצוניות זו היא חורבן הדור, ולכן אינו מוכן בשום אופן להשלים עם קיומו של הגר"ש ולראות בו כבר פלוגתא ולהכיר בדרישותיו וליצור איזה מצב כאילו הוא דעה, ולשם כך הוא יוצא מגדרו דכל ימי חייו ומוכן לכל הנ"ל. זוהי דעתו ושיטתו בבירור. [ושמא זה הביאור גם בהענין המתמיה של הדיבורים בניחום אבליים אצל הגרמ"ש והגרמ"מ"ש, עי' בזה בס' משנת איש עמ' 143 ואילך, ואכתי צע"ג]. אמנם לענין סוגיא דידן בהבירור לעצמינו באיזו דרך נלך, בזה יש בני תורה רבים, אשר מבלי קשר לדעותיהם בעצם הדברים, מ"מ צורה זו אינה מתקבלת על ליבם בשום אופן כהמשך של דרך רבותינו, והיינו שדורנו דור חלש, ולכן א"א להלחם בפלאפונים פסולים, א"צ לחנך ילדים לתפילה, אמהות אינן יכולות לחנך, ונגד אברכים שרוצים לתקן בעניני פריצות, נגד ענין של ועדת אכלוס, נגד אברכים שרוצים שיקבלו לת"ת של ילדיהם רק ילדים עם רמה רוחנית כמותם וכו' וכו', אבל לצורך ענין זה של ביטול דרך הקיצוניות - שבראשה עומד אדם גדול בענינים ומאחוריו רבבות בהם אנשים רבים יראים ושלמים שאין להם בעולמם דבר מלבד עמל התורה ודקדוק הלכה ותיקון המדות וכו' - שוה כל המלחמה הקשה הזאת שכבר קצו ממנה כולם. ובפרט ההנהגה של ימין דוחה ושמאל מקרבת, לקרב את החרדקי"ם, ולנהל את המלחמה בגיוס בחולשה ותחנונים, ולבטל את הגדרים והתחומין שנעשו עם חב"ד, ולא לצאת נגד 'משפחה', ורק כנגד צד הנ"ל מופנים כל החיצים והבליסטראות הקשים ביותר.

והנה יש המנסים לבאר התנהגותו ושיטתו בענין, שהוא משום שסובר שמה שעושים תלמידי הגר"ש הוא הרס המושג של הנהגת הדור ודבר אחד לדור, וס"ל דענין זה הוא חורבן הדור וביזוי כבוד התורה ולכן פועל כ"כ בענין. אבל באמת הדבר ברור כי דוקא אלו שאומרים כן, הם מבזים את הגראי"ל, ומציגים אותו כאילו כבוד עצמו הוא דורש מאז עלה על כס ההנהגה, כי הדבר ידוע שכל ענין זה לא התחיל מהיום, ואין כל חדש תחת השמש וכבר היה לעולמים, וכבר בזמן מרן הגריש"א זצ"ל התחיל המושג של אנשים שפתחו במה לעצמם כנגד הנהגת גדול הדור, ואז הגראי"ל לא פעל מאומה כנגדם,

וכגון אותה ישיבה אשר לדעת מרן הגריש"א זצ"ל אין לה זכות קיום כלל ע"פ דין תורה, ובכל מה שפעלו ועשו בעניני המחלוקת כנגד דעת מרן זצ"ל לא ידוע מאומה שהורה להם הגרא"ל לחדול מכך אלא שתק כיון שרבניהם התירו להם, ומעולם לא פעל מאומה כנגד צד זה, למרות שאם היה מתערב וחותך את דעתו לצד הגריש"א ופועל בענין אחד ממאה ממה שעושה היום, ספק רב אם צד זה היה יכול להמשיך להתקיים כלל [ועכ"פ ודאי שהיה נחלש מאד ולא היה לו את העז להמשיך להלחם בהגריש"א, ואיך שלא יהיה הרי גם היום הוא רק מסייע לצד שלו ואינו חותך ומסיים הענין]. וכשמינו מינויים בישיבה כנגד ד"ת ודעת מרן זצ"ל, קיבל הגרא"ל את המתמנים בכבוד בביתו, ובכל המכתבים שמרן זצ"ל כתב כנגדם לא הסכים אף פעם להצטרף אליו (חוץ מפ"א בענין הבריונים, ובאמת אז אף שלא היה לכבודם להכנע מיד אבל תוך מס' ימים הלכו ומאז לא חזרה תופעה זו להוציא בחורים בכת מחדרים ע"י בריונים, ואמנם גם אז כל אנשיו לא עמדו מאחורי חתימה זו והצד שכנגד הפיצו בשמו שמועות שונות שחזר בו), ואין ספק שעמידה עיקשת שלו בכל הענינים לצידו של מרן זצ"ל היתה משנה לגמרי את המצב, וכשהם שהם כותבים היום בקונטרסיהם שהסכמתם של הגריש"א והגרא"ל היתה מקובלת על כל ישראל. ומעבר לכל הנ"ל, גם בשאר ענינים שאינם קשורים ישירות למחלוקת דשם, ישיבה הנ"ל היוותה במשך השנים את המוקד המרכזי לכל פעולות ההתנגדות להגריש"א, וכגון בענין יראים דלהלן שהיו הראשונים להביא ולהחזיק הכשר זה, וכן בבחירות תשס"ט שהצביעו בהמוניהם ש"ס כנגד דעת כל גדולי הדור - כולל רבותיהם שלהם שחתמו כולם על הקו"ק - ואף פעלו שם למען ש"ס וכן הפעילו והתראינו בכל התקשורת במשך כך התקופה כנגד ג', והדברים מפורסמים, ובכל שנה ברישום היו שולחים לישיבות קטנות לשכנע בחורים צעירים בני 16 (!) שעובדים על הגריש"א ושהוא אינו יודע מה שקורה וכו', כולל למשפחות שכל אורח חייהם עפ"ד הגריש"א וכך גדלו והתחנכו, וכל שנה ברישום הגרא"ל שלח להם בחורים למרות שלדעת הגריש"א, מנהיג ופוסק הדור, הדבר מנוגד לדעת התורה וההלכה גם מצד דיני הנהגה. ולמותר לציין שאף אחד לא העלה על דל מחשבתו לסגור ישיבה זו, למרות שכאמור לדעת מרן ז"ל כל מהותה וקיומה היה נגד דין תורה. והנה בשנת תשנ"ח כשרצו לארגן בירושלים כנס ענק שהיה משאיר את חיתומו לדורות כנגד פגיעת הקנאים בהגריש"א, דאג הגרא"ל לבטלו מטעמי מחלוקת, ורק ארגנו כנס קטן ועלוב בב"ב, ולעומת זאת כשארגנו בפוניבז' בתשנ"ח תשס"ח כנס פוליטי בענין הלבן דהגרי"ג והכריזו שם הכרזות פוליטיות רמות שענינם נגד דעת הגריש"א, לא ניסה הגרא"ל לבטלו [למרות שיכל לעשות זאת ברגע בפניה להגרי"ג כמו שעשה אצל מרן זצ"ל] ואדרבה הגר"ק הקריא שם מכתב ממנו. וכמו"כ בשנת תשס"ה כשפתחו אנשי הגר"ח ק את ההכשר 'יראים' כדי להלחם בשארית ישראל בהנהגת הגריש"א, לא פעל הגרא"ל ציבורית מאומה כנגדם [אם כי לשואלים הורה להמשיך בשאר"ל], למרות שאין ספק שאילו הגר"ח ק היה רואה ויודע שדעת הגרא"ל נחרצת כנגדו כגון שהגרא"ל היה פונה אליו בענין פשיטא שהוא לא היה ממשיך בזה, וגם בציבור הנושא היה מושתק לגמרי ויורד מסדר היום, ולא זו בלבד אלא כאשר אח"כ בתחילת הקיץ (בפרשיית עין בר) הוציא הגריש"א מכתב לחיזוק שאר"י לא הסכים הגרא"ל לחתום ע"ז [עד שפיטרו את אלמליח (מאשדוד) אחרי כמה שנים ואז חתם לקראת השמיטה], ונתן לכבודו של מרן הגריש"א זצ"ל להמשיך להרמס למרות שיכל להצילו. וכמו"כ בענין קופות הצדקה, מרן הגרי"ש זצ"ל הקים את ועד הרבנים, (היוזם והמבצע היה הגר"ש, אך כמובן ההקמה בפועל מבחינה ציבורית היה ע"י מרן ז"ל שנטלם תחת חסותו וראה זאת כמפעל אישי שלו), וזה דבר שלא היה קיים לפני כן והם זכו בו, ואח"כ פתחו את קופת העיר בב"ב, ובתחילה לא התנגד לזה מרן כ"כ שיהיה קופה עירונית לב"ב, וכמו בכל הקופות העירוניות שחתם להם תמיד והתפלל וכו', כי פעלו על בסיס עירוני ולא נלחמו בועד הרבנים, אבל בקופת העיר ברבות הימים ראו כי טוב והתחילו להתחרות בועה"ר ולאסוף בכל הארץ ולהלחם בהם על כל צד ושעל ולחקות את כל הרעיונות שלהם הן בצורות הגביה והגימיקים³⁷ והן במיזמים כגון ערבים וכו' (כמובן דה"ה להיפך, ולא באנו לדון מי התחיל),

³⁷ אגב, כאן המקום לציין ולקונן, כי אין ספק ואילו זכינו והיה בדורנו רבנו הגדול מרן הגרא"מ שך זצ"ל, לא היה נותן מקום לכל האוירה הרדודה ששוררת כיום בזכות ארגוני הצדקה למיניהם בישועות וגימיקים שונים ומשפילים ומבזים כ"כ את ציבור בני התורה שזוהי האוירה והשיח ושגדולי ישראל משמשים כדוגמנים, וברור שמרן זיע"א היה גודע תופעה כזו באבחת חרב גם במחיר של אי הצלחה של מגביות הצדקה, כי לא יעלה על הדעת להרוס את כל האוירה בעולם התורה בשביל להגדיל צדקה, כשם שלא מארגנים שגדו"י יעמדו ליד איצקוביץ או בכיכר העיר ויאספו כסף לקופת העיר למרות שזה יכול להביא מליונים, וכנהנה רבות על זה הדרך. כידוע כמה מרן זצ"ל חרד בליבו

ופעמים רבות היה בזה מלחמות של ממש והשמצות וכו', ומאז הפסיק מרן זצ"ל לחתום להם על שום ענין גם מהנצרכים, וכשניסו פעם לפרסם דברים בשמו טרח להכחישם, (ועכ"ז פרסמו אותם ביתד כדי שלא להחריף את המאבק, וכדרכו של מרן זצ"ל שלא הלך ראש בקיר ולא הרעיש עולמות למען כבודו), אך הגר"א"ל המשיך לחתום להם כרגיל ובזה נתן גיבוי לכל המלחמה שלהם. ויתירה מזאת, כשקופת העיר ארגנו מסע לקבר הגר"א והח"ח וגם ועה"ר רצו לארגן מסע של נכדי הח"ח לקברו - כאשר זה היה המצב אז שכ"א מעתיק את רעיונות השני כמין ימא לטיגני - חתם הגר"א"ל על מכתב עם שאר גדולי ב"ב לוועה"ר שלא יעשו כן, ולעומת זאת כשקופת העיר פתחו בירושלים (במאה שערים!) מוקד מול המוקד של ועד הרבנים, דבר שהוא ממש בבחינת "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית", והגר"ע א. בא לביתו של הגר"א"ל לנסות שיפעל למונעם מכך לא הסכים הגר"א"ל לזה ופטרול לשלום כדרכו, (אח"כ בלית ברירה גם ועה"ר פתחו בב"ב), ועוד הרבה בענין זה. ובאמת, רבונא דכולי עלמא, גדול הדור פותח ארגון שירכוז את עניני הצדקה בארץ ישראל לכלל הציבור שבהנהגתו, כבר לא מדובר פה על איזה ויכוח כגון פוניבז' וכדו', גם בזה אסור לו להיות לבד? האם הוא לא נאמן? ועוד מעמידים למלחמה קופה עירונית מול קופה ארצית, ואף דהתחרות בין הארגונים היא דבר מבורך בעצמותו וגורם לריבוי הנתינות כמוכן, אך מ"מ הרי מרן ז"ל לא סבר כן ולא חתם להם וראה זאת כפגיעה, ואם נלך עם סברות אלו הלא עד"ז אפשר לפתוח ארגונים חדשים שיתחרו בארגונים שבהנהגת גדו"י להרכות ולהאדיר, וגם תחרות בין העתונים תוסיף לשניהם, עכ"פ הגר"א"ל לא פעל בזה מאומה כבודו של הגריש"א. וכן בענין הנ"ל ד'משפחה', דגם אם אין דעתו נוחה מעצם המאבק, מ"מ סו"ס הלא הגריש"א כן חתם [וכן הגר"ח"ק והגר"נ"ק], ואם היום שוה להחריב את כל הדור בשביל כבוד הנהגת הדור, למה אז היה א"א לצרף חתימה למען כבודו של הגריש"א³⁸, ובפרט שהללו תלו ופרסמו רבות בענין מניעת חתימתו. ולמותר לציין שלא הסכים לפעול אז מאומה לחזק את היתד בתקופת הנהגת הגריש"א, כנגד אלו שאז כל הזמן לחמו בו והוציאו חוברות שונות נגדו מבוקר עד ערב. ואין ספק שאילו היה חפץ הגר"א"ל היה באפשרותו לחזק ולבסס מאד את כבודו ומעמדו וסמכותו של הגריש"א, ולא עשה כן, משום דבאמת הוה ס"ל דלא צריך לפעול עד כדי כך כנגד רבנים אחרים, ולא ראה ענין להתערב במחלוקת בשביל ביצור הדבר אחד לדור, ואדרבה הוא הדבר אשר דברנו דודאי דגם בנדון דידן לא זהו טעמו, לא זו הדרך ולא זו העיר, ואילו הענין היה כבודו ומעמדו ודאי היה מוחל על כבודו ומוריד את הענין מסדר היום ומשקיט את הרוחות, אלא עיקר טעמו משום ההתנגדות שיש לו לשיטה עצמה, ה'קיצונית' בעיניו, ובענין זה ס"ל דמפני חומרתו יש לפעול ככל הנ"ל. וכאן הבן שואל, האם זו דרך רבותינו?

ואילו היתה האמת כדבריהם שטעמו של הגר"א"ל הוא משום שרואה בזה ערעור על סמכותו והנהגתו, א"כ הרי הם מכלילים אותו בכלל מה שכתב הגאון מוהרי"ל בלוך זצוק"ל בספרו "שעורי דעת" (ח"א מאמר תמים תהיה וכו') וז"ל: "ובאמת יש לדעת, כי אלו הדורשים תמיד מתינות בענינים רוחניים ואינם סובלים את הקנאות בעד קדושת השם, אין זה מוטוב ומעלת נפשם, כי אם מחוסר מסירות לד' וקדושת שמו, וההוכחה לזה כי הלא אם אך יפגעו בכבודם או בממונם יקפידו ויתרגזו ולא יהיו מתונים כלל, הרי שאין המתינות באה אצלם מתוך אהבת הבריות, אלא מפני שלא יכאב ליבם על עלבון האמת וחילול שם שמים". אבל ברור שטעמו דהגר"א"ל משום עצם השיטה ולא משום כבודו.

5. והאחרון הכביד, הפרשיה המסעירה כל לב של הנסיון לסגירת ישיבת חדרה³⁹, אשר בעיני רבים וטובים הינה נקודת מיפנה ביחסם אל האיש והשיטה⁴⁰, ועד עתה הלב ממאן להאמין כי יסופר שאכן

לא רק על פירצות במעשים אלא על שיגם ושיחם של בני התורה, וניהל מערכות עקובות מדם גם בדברים שלעני רבים לא הובן כלל מהו הצורך והענין בהם עד כדי כך, כגון חב"ד וכדו', וטרח לכתוב מגילה ארוכה כנגד ספרו של הרי"ד מבוססות, כי בער לו בנפשו מהו השיח והאווירה וההרגשות בתוך הציבור התורתי.

³⁸ ואם מטעם שאם יצאו נגד ועכ"ז ימשיך ירד כח הרבנים, הלא כאן זה בלא"ה יקרה ע"י שאר החתימות.

³⁹ כדמוכח מההקלטה ד"כולם עוזבים" דהמכוון מצידו לסגירת הישיבה על מנעול וברית, ולא רק להוצאת אלו שאין דעתם נוחה [כפי שקרה בסופו של דבר, וג"ז באונס ולא ברצון].

נפל דבר בישראל ואירע כזאת בימינו, וקשה היום לישראל כיום שנחרב בו בית המקדש, מי נתן היכל התורה הקדוש והטהור הזה למשיסה, האם אמנם כן, דודי ירד לגנו לערוגת הבושם לרעות בגנים וללקוט שושנים, ולא מצא ישיבה במצב הדורש את סגירתה כי אם ישיבה זו? וכי אין היום כמה וכמה ישיבות ידועות ומכובדות שבחדרי הפנימיה מסתובבים באופן חופשי עיתונים חילוניים וספרי כפירה מינות ותועבה ורדיו דולק בקולי קולות באופן חופשי באין פוצה פה ומצפצף? וכי אין ישיבות רבות שמסתובבים רבים מבניה בלילות בעיה"ט תל אביב במקומות שונים וכן בירושלים וחבר מביא חבר וכו'? ומה עם אותה ישיבה מהוללה מדורי דורות שראשה (חבר המועצת) העיד בכאב כי יש אצלם למעלה מ-50 אייפונים, והרי כל דברים הנ"ל הינם כארס עכנאי ויכולים בזמן קצר לדרדר בחורים טהורים ויקרים לעמקי פי שאול, ולמה לא נעשה מאומה בענין? למה לא ניסו אפילו לאיים בסגירת אותם ישיבות? ובמי כן מצאו מקום להלחם? בפנית יקרת חמד, מקום קדוש וטהור אשר נשתמר מששת ימי בראשית, אשר מזה עשרות שנים מגדל עדרים עדרים של עמלי תורה בקדושתה וטהרתה ותפארתה, תלמידי חכמים מופלאים ומזהירים מלאים יראת שמים עצומה ורגשי קודש לד' ותורתו ומדקדקים בקיום המצוות בכל פרט ופרט, מקום בודד אשר עתון חרדי (כשר) ונגן מאושר הינם שם כל יראה ובל ימצא, הישיבה מהיחידות בארץ (ואולי היחידה) שמחנכת ומגדלת דורות שלמים לעבודת ד' בכל לב, לאמונה ובטחון, לעבודת התפילה בכל לב, ולטהרת המדות ורוממות רוח ונפש, אשרי עין ראתה זאת הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו, שמה מתקלקלים? [ועי' לעיל מס' 3 צעזעל דנית שמש: "הס אומרים שמקלקלים שם, נו, ונחידים טונים לא מתקלקלים? ילדים לא מתקלקלים שם? גם שם מתקלקלים"], האמנם כן, מבלי להסס? לב מי לא ירעש על גזירה נוראה זו, הן הדבר בעצמו לנסות להפסיק קיומו של מקום קדוש זה שתועלתו אינה ניתנת לשיעור כלל, (וכמובן שאין שום ערובה וסיבה שהישיבה החדשה שפתח תצליח עד"ו, כאשר רבני הישיבה העיקריים שהיוו את מהותה של הישיבה נשארו במקומם, והרי ידוע שכל הישיבות שפתח אינן מתקרבות ברמתם (לחדרה), והן לעולם הישיבות כולו שישבה זו מקרינה עליו, וכמו שנאמר בשם הגר"ד כהן שהתבטא בימים אלו שליבו שותת דם כי אלולא חדרה גם בחברון לא היה יר"ש, ובפרט לגבי הבחורים העוזבים, אשר הדברים ידועים שרובם עושים כן רק מחמת ההוראה ומהם בכפיה ע"י הוריהם, והם מחוברים בכל ליבם ונפשם למקום זה ונפשם יוצאת מכאב וצער על מה שנכפה עליהם, וקוטפים אותם באמצע פריחתם וגידולם ממקום חיותם ויניקתם לשלחם למקום קטן שאינו מתקרב בכלל למה שהיה להם בלי רוב חבריהם שהורגלו עמם במשך שנים רבות, [ואף עדיין לא מצאו להם ראש ישיבה], וגורמים להם נזק רוחני ונפשי כל יתואר שלא ירפא, ואין ספק שנמנע בזה מכלל ישראל הרבה גדולים ות"ח, ושלא לדבר על הנזק הרוחני העלול להגרם לעיר חדרה והקהילה התורנית שם ולכל פעולות הקירוב (!) וחינוך רחוקים אשר הכל תלוי ועומד מסביב לישיבה ע"י אברכים תלמידי חכמים מופלגים שנשארים לגור בעיר ומקרינים על כל המקום אור תורה ויראת שמים טהורה. מי שמע כזאת, מי פילל ומי מילל.

והלב מתפלץ לא רק על עצם הדבר, אלא גם על הצורה בו הוא נעשה, והיטיב אשר העיר בזה הגרא"י הלוי, הלא בזמן שעלה על הפרק ענין סגירת ישיבת וולאז'ין על כפיית לימודי חול, שהוא מהחמורות וכל צביון הישיבות לדורות היה תלוי בזה, נתאספו לדון בזה כל גדולי הדור מכל המדינה ודנו בזה ארוכות ימים ולילות ולא הגיעו לכלל הכרעה, עד שקם הבית הלוי ודפק על השולחן כמפורסם, ולא העלה אז אף אחד על דעתו שהביה"ל או הנצי"ב ישבו לבד בבית עם כמה נכדים ויוציאו את הוראתם לציבור הרחב בתור גדולי הדור, וכאן הוא יושב לבדו - בגילו המופלג כבן ק' לאי"ט - ולא ראה צורך כלל להתייעץ בענין ולשמוע דעות מגדולי הדור ו/או ראשי הישיבות על משמעותו והשלכותיו של צעד זה, ואת הבעלי דבר בעצמם לא טורח לשמוע את טענותיהם, האם דבר בסדר גודל כזה לא היה מצריך לכה"פ לכנס את המועצג"ת? מי היה עמו בסוד הענינים? האם באמת לא היה שייך לפתור את הבעיות הנוראות? והרי תראה שגם ראשי הישיבות שבימים כתיקונם הם מראשי המריעים לקיום הנהגתו, כשמגיעים לסיפור זה הם נאלמים דום ולא מוצאים עוז בנפשם לבאר את הנעשה, רק שצריכים לעשות אפילו אם לא מבינים.

⁴⁰ וכדברי הר"א פוזן שכל הת"ח הכפופים להגרא"י בכל עניני הדור אינם מסכימים עם ענין זה.

והנה גם בזה מנסים לבאר הדבר ב"ביאורים" מוזרים שאינם זקוקים ליחס כלל, וכגון ענין ההוראה למי להצביע, והלא אף אם ראש הישיבה היה עולה על הארון קודש ומכריז בפה מלא שכולם חייבים להצביע אך ורק עץ, וכי ע"ז סוגרים ישיבה? אסור לו להיות בצד של הגר"ש? לכל ראשי הישיבות מותר להרבות להג ושיח כנגד הגר"ש ותלמידיו בדברים בוטים וקשים ורק לו אסור להגיד את דעתו? והרי גם הגר"י עדס אמר בפה מלא להצביע זך בקרי"ס ולא נעשה עמו דבר, וכש"כ בנד"ד שהדברים שקר וכזב והרי גילה את דעתו בבירור במכתב לבני ישיבתו שכל אחד ינהג כהוראת רבותיו, ונתלים באיזה מימרות ושמעות שפלוני אמר בשם פלוני, האם באמת סבור מאן דהו שמן הענין הוא לסגור ישיבה על דבר כזה? וכן מה שמנסים לומר שמדברים שם נגד גדולי ישראל, והרי כל השיחות והועדים הנאמרים שם - מזה שנים רבות - מוקלטים בקול הלשון (כולל ועדים בעניני השקפה) ועוד לא נמצאה אפילו אסמכתא אחת לדבר שנאמר שיש בו חשש ביזוי. ויתר על כן, הנה אחד מראשי הישיבות, אשר כיום נמצא בצד ה'נכון', ידוע שבזמנו היו לו מריבות וחיכוכים קשים עם הגרמ"ל זצ"ל בענינים הנוגעים לעירו, וכל בוגריו זוכרים עד ביום את הביטויים הקשים ודברי הבוז שאמר עליו אז, ועד"ז כשתלמידיו רצו לעבור לפוניבז' לצד שע"פ דין תורה גער בהם בחזקה, וכשאמרו לו שהם עושים כן בהוראת הגריש"א אמר להם וכי אם הגריש"א יאמר לך לאכול חזיר גם תשמע לו, ומעולם לא ערער אדם בדבר לא לשלוח אליו בחורים ועאכו"כ לסגור ישיבתו. והרי גם אותו ראש ישיבה שבאחרונה נצטרף למקהלת המריעים וצוות ההנהגה, כשנשאל בימי הבחירות והרי הגר"ש שולח לכאן בחורים ואילו הגרמ"ל אינו ממליץ לבוא לישיבה כאן, השיב מיד בפשיטות: טוב, הגרמ"ל לא יודע את המצב בישיבה. וכן אותו ראש ישיבה הוגה דעות ומחדש דרך בלימוד⁴¹, שבשעתו רצו הגרמ"ל והגרמ"ל לצאת נגד שיטתו (ומשנשתדך עם משפחת המלוכה נשתתק הענין), מפורסם שהיה לועג להם שאינם מבינים כלל את דבריו, וגם היום הרי ידוע שרוב ראשי הישיבות אוסרים על תלמידיהם ללכת לישיבתו בהיותה לא ממש בגדר ישיבה ומהוה קן להוגי דעות שונות ועסק בענינים חיצוניים שונים והבחורים חוזרים עם רוחות זרות, ועכ"ז כאמור לא עלה על לב אדם מעולם לסגור ישיבה זו. וכן מה שמנסים להתלות במה שאמר שיש לנו מסורת מתי להתחתן, והרי הגר"א פילץ שג"כ נלחם בתופעה זו ואמר ממש אותם מילים, וכך יהיו דבריו של כל ראש ישיבה בהאי ענינא. וכן מה שאומרים כאילו נתחדשה שם תופעת התערבות יתר במחלוקת האחרונה, כל אחד מבין שלא שם נתחדש אלא בדור נתחדשה מחלוקת הפושה לכל היכלי התורה ובכל מקום הדברים מתנהלים בצורה שונה, ואדרבה הרי המסר היחיד שתמיד נאמר שם הוא שאינם מתערבים ולחיות יחד באהבה ואחוה וכו', וניתן לשמוע בדרשת תשעה באב תשע"ב של הגר"ט נוביק שעומד וזועק איך בחרו בן תורה יכול בכלל להכניס עתון ומה זה משנה איזה עתון זה ומהו הכיתוב בראש העיתון, וכן ידוע שאסרו להכניס שם כלל את שתי העיתונים, והלואי וכל הישיבות היו מתנהגות בענין המחלוקת כמותם. והדבר ברור וידוע וגלוי לכל כי המצב בישיבה זו מתנהל בדיוק כפי שהתנהל במשך עשרות השנים האחרונות ע"י אותם אנשים גופא מבלי כל שינוי. ושוב עולה ומזדעקת התמיהה, מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם.

⁴¹ אדאיריטן בהאי גברא, כאן המקום להביע צער, על מי שמאז ומתמיד היה בעולם הישיבות לסמל של ניתוח שכלי ומעמיק ושמעתתיה מיבדרן בעומק העיון, איך בפסקווייל שהוציא לפני הבחירות לא מצליח לשלוט בעצמו ומשתלח לכל עבר בגיבוב דברים חסרי כל תוכן מינימלי וללא שמץ של בירור שכלי ועניני, ולא נחה דעתו עד שקורא למלחמת חורמה כנגד מי שלפי הנשמע הוא חייב לו הן את מצבו כיום והן בעבר ואכמ"ל, ובתוך בליל דבריו שם כותב: "ועשו ב"ש כדבריהם זה כ"א בבית הפרטי שלו אבל לא בדבר ששייך לציבור, אין דבר כזה, זה שטותים והבלים, אם בקרבן תמיד יהיה מחלוקת ב"ש וב"ה יבוא תלמיד של שמאי ויקריב כן ויבוא תלמיד של הלל ויקריב כן", ולמדנו מדבריו הלכתיא רבתא כי לא יתכן מצב בבית המקדש שיבוא כל אחד ויקריב קרבן כדעת רבו, וכמה חבל שמתוך כעסו לא השית ליבו לגמרא ערוכה במס' ביצה דף כ': ת"ר מעשה בחלל הזקן שהביא עולתו לעזרה לסמוך עליה ביו"ט חברו עליו תלמידי שמאי הזקן אמרו לו מה טיבה של בהמה זו אמר להם נקבה היא ולזבחי שלמים הבאתיה כשכש להם בזונה והלכו להם ואותו היום גברה ידם של בית שמאי על בית הלל ובקשו לקבוע הלכה כמותן והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי הזקן ובבא בן בוטא שמו שהיה יודע שהלכה כבית הלל ושלא להביא כל צאן קדר שבירושלים והעמידו בעזרה ואמר כל מי שרוצה לסמוך יבא ויסמוך ואותו היום גברה ידן של בית הלל וקבעו הלכה כמותן ולא היה שם אדם שערער בדבר כלום ע"כ.

אכן נודע הדבר, כי הכל נובע מההתנגדות הקיצונית לדרך הקיצונית, וכל כך חריפה היא ההתנגדות עד שבשבילה אפשר לסגור ישיבה, ומאחר ובישיבה זו רבני הישיבה מחנכים ע"פ חינוכו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, כאשר היתה באמנה איתם בעשרות השנים האחרונות ללא שום שינוי, וכבר ידוע מאמר ר' ירוחם דמיר לאחד אנשי המזרחי ששאלו למה מדברים בישיבותם נגדו והשיב איננו מדברים מאומה נגדכם רק מחנכים כדרכנו וכשהם נפגשים בכם עולה בהם ממילא ההתנגדות, וה"נ בנד"ד מעולם לא נאמרה שם מילה וחצי מילה כנגד הגרא"ל, רק שפשוט מחנכים שם כדעתו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל שהיא דרך הקיצונית והעמידה בתוקף וממילא בעת שמגיעה לפניהם השאלה של המחלוקת הנוכחית הם רואים את עצמם באופן טבעי שייכים לדרכו של הגר"ש [למרות שאין להם כ"כ שייכות אליו אלא יותר לדרכו] מבלי לזלזל כלל בכבודו של הגרא"ל, וזוהי כל פרי חטאת ועוונם העולה עד לשמים, וכצעתה הבאה אליו עשו כלה, ונפלה ההחלטה על סגירת מקום תורה זה.⁴² והואיל וענין זה אינו שנוי במחלוקת עובדתית, לכן לא ראה צורך לברר העובדות ולשמוע עוד דעות.

ואם תעמיק עוד בענין תראה, כי יסוד ושורש הדבר, לערב ולהעמיד נושאים כאלו כשיקול לביטול מקום תורה וסגירתו, נובע מהסתכלות אחרת ושונה על כל המושג של ישיבה, כנראה משהו בסגנון הישיבות של פולין שלומדים בקלויז שבעיירה עם הרב דמתא ובלילה חוזרים לבית, כלומר בית מדרש, ומאי נפק"מ אם ילמדו בבית מדרש בחדרה או באשדוד ובכל מקום, וכי הקירות קובעים, ויעשו גם באשדוד ריינע ופרומע בית מדרש, אבל אנו לא כן עמנו, כולנו הורגלנו וחונכנו מעודנו, שהישיבה היא בית חיינו, המקום בו גודלנו, עוצבנו, קובענו, נסללה דרכנו בחיים, והעמדנו את כל אופיינו ודרכנו הן בעולם התורה והן בכל ארחות חיינו, והלא רק לשמע המילה ישיבה עובר בליבנו רטט של התרגשות ופרץ רגשי קודש גואים בקרבנו, הרי כל בן תורה בהזכרו בשנות נעוריו כל אחד בישיבתו, וכש"כ אם יוצא לו לפגוש בה או בזיכרונותיה, ליבו הומה בקרבו ומתמלא בסערת רגשות לאמור מי יתני כירחי קדם בימים הנפלאים בהם ישבתי בבית ד' ומלאתי ידי וליבי בעמלה של תורה וקניני היראה, כמה היינו מוכנים ליתן כל הון שבעולם כדי לחזור לאותם תקופות בהם חבשנו את ספסלי הישיבה, להיות שוב בסדר יומנו מסביב ל'שיעור יומי' ו'שיעור כללי' וחברותות לאורך כל שעות היממה, לב מי אינו נמס מהתרגשות בעת שזוכה לראות במחזה המרהיב של היכל ישיבה מלא במאות נערים צעירים בראשית ימי נעוריהם הנותנים כל כוחותיהם ועמלים בכל נפשם ומאודם להעמיק חקר בעומקא דשמעתתא ומבקשים בכל לב להבין סוד שיחם ושיגם של רבותינו מאורי עינינו זיע"א, מי אינו מתמלא בהרהורי תשובה נוגים בעת שזוכה להזדמן לסדר מוסר בעיצומו של חודש אלול באחת הישיבות או לשמע שיחת מוסר והתעוררות בהיכלות התורה ותפילת ערבית שלאחריה ברוב עוז ותעצומות ובכלות הנפש אל אלוהיה, עיני מי אינם דומעות בהזכרו בתפילות הימים הנוראים בימי בחורותיו בשבתו בבית ד' בקולות ברקים ורעמים ולבבות נשברים מייחלים וצמאים אל אביהם שבשמים לטהר ליבם לעבדו באמת, אשרי עין ראתה שמחת תורה בעולמות התורה, בני התורה אהוביה ואהביה עמליה בקדושה וטהרה חבוקים ודבוקים בה ברוב עוז וחדוה ותעצומות בשירה אדירה של ונתן לנו תורת אמת, וקול רעש גדול אדיר וחזק נשמע מתוך בתי חיינו בליל מתן תורתנו קול ד' בהדר שובר ארזים בזיכור אחר

⁴² כתבנו כל הנ"ל לגבי עובדא דישיבת חדרה, אך באמת כל הדברים שייכים גם לגבי ישיבת גרודנא, והנה מה שפילג הגרא"ל את הישיבה לשתי ישיבות י"ל דהיה כורח השעה מפני המחלוקות שהיו שם ולא יכלו לדור בכפיפה אחת, אבל מה שהורה לרמ"ם המסופקים ללכת דוקא עם הפורשים, וביותר שאח"כ במשך השנים אנשיו ניהלו ממש מלחמה קשה כנגדם ברישום ופעלו בכל כוחם כדי למנוע בחורים ללכת לשם, והרי הרב מפוניבז' מינה את הגרד"צ קרלנשטיין לראש ישיבה ומה קרה שנפסל, ועוד לפני כן זכה להיות בן בית אצל מרן החזו"א זצ"ל ולישון עמו ולמד איתו כמה מסכתות, ואצל מרן הגרא"מ שך זצ"ל היה חביב כבן עד לאחת, ומרן הגר"ש אלישיב זצ"ל כתב עליו דברים מפליגים מאד בעת פינוי הבנינים כידוע, ומלבד זאת הלא הוא ידוע ומפורסם לכל בגדלותו הרבה בעמל התורה ועומק הבנתה ובדרגות עילאיות בהתמדה ופרישות וקדושה והעמיד תלמידים רבים במשך יובל שנים, ועכ"ז כל זה איננו שוה לו, ונלחמים בהם להרוס להם את הישיבה, והכל מפני חטאתו הרבה שהוא מחנך את תלמידיו ע"פ הקו התקיף שקיבל ממרן הרב שך ז"ל, שתמיד העמיד אותו לדבר בכנסים הציבוריים ואף מינה אותו לועדת הרבנים של דגה"ת. והכל ע"ד הנ"ל כדלעיל וכדלהלן. ומ"מ התמקדנו יותר בפרשיית חדרה, שעדיין טריה אצל הציבור, וגם מפני שבה נעשה הדבר הרבה יותר בוטה ורשמית לפעול לסגירתה ולשלוח משם בחורים באמצע הזמן ולא רק למנוע לשלוח לשם בחורים חדשים.

זיכוכ בעמלה של תורה ובאו כולם בברית יחד. כהנה וכהנה הם נחלת ליבו של כל אחד ואחד מאתנו, אבל כנראה שזו אינה נחלת הכלל, ובאמת הלא ידוע בחוגים כמו תלמידי החזו"א שאינם מייחסים חשיבות רבה לענין הישיבות [וידוע שזה א' הסיבות העיקריות שיצא קצפו של הגרא"מ שך ז"ל כנגדם], ורבים מהם מבליים את ימי נעוריהם בבתי מדרשות שונים, ויתכן דכע"ז היא גם שיטתו של הגרא"ל בענין, ובפרט שכמעט לא למד בישיבות, ולכן קלה היא בעיניו להורות על סגירת וביטול מקום תורה בעטיים של שיקולים כאלו ואחרים.

והנה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ג"כ בילה את מבחר ימי נעוריו לבדו עם הגמ' ולא בהיכלי הישיבות, וגם דרך לימודו לא היתה כפי המקובל בעולם הישיבות, אולם כפי הנראה זכה לקבל את עוז רוח הישיבות וההערכה המיוחדת אליהם, ועיין לדוגמא בהסכמתו לספר 'תורת ראשי הישיבות': "שמחתי לשמוע כי מפעל תורת ראשי הישיבות מוציא לאור מתורת רבותינו מצוקי ארץ גדולי ראשי הישיבות זצ"ל, דבר שודאי יחזק העיון בשיעוריהם המיוחדים של גדולי ראשי הישיבות זצ"ל מדור קודם, שהיא פינת יקרת למבקשי ההבנה בלימוד, הנני לברך וכו' שמוסיף והולך לסייע ללומדי תורת רבותינו ראשי הישיבות" וכו' ע"כ, ובעת שהחלה שמש המחלוקת להפציע בהיכלה של ישיבת פוניבז' יצא מרן זצ"ל מגדרו בדברים רבים ופעל רבות להשכנת השלום בישיבה, וכלשונו במכתבו מתשס"ה בענין החפ"ץ "שהיא מרכז עולמי לתורה אשר הכל חפצים ביקרו וקיומו", וכלומר שמונח בזה ההבנה הברורה שלכל ישיבה בכלל - ולאם הישיבות ישיבת פוניבז' בפרט - ישנה את הייחודיות שלה והמאפיינים והמרכיבים שלה הקובעים יחדיו את צורת האוירה שבה והדרך שבה היא מגדלת את תלמידיה אשר לזה אין תחליף בשום מקום אחר, וע"כ צריך לפעול בכל צורה להמשיך את קיומה, ולכן גם בשנים קשות פעל הגרי"ש לשלוח לשם בחורים טובים ולהמליץ להם לבוא לשם בהיותו חרד לגורלה, ולעומתו הגרא"ל הרי התבטא אז כמה פעמים בתקופת המחלוקת שמה הענין להמשיך בזה והיה מספיק פוניבז' חמישים שנה, ואמר אז להרבה שלכן פותח את ארחות תורה שיהיה במקום פוניבז' כי הרי פוניבז' בלא"ה הולכת להסגר בגלל המחלוקת, וזה הכל ע"ד הנ"ל, שכנראה הוא אינו הולך בדרך זו שיש משהו מיוחד במושג ישיבה שממילא לכל ישיבה יש את הדברים המיוחדים שבה ואי אפשר לוותר על שום ישיבה ובודאי לא על הנ"ל.

ולוא דמיסתפינא אמינא, שכל זה מיתלי תליא ומיישך שייך בהאמור לעיל מס' 2 בענין היחס לתורה ופולמוס הנפה"ח, אבל קשה להאריך בזה.

הנה הארכנו עד כאן בדברים הרבה, וכמדומה שיש בזה די לחכם, להבין כי יש כאן שיטה מחודשת ובית מדרש אחר - עם כל הכבוד הראוי לה, ועד כמה פשוטה וברורה היא זכותם של כל אלו שאינם חפצים בדרך זו, להמשיך בדרך הישנה כאשר היתה עמם באמנה מרבותינו זצ"ל, להפנות עיקר הכוחות למלחמות כנגד אויבי השם הזוממים להעבירנו על דתנו ולעמוד כחומה בצורה כנגד מזימותיהם ולא כנגד אויבים מבני התורה, להמשיך לשמר בכל עוז החומות הבצורות שהעמידו רבותינו זצ"ל בינינו לבין עולם השקר והתוהו ואדרבה להוסיף עליהם עוד ועוד עם התרבות הנסיונות, להתחזק ולהתאמץ בכל לב והחלש יאמר גיבור אני לתקן בדקי הבית כל אחד כפי יכולתו, וכמובן על כולם לחנך ילדינו כמאז ומקדם על חשיבותה העליונה של התורה מעל כל הדברים והמעלה המיוחדת שיש בה, כחינוכנו מאז ומקדם על פי דרכו של אדוננו בעל הנפש החיים זיע"א, ויחד עם זאת לחנכם באהבה ושמחה לתפילה זכה כפי יכולתם ולהרחיקם מחבר רע ושכן רע, ולתת את הכבוד והמעמד לאשת חיל המופקדת על טהרת ליבם של ילדינו ועושה מלאכתה נאמנה כפי כוחה, וכדברי חז"ל העומדים לעד ולעולמי עולמים, בספ"ק דברכות הני נשי במאי קזכיין באקרויי בנייהו לבי כנישתא, וגדולה הבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנאמר נשים שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוטחות האזנה אמרת.

והנה לאחרונה פרסם אחד מאמר ('תורת ההשגחה'), בו הוא כותב, כי מאחר וא"א להחליט בעניני השעה ע"פ דעת ראשי הישיבות כי כולם תלויים בממון בהגרא"ל ונדיביו ואם יעזו לא להתערב לטובתו וכש"כ לפעול בעד הגר"ש הרי הם מסתכנים בוודאות בסגירת ישיבתם ובעצירת תקציבים וממילא דעתם אינה מהוה ראייה בענין [ועי' בזה באורך לעיל אות ה'], לכן החליט לבדוק בתור מדגם מייצג את דעת גדולי המשגיחים הידועים בישיבות המפורסמות (שידועים במעלתם וגדלותם ור"ל, ושאינם שייכים באופן טבעי לצד מסוים אם מצד הישיבה בה הם מכהנים ואם מצד דעות קדומות וצדדים ונגיעות וכדו'), שגילו את דעתם ברבים בענין המדובר בצד מסוים, וכשהעמיד מערכה מול מערכה - המשגיחים המזוהים עם הגרא"ל (רי"פ גולדווסר, ר"ש ברויאר, רד"ד גולד, רי"ש דומב) מול המשגיחים המזוהים עם הגר"ש (רד"מ שניידר, ר"ט נוביק, רי"י בורדיאנסקי, רח"י קפלן, רמ"ד ליפקוביץ), הגיע למסקנא שכל אלו שבצד של הגר"ש הינם אנשים ששפר עליהם גורלם וזכו שהורתם ולידתם בקדושה בבתים של גדולי עולם בתורה ועבודה, ומיום עמדם על דעתם גדלו על טהרת הקודש בתתי"ם וישיבות קדושות וכל חינוכם כל ימיהם היה בדרך הישיבות הקדושות, ואלו שבצידו של הגרא"ל הינם אנשים שהורתם ותחילת גידולם במקומות שונים ומשונים שלא על טהרת הקודש, ורק אח"כ ברבות הימים נגה עליהם אור התורה וזכו להסתופף בחצרות ד' בהיכלי הישיבות הקדושות בצילם של רבותינו, עכ"ד המאמר הנ"ל. והנה צריך בדיקה בזה בפרטים, אך אין ספק שאם כן הוא, הרי זה שופך לא מעט אור על טיבן של דברים, איזה דרך יותר מהוה המשך לדרך שהנחילנו רבותינו מצוקי ארץ זבל. ואתה דע לך.

עתון הפלס מבזה את גדולי ישראל ומתריס כנגדם.

טענה זו נשמעת תדיר בפיהם, אך כשמנסים לשאול אותם, רגע איפה ובמה ביזו, הם מתבלבלים ומתחילים לגמגם עד שמסיקים בסופו של דבר שהביזוי הוא "בין השורות" ... וזוהי המנטרה העכשווית הנשמעת מהם. הרי מדובר על אנשים שאינם קוראים כלל את העיתון [נדבריו - לדוגמא - של הר"ב ויסברק], ונלחמים בו החל מהגליון הראשון טרם ידעו מה יכתב בו, אבל זה ברור, מבזים שם את כבודם, מבלי צורך בפירוט.

ולאחר העיון בכתבי פלסטריות ראייתי מה שהצליחו למצוא⁴³, וכמה עלובה עיסה זו שנחתומה מעיד עליה, כפי שיראה כל בר דעת. (א) ראשית דבר הוא כמובן בעלילת הדם הידועה מהמעשה דהמדריך המצונן, אשר כל קוראי הפלס הבינו מיד באותו זמן כי המכוון היה על הרי"פ גולדווסר נ"י שנתפרסמו אז בשמו דברים קשים כנגד תלמידי הגר"ש, ואף נכתבו במאמר הנ"ל דהמדריך רמזים עבים אליו, וכולם הבינו טוב שהמדובר בו ודבר בעתו מה טוב, אך כמובן הדבר אינו מונע מהני שקרי להמשיך בעלילה זו כאילו הדברים כווננו על הגרא"ל. [נדעת לנכון נקל, שאם אכן כווננו הדברים עליו וזוהי דרכו של העתון הרי היו צריכים להיות עוד מאמרים רבים בסגנון זה, מה שמשום מה לא נמצא]. ואם על המנוח ר"מ ויסברגר ז"ל יש ללמד זכות כי הוטעה לפרש כך את הדברים, ושרי ליה מאריה על כל מעשיו בזה, אך אין מקום ללימוד זכות על אותם רמאים היודעים האמת ואינם בושים להמשיך בשקרם. (ב) מאמר ביום הזכרון למרן הגרא"מ שך זצ"ל כי מורשתו של מרן זצ"ל משולה לארמון הבנוי כולו לתלפיות שיש בו שומר והכל מסודר מצוין והתפקיד רק לשמור וכו' וכך כולנו צריכים לשמור על מורשתו של מרן זצ"ל, ומקימים קול זעקה כי הנה אומרים שלא צריך רבנים והכל כבר מסודר ואנחנו לבד צריכים לשמור - כמה טפשות ורדידות יש כאן, שמא יצאו גם נגד דברי חז"ל שאמרו במקום שאין אנשים השתדל להיות איש, ודאי שיש כאן מסר חינוכי חיובי ורצוי מאד כי על כל אחד מוטלת אחריות לעשות את

⁴³ כמדומה שהר"ש פאליי (גה"צ דחברון) פרסם שיש לו רשימת ציטוטים מחרידה שאסף וליקט והוא מוכן להראותה לכל דורש, ולא נפניתי לברר האם מדובר באותו אוסף או באוסף אחר.

שבאפשרותו להמשכת המסורת המפוארת שהניחו לנו, ומה צורך להאריך בדברים כה פשוטים כנגד אלו שחפצים רק לקנטר. ג) מאמר שבו נכתב שאין להתייחס לרוב בדברים שיש עליהם מסורת מדורות וכמו שלא נשנה את דרכינו כחרדים משום שהרוב סרוגים, והנה געוואלד אתם אומרים שהדעה של הגר"א"ל היא מזרחי - גם כאן כמה טיפשי להזדקק לשטויות אלו, וכל קורא מבין שהכוונה היתה רק להראות דוגמא שבענינים מסוג זה אין מקום לענין רוב ודע"ת אינה תלויה ברוב ולא לומר על הגר"א"ל שהוא מזרחי. ד) במאמר נגד ההתייצבות שתוקפים את אלו שפועלים להתייצבות בזמן שהגר"א"ל הורה להתייצב - וכי אסור לנו להסביר את דעת הגר"ש שאסור להתייצב בטעמיה ונימוקיה. ובכלל הרי אם בטענות מהסוג הזה עסקינן, שאיך אתם תוקפים דבר פלוני שהגר"א"ל תומך בו, הלא יש לומר כן בכפל כפלים כלפי העיתון שלהם בהשתוללותו הפרועה נגד תנועת בני תורה שהוקמה ע"י הגר"ש, אלא מאי אית לך למימר, מדברים על העסקנים ולא על הרבנים / עובדים עליו / כתבו כך בהוראת גדולי ישראל. אם כן הוא הדין להיפך. ה) במאמר על תולדות המזרחי שאפילו אז גם בין חומות ירושלים היו נוטרי הגחלת מיעוט כמעט בלתי נחשב ומרן הגר"ח זוננפלד זצוק"ל התייצב כמעט לבד כנגד כל המוסדות הוותיקים של החרדים בירושלים וחלק אף על דעתם של מרבית גדולי התורה המפורסמים באה"ק, כשהמסר ברור הציבור הצועד לאורם של גדולי הדור הינו מזרחי. - כנ"ל אות ג', וביותר כאן שהמאמר כלל לא עסק בעניני השקפה אלא מאמר היסטורי שאין בו מסרים אלא סיפורים, והמסר ברור למי שמחפש לטפול עלילות שוא. ו) כתבו בתקופת הבחירות להמנע מהצבעה כמו שהקה"י הורה בשעתו כשאגודה התחברה עם פא"י וכוונתם שאם המפלגה מתנהלת ע"פ זקני הדור היא כמו פא"י - הדברים נכתבו בזמן שהגר"ש לא חתם על הקו"ק והמשמעות של הדבר היתה ברורה מה דעתו אז, ובכדי לבאר דבריו הובאה דוגמא למקום שההוראה היתה להמנע בזמן שהדרך לא נראתה לרבותינו, ושלפעמים התועלת שבזה מרובה על הנזק שבהמנעות, ומי שדימה את הנשמעים לרבותיהם לפא"י הם דוקא אנשי היתד במאמר הפא"יניקים החדשים. ז) שכותבים שהם ממשיכים את גדולי הדורות ועד"ז מפרסמים בתעמולת בחירות וכוונתם שהאחרים לא ממשיכים וכו' וכו' וכהנה רבות, דברים שמיותר בכלל להתייחס אליהם כמובן לכל בר דעת. וכאמור לעיל שאם זה נקרא פגיעה הרי יתד עושה כן בכפל כפליים ומבזה ומשפיל בצורה מאוסה ביותר ציבור שפועל ע"פ הוראות של הגר"ש ואומר עליהם שהם פא"יניקים, משכילים, כופרים, אפיקורסים, מחתרת הבאסקית וכו' וכו'. וטלו קורה מבין עיניכם.

אתה הראית לדעת, את כל מרכולתם העלובה שזה כל מה שהם מצאו בכל מאות הגליונות של הפלס, ואין לך תעודת הכשר יותר גדולה מזו, על כך שהפלס מקפיד בכל כוחו על כבודם של כל גדולי ישראל, כמו שרואים כל הקוראים. ולכן אין להם אלא לומר שהביזוי הוא "בין השורות". ובכלל עד"ז הם משנים את כללי המשחק בכל מקום לפי ענינו, לתקוף את החכ"ם של דגה"ת שכפופים להגר"א"ל זה חוצפה להגר"א"ל אבל לתקוף את חברי המועצה בב"ב הכפופים להגר"ש שהם משכילים זה כשר וישר, להסביר למה לא להתייצב זה עזות מצח כי הגר"א"ל אומר ומנמק למה כן להתייצב אבל להסביר למה לא לעשות הפגנות כדעת הגר"ש ושמי שעושה הוא נטורי קרתא זהו מיסודי הדת, לכתוב שהמשתפיי"ם שפועלים למען ההתייצבות מתכוונים להחליש את ההתנגדות זה דבר נורא ומחריד שלא היה מעולם כמותו וצריך להדביר וכו' אבל לכתוב שמטרת הקמת המפלגה היא להשפיל את גדולי ישראל הוא מצוה גדולה, וכהנה רבות, וכללא דמילתא דיני וכללי וגדרי כבוד התורה נקבעים אצלם לפי המקום והזמן ולפי הכתבה שצריכים לכתוב עכשו. אבל באמת אם נרצה למצוא סמל לעיתון שמבזה תלמידי חכמים בכל קנה מידה, זהו העתון יתד נאמן, "משכילים, משכילים" ... מה היה דרכם של המשכילים אם לא לעשות קריקטורות על רבנים עם זקן מצחיק ואף ארוך [פוק חזי את שנאת התורה שלהם, על קריקטורה שפגעה בבעליהם מתנצלים, אבל על הפגיעה בכבודו של הגר"ש כמובן אסור להתנצל], איך מסוגל אדם חרדי להכניס לבית עיתון שכותב "שגם אנשים בדרגות גבוהות יכולים להגיע לדרגא של קורח ועדתו", וכנ"ל מרגלים, ועוד ועוד, ואין אף אחד - משתי הצדדים - שלא מבין למי המכוון. [ועוד לא בושים לטעון שהם לא תוקפים את הגר"ש ושיטתו]. והדבר פשוט שכל מי שיש לו חלק ונחלה בחיזוק אותו עיתון ואנשיו יש לו חלק באותו בזיון נורא שלא היה כדוגמתו מדור דורות, ומחלקם יהא חלקו.

מה היתה כ"כ ההתנגדות לנח"ל וועדת טל, הרי עובדא שמאז עולם התורה הלך וגדל ופרח הודות לדברים אלו.

עיקר ההתנגדות לדברים אלו נבעה משתי טעמים עיקריים עליהם התריעו בכל תוקף, ולהוותינו בשניהם התברר לעין כל כמה גדולים דברי חכמים. ואלו הם; (א) מבחינה טקטית - שעצם המשא ומתן והנכונות לבוא לקראתם הינה הרת אסון ותגביר את תאוותם לדרוש עוד ועוד, כי בראותם שישנם כאלו שאנחנו כן מוכנים לשלוח לצבא הרי שמבחינתנו הצבא אינו כ"כ אסון ואינו מיסודי הדת וא"כ ידרשו גם את אלו שכן לומדים. (ב) מבחינה רוחנית - שעצם קיומם של מגמות ומסלולים ואנשים שילכו לצבא בתוכינו ירפה ויחליש בתוכנו את אורית ההבדלה והחומות מהציבור החילוני ויגדיל וירבה בעוד ועוד את אלו שהולכים לשם ויביא להרס כל מה שבנו במשך עשרות שנים בארה"ק.

והנה דבר לא נפל מאזהרתם, התחילו עם נח"ל שזה המקולקלים מחללי שבת ובוועלי נדות, ואח"כ המשיכו בועדת טל להכשיר ולפרוץ את הדרך לכל מי שלא לומד לצאת לצבא ולשוק העבודה במסלולים שח"ר כחול וכו' וכו' שנהיו ע"י חוק זה, אלפים כבר נפלו ברשתם, אבל לא די להם בזה, עד שבאו כעת במערכה הנוכחית שמבקשים לעקור את הכל, ומה שלא יהיה בסוף, זה הרבה יותר חמור מכל מה שהיה עד עתה. וכבר אין אף אחד שלא חושב שעוד כמה שנים יבואו ויבקשו עוד יותר ממה שנתנו עכשו, ואין לדבר סוף רח"ל. והרי עובדא היא כי במשך עשרות שנים אף שהנושא עלה וירד מידי פעם בבחירות וכדו' מ"מ לא יצא שום שינוי מעשי והכל נשאר כפי שהיה, ורק מאז שהתחילו הפשרות של הנח"ל וועדת טל התחיל הנושא לצבור תאוצה ולהתקדם באופן מעשי. ולא פחות מכך חמור הענין השני, אשר כפי המספרים שהם מציגים התחילה השנה הראשונה עם 60 חיילים וכל שנה עלה במאות אחוזים, וכעת כבר עומד בכמה אלפים כל שנה ומוסיף ועולה רח"ל, איך יתכן שלפני עשרים שנה לא היה כלום ופתאום עכשו יש אלפים? כל מי שהולך ברחובות לבבו מתפלץ בקרבו למראה החיילים ה"חרדים", 'ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה', מהיכן הגיעו כולם, הלא כל גידולם ומציאותם הינה מכח אותם מסלולים שנוצרו ע"י ועדת טל, וכהגדרתו של מ. קרליץ "פתחי מילוט" לכל מי שלא רוצה ללמוד, וכל אלו יש להם אחים ובני דודים שכנים חברים ומכרים שנגררים אחריהם, והשוליים הולכות ומתרחבות עוד ועוד.

והרי כל אחד שואל את עצמו מה באמת הם נזכרו עכשו בגיוס בחורי הישיבות, מה כ"כ רע במה שהיה חמישים שנה שאף פעם לא הגיע לשלבים מעשיים ורק בעשרים השנה האחרונות החליטו שלא להרפות מהנושא? עוד קשה, למה הם כ"כ מתחמקים מהנושא של שויון בנטל אצל ערבים, וגם אם אינם רוצים אותם בצבא למה לא יאמרו כמו אצל החרדים שיעשו עכ"פ שירות לאומי? וכ"ת בגלל השנאה לתורה וכו', אכתי יל"ע למה [לעת עתה] הם אינם מדברים על שויון בנטל בגיוס בנות אצלנו? אבל התשובה לכל זה ברורה בתכלית, יש נושאים שהם יודעים מראש שאין מה לדבר עליהם, ולכן כיון שהם יודעים שבסוף התוצאה תהיה שלילית, גם אם יש להם אפשרויות של עצירת תקציבים וכדו', הם לא מנסים, כי הם יודעים שזה לא יקדם אותם למטרתם. גם לערבים הם יכולים לעצור תקציבים, אבל אין להם ענין אם זה לא יעזור. אבל בנושא של הגיוס הם התקדמו מאד בשנים האחרונות ולכן הם לא מרפים. [כך גם אמר גדעון סער בראיון באחד לכלי התקשורת החרדים לפני מס' שנים בענין לימודי הליב"ה וכו', שהנושא של לימודי חול בישיבות הוא מבין שאין מה לדבר ע"ז, אבל על התתי"ס הם ילחמו כי יש שמצהירים שלומדים וכו', כלומר הכל נקבע לפי מה שאנחנו משדרים]. ובמחקרים של משרד התמ"ת בענין יציאת והוצאת אברכים למעגל העבודה מובא כל הזמן שהתופעה הזאת התחילה בשנת 1996 ומאז הלכה והתרחבה, ויחשוב כל אחד מה קרה באותה שנה? ברור שהתחלפות ההנהגה בציבור בני התורה והפסקת הקו התקיף של מרן הגרא"מ שך זצ"ל שבזמנו לא התחיל כלום מכל אלו.

הרי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה לתמוך בחוק טל.

יש להבחין ולהבדיל בין "חוק טל" ל"ועדת טל", מרן זצוק"ל התנגד בכל תוקף לכך שדנו בוועדת טל בהשתתפות נציגים חרדים בענין הוצאת אברכים למעגל העבודה והקטנת עולם התורה, כידוע הוכן מאמר נגד זה לעתון יתד נאמן שפרסומו נמנע ע"י אנשי הגר"ל ששלטו אז בעתון, ומשום כך הסיר מרן זצ"ל את אחריותו מהעתון עד שהכניסו אדם מטעמו לשם, כידוע דבר זה גרם בשעתו למלחמת עולם בין החצרות, אך מרן זצ"ל ראה בזה ענין הכרחי כ"כ. כמו"כ בהמשך, בזמן החתימות על מסקנות הועדה, מ. קרליץ ששמע להוראות הגר"ל חתם על המסקנות, ואילו הר"א טננבוים ז"ל לא חתם ע"פ הוראת מרן זצ"ל שקיבל את דעתם של הגרמ"ש והגרמ"ל ויבלח"ט הגר"ש. וכן בעוד ענינים רבים שהיו קשורים לכך שהיתה דעתו של מרן זצ"ל כדעתם ואכמ"ל.

אמנם נכון הוא שעיקר התנגדותו של מרן זצ"ל היתה לעצם המשא ומתן עמם בדברים אלו, אך בדיעבד אחרי שכבר נעשה מעשה והגיע לחקיקה, סבר מרן זצ"ל שבתור "חוק" במתכונתו הנוכחית יש בזה הרע במיעוטו, ובתקוה שאכן מסלולים אלו לא יגרמו להוצאת חרדים לצבא. ואמנם אף שהגרמ"ש"אז התפטר מהמועצות וגם הגרמ"ל מכה, מ"מ הגר"ש שתק וביטל את דעתו לדעת מרן זצ"ל (אחרי שמרן ז"ל החליט את דעתו), ומכלל זה אתה שומע שבשאר הענינים שנלחם בהם כגון הנח"ל והשלבים השונים בוועדת טל הכל היה על דעתו של מרן זצ"ל. [ובפרט בענין הנח"ל, כפי שנתפרסמו דבריו של הגר"י עדס בשם מרן זצ"ל].

והנה מרן הגרי"ש זצ"ל, הוכיח סופו על תחילתו, כאשר בסוף ימיו טרח להוציא מכתב ציבורי תקין ונוקב כנגד כל מסלולי הצבא השונים למיניהם וכן השירות אזרחי ולאומי וכו' (עוד לפני שהתחיל בכלל הנידון של הגיוס, אלא כתגובה להסתה דהדרת נשים, לעומת מכתבו המתנצל של הגר"א"ל), ובזה הושלם המעגל של כל גדולי ישראל שיצאו במכתבים פומביים כנגד דברים אלו, וברור שהיה בזה מצידו מסר לדורות עולם, לעמוד ולהלחם בכל תוקף באותם תופעות ולא לשתוק להם, ובודאי שלא לקרב את אלו שהולכים בדרך זו ולעשות אותם - בצורתם הנוכחית - כחלק מציבור בני התורה (כפי שיובא להלן).

הרי תמיד דאגו רק לאלו שלומדים וכלשון החוק "תורתו אומנותו", ואתם לפתע נלחמים גם שלא לשלוח לצבא את אלו שלא לומדים, ומדברים על יהרג ואל יעבור ומסירות נפש בענין זה, מה שלא היה מאז ומתמיד.

ההבדל הוא שמים וארץ, ואמשול לך משל למה הדבר דומה, ענין החילולי שבת בארץ ישראל, ודאי הוא שאנו היינו רוצים שלא יחללו שבת בשום מקום בארץ אבל בהיות ואין ידינו תקיפה אנו עושים את שבאפשרותינו שלא יסעו לפחות במקומותינו ומעלימים עין משאר המקומות, אולם כיצד היינו מגיבים אילו היה עומד ח"כ חרדי ומצהיר: "אין לי שום בעיה שיסעו בתל אביב בשבת, יש הרבה שקשה להם לשמור שבת" ואף מוסיף אזהרה שאם לא ישמעו לנו בענין זה אנחנו נורה גם לנהגים שנוסעים בתל אביב שלא יסעו... הרי ברור שהוא היה מוקע מעל כל במה אפשרית בזה שהוא מכיר בחילולי שבת. הוא יכול להגיד שהוא לא דורש יותר, אבל לא לומר שהדבר כשר וישר לכתחילה מבחינתו.

כן הוא הדבר בענינינו, אמנם כן הוא הדבר שאנו היינו רוצים שגם כל מי שלא לומד יוסדר מעמדו ולא יצטרך ללכת לצה"ל, כי מבחינתנו הצבא זה שמד וכור היתוך של חילוניות וכל מי שהולך לכך הולך לשמד, אך מבחינה חוקית מה שהצלחנו להשיג היה תורתו אומנותו, ואצלנו כל בחור חרדי הוא בגדר

תורתו אומנותו שלא הולך לצבא, ומי שמצהיר על עצמו שאיננו תורתו אומנותו הרי הוא מוציא את עצמו מכלל הציבור החרדי ואין לנו אחריות לגביו, וזה היה כל השנים שביקשו רק תורתו אומנותו, ואלו שלא למדו או שנרשמו כתורתם אומנותם ואם גם בזאת לא חפצו הרי הוציאו עצמם מכלל הציבור ואחריותם על עצמם, ובודאי שאין לנו שום הכרה עם מצב זה של ללכת לצה"ל למי שלא לומד, ואם הם חוששים לאלו שלא לומדים ומצהירים שהם תו"א שיגבירו אופני הפיקוח ואדרבה בזה יגרמו לחיזוק יתר, ומכיון שעי"ז סודרו כולם היה די בזה.

אך בעניינינו המצב הוא ממש כמו הסיפור הנ"ל, אם ח"כ חרדי מצהיר באופן רשמי שאין לנו בעיה עם אלו שלא לומדים והולכים לצה"ל והוא בעד גיוס חרדים וללמוד כל היום זה דבר קשה, והוא אף מוסיף 'אזהרה' שאם יהיה כך וכך הוא יורה להם שלא ללכת - הרי אומר שכעת מה שהם הולכים זה על דעתך, וזה חורבן איום ונורא, כי בזה היהדות החרדית מצהירה באופן גלוי שהיא אינה רואה בעיה בעצם הגיוס לצה"ל. ואגב, עי' בס' משנת איש עמ' 249 ציטוט מהתקשורת שגפני "הפתיע" אותם כשהצהיר כן, והיינו שמעולם לא הורגלו לשמוע מאיתנו דיבורים בסגנון זה.

ולא זו בלבד, אלא שאלו שפרצו החומות והלכו לשם, במקום שנבעט בהם ונוקיע אותם מתוכנו אם באמת איכפת לנו מכך ונתייחס אליהם כאל גידול סרטני ממאיר שמכניס בתוכנו את המציאות של חרדים שהולכים לצבא (ואין דברינו בדוקא על האופן כגון קמפיין החרדקי"ם או בצורות אחרות, אלא לעצם הענין העקרוני), לא זו בלבד אלא עוד מקרבים אותם ונותנים להם נציגים בבחירות, ואומרים להם אחינו אתם ורואים אותם באופן מוצהר כחלק מהציבור החרדי, וכמובן אסור לכתוב בעיתון נגדם, נז"ל עו"ד מ. מורגנשטרן מועמד יהודי"ת בב"ב במשאו במוצ"ש בכינוס החרדקי"ם למען ג' (הועתק מהקלטה בס' משנת איש עמ' 36): "לפני כחצי שנה לפני הבחירות לכנסת פנו אלי בוא תיכנס לרשימת ג', התגובה הראשונה שלי היתה, חבר'ה, טעיתם בכתובת, אני עורך דין, קצין בצבא, יש לי בת ב'לוסטיג', בן ב'חורב', אני לובש חולצה כחולה, בלי ציציות בחוץ, זה לא הולך, זה לא מתאים למקום, אני בחוץ. אמרו לי: זה מה שהרב שטיינמן רוצה! גם אתה חלק מהציבור החרדי! יש כאן אמירה ברורה: גם הציבור הזה חלק מהציבור החרדי" עכ"ל, ומ. בלוי כותב בעתון בקהילה (הובא בס' משנת איש עמ' 247) שאלו שהלכו לצבא 'בהוראת רבותינו' שהורו לכל מי שהולך לעבוד שילך תחילה לצבא כדי שלא יהיה רודף ומקוים שלא יתקלקל וחוזר ע"ז שם כמה פעמים, שים לב, כבר לא מדובר בהצהרה בכנס לחילוניים, אלא כך כותב יו"ר משמרת הקודש והחינוך בעתון הנקרא בבתי חרדיים. זהו האסון הגדול ביותר, שאנחנו מכירים באופן רשמי ומוצהר במושג הזה של חרדים שהולכים לצה"ל. וכך נקבעת לה לדורות התופעה הזאת שהינה הרס וחורבן לכל היהדות. וכאמור לעיל הנזק הוא כפול; (א) כי אם אנחנו מכירים בדבר הזה ולא רואים את זה כיהרג ואל יעבור ודאי שהם יבקשו עוד ועוד. (ב) שאלו שהלכו מרגישים טוב עם זה ועי"ז הם גדלים ומתרבים. ה"י.

לכן כל זמן שדרך החוק של תורתו אומנותו כללו את כולם ומי שלא כזה הוא לא חרדי, לא עשו מזה עסק, אבל ברגע שקיימים מסלולים מסודרים ומנסים כל הזמן לפתות ומבקשים עוד ועוד ובאים להמעיט את החרדים וליצור עוד ועוד חיילים 'חרדים', ודאי שעלינו לזעוק יהרג ואל יעבור להראות להם להיפך שאין מה לדבר, וזוהי השליחות שהפקיד מרן הגרא"מ שך זצ"ל בידי חתנו הגרמ"צ למסור בבוא העת למסור את הנפש שלא ללכת לצבא, ודבריו כווננו בדיוק על זמן זה [כמש"כ הגרמ"צ שהגיע הזמן] שבו יעלו על דעתם שיש הכרה מבחינתנו במצב זה של הליכה לצה"ל ויגבירו את דרישותיהם וידרשו מאיתנו מכסות וכדו', ועל כך יש לזעוק בקול גדול, מסירות נפש ויהרג ואל יעבור. ולעומת זאת ביתד נאמן לא תמצא מילה מכך, ואדרבה משמיטים ומצנזרים כל מילה של מסי"נ וכדו', כלומר לא מוכנים בדיבורים מסגנון זה גם לגבי המחנה פנימה, כי להם אין שום בעיה עם חרדי שהולך לצה"ל, אדרבה הם מקרבים אותם, רק גיוס של אלו שלומדים מפריע להם ואין בעיה עם עצם ההליכה לצבא.

הגראי"ל פועל בדרכי שתדלנות בצנעא והגר"ש בהפגנות ומחאות, לכאורה אנו הורגלנו כדרך הראשונה והדרך השניה שייכת יותר להעדה"ח וכדו'. כמו"כ ענין האי התייצבות בלשכת הגיוס נראה כסתם התגרות מיותרת להפסיק גם את מה שהיה נהוג עד היום להתייצב. ובכלל הרי החכי"ם החרדיים כולם מצהירים שלא יתנו יד לשום פגיעה בכל מי שרוצה ללמוד ללא מכסות וכדו' וילחמו על כך בכל כוחם, ומה כבר חילוקי הדעות והפשרות שמצריכים מלחמה כ"כ כואבת בתוך הציבור. ומה כ"כ גרוע בחוק המדובר כעת, והרי לדבריהם אפשר לעמוד ביעדים אלו ועי"ז להמשיך את כל עולם התורה. וכן מה האסון בשותפות בועדת שקד שלדברי החכי"ם כבר היה לעולמים ואדרבה הם נמצאים שם כדי להלחם.

זוהי דמגוגיה זולה ורדודה של אנשי יתר ודגה"ת, להציג את הויכוח בצורה מעוותת כאילו יש כאן שאלה של שתדלנות מול מחאות קולניות, ולהציג את דעתו של הגר"ש כדעת נטורי קרתא וכדו', ואף שדבריהם כקול קורא במדבר עכ"פ בין השפויים וכל בן תורה יודע היטב את האמת, אך מ"מ לתועלת ביורר והגדרת הדברים נאריך מעט בזה.

הנה יש כאן ענין אחד גורלי ומהותי, והוא שכל הגורמים החילוניים הרלוונטיים, שופטים, מנכ"ל"י משרדי ממשלה, קצינים, אנשי תקשורת ורוח, וכדו', כולם מצהירים השכם והערב בכל במה אפשרית ובמחקרים שונים כי צריך לפתוח את הציבור החרדי לחברה הכללית, נדוגמא לכך שבפסק הבג"ץ בענין הגיוס כתבו שלא די באלו שמתנדבים לשירות אזרחי במסגרות שבתוככי הקהילה החרדית אלא צריך שיתנדבו גם לציבור הכללי. ואין ספק שמבחינה רעיונית יש לזה פנים של שעת השמד שאין לוותר אפילו על ערקתא דמסאני, מאחר שמצהירים שכל מטרתם היא לפתוח אותנו אל הציבור הרחב ולפרוץ את החומות ועי"ז לגרום לביטוח או החלשת המושג חרדים. והואיל וכך הוא הרי ודאי הדבר ברור שצורת ההתנהלות שלנו מולה במצב זה אמורה להיות איתנה ונחושה כמי שנלחם על חייו ולא ברפיסות וחולשה ונכונות לפשרות וויתורים כל שהם, וע"כ בשעה זו אין מנוס מלהשים את כל האמת על השולחן ולהצהיר בבירור על עמידה תקיפה ומוחלטת ללא כל זיע, ולומר בפה מלא כי לא נירתע לא משלילת תקציבים ולא משיבה בכלא [והרי גם עכשו הם כבר קיצצו חצי מהתקציבים עוד לפני שבכלל התחילו לדבר איתם], ויחד עם זאת להלחם בכל תוקף מבית פנימה להשמיד ולכלות את כל אותם מסלולים ארוזים שגורמים לפריצת החומות וליצירת אפורה משותפת עם הציבור החילוני. ואין כאן שום מקום למו"מ ופשרות גם אם יצא מכך תועלת בזמן זה.

וכפי שכבר נתבאר לעיל, שורש הצרות לכל מה שקורה עכשו, הוא מה שמתחילה דנו וישבו עמם והגיעו להסדרים שונים על כך שבכלל שייך להוציא חלק מהחרדים לצבא, שזה בהכרח מעורר עוד ועוד את תאבונם, ואילו מראש היו מראים להם שהנושא הזה הוא "קיר" ואנחנו כמו ערבים שכל הדין בזה לא יביא לכלום, הם לא היו מפתחים כ"כ את הנושא, וגם לא היה להם ענין לעצור תקציבים אם היו יודעים שלא יתקדמו בזה בכלום למטרתם, וכמו שלערבים לא מנסים לעצור, ואף אילו יעצרו מ"מ אין עלינו לעשות שיקולים כאלו כאשר על הפרק עומדת כל צורתו של הציבור החרדי וסכנת קלקולו, וסביר להניח שמאחר ובסופו של דבר הם צריכים אותנו לקואליציות וכדו' כבר היו מוצאים את הדרך להחזיר את התקציבים או לתת מן הצד בצורות אחרות [כמו בעמנואל]. ואמנם ישאל השואל, א"כ על כל דבר נצא למלחמת עולם ולא נוותר, וכי כך יכנעו בכל דבר, אדרבה הרי בזה נאבד את כוחנו והשפעתנו. אולם הגדר הוא פשוט, ככל שהדבר נוגע רק לצביון המדינה וחוקים וגזירות שונות, בזה אנו מנסים בדרכי השתדלות שונים ושוקלים כל דבר, אבל ברגע שהם מנסים לפרוץ ולחדור אלינו ולתוכנו ולשנות ולקלקל אותנו, כאן יש מלחמה עד הסוף, ואם לא ע"ז, על מה כן נילחם?

וזכינו בדורנו להארה וסימן משמים בענין זה, והיא פרשיית עמנואל, אשר התנהלה ע"י האדמו"ר מסלונים, בעוז ובגאון רב הראויים לציון וללימוד לכל הדורות, ובשעתו ג"כ נשמעו טענות רבות על כך שהוא קיצוני ו'מטורף' וגורר את כל הציבור החרדי למאבק מיותר, ידוע גם שדעתו של הגראי"ל לא היתה נוחה מצורת המאבק ולכן הקרן שנוסדה בשעתו למענם היתה דוקא בנשיאות הגרמי"ל זצ"ל

ואכמ"ל, ואמנם הסוף הטוב של הפרשה ידוע לכל, וראה זה פלא, כי למרות כל הדיבורים המפחידים מאז, על אפשרותם לעצור תקציבים בכל המוסדות וכו' וכו' ואין מה לעשות וצריך להציל מה שאפשר ואסור לסכן את החינוך העצמאי וכו', הנה מזה כמה שנים הנושא של אפליה עדתית אינו עולה לדיון כלל בשום במה, אותו ללום נעלם והתאייד כלא היה, לא שומעים לא מבג"ץ לא ממשד החינוך ולא ממבקר המדינה וכו', הכל ירד מסדר היום הציבורי, והסיבה פשוטה, הם חוו על בשרם מאבק תקיף ועיקש מאד, והם הפנימו לעצמם את הלקח ומאז הם לא מתעסקים עם הנושא הזה ולא נוגעים בו, כמו גיוס בנות וגיוס ערבים, במה שהם יודעים שאין להם סיכוי הם לא נוגעים. ואין ספק, כי אילו המאבק על גיוס בני הישיבות היה מתנהל ברוח זו כדעת כל רבותינו זקני ראשי הישיבות בדור הקודם, היו מוצאים הם לעצמם את הסולם לרדת מהעץ כמו בעמנואל, אפשר שהיינו עוברים נסיונות ותקופות קשות אך זו היתה התוצאה, וגם לו יצוייר שהיו נלחמים לעולמים מ"מ אינו בעלים להתפשר בזה. ואך למותר להבהיר כי דברים אלו אינם באים לשלול את דרך השתדלנות והפעולות הנצרכות מול השלטונות והרשויות, אבל הדבר חייב להתבצע באופן שהדבר יהיה ברור להם שלא שייך שום כניעה בעיקרי הדברים מצידנו, ולא כמו שהיום אומרים השכם והערב גורמים דתיים שונים שאם יתנהלו בשקט וחכמה יכולים להגיע לעוד הרבה מתגייסים חרדים.

לאור זאת נבוא אל הפרטים השנויים במחלוקת;

ראשית, ענין ההפגנות ותועלתם, הנה כבר נידוש הדבר בארוכה בשעתו והובאו בזה מדברי מרנן החזו"א והגרי"ז והגרא"ק והגריש"א על החשיבות הרבה שבענין זה, וכפי שידוע כל בר בי רב כי היהדות החרדית כולה בארה"ק היא למודת הפגנות על ענינים מעין אלו ולא נחלק בזה אדם מעולם, וגם בדורנו נגד הבג"ץ בתשנ"ט ובעמנואל, ויסודו מובא בדברי הגמ' ר"ה יט. ותענית יח. בההיא מטרוניתא צאו והפגינו בלילה (ובמשך אלפי שנים לא נשתנו דרכי הפעולה מזמן הגמ', אבל בעשרים השנה האחרונות נשתנו...), וחבל להאריך בדברים פשוטים וידועים. ואם תשאל וכי מה מרגש את השלטון - שהוא הגוף המחליט והקובע בפועל גם כיום בין אם הנושא מגיע ממנו מרצונו ובין אם זה מגיע מלחץ ציבורי - שכמה מאות אלפי חרדים עומדים ברחוב עם שלטים, הנה הרי המציאות מוכיחה שכך נתבטלו גזרות רבות כגון גיוס בנות ניתוחי מתים חילולי שבת וכו' ולאחרונה בעמנואל וכנ"ל, וע"כ שזה כן מרגש אותם, וכשם שהפגנות של בדואים מפחידות אותם, וכמו שבכל מדינה מתוקנת הפגנה היא כלי נשק יעיל לחולל מהפכות עולמיות, ואף אחד לא אומר וכי מה איכפ"ל שכמה מאות אלפים יצאו לרחובות, ועכ"פ בנד"ד ודאי שהפגנה מרגשת אותם כי מלבד המסר כפי חוץ זה מחזק ומחשל ומאחד את כל הציבור מבתוכו לעמוד איתנים כסלע ולהיות נכונים וערוכים למלחמה ללא פשרות ומזה הם חוששים, ואם יהיה ברור לכולם שהשלטון לא מתכוון לשנות כי הוא רואה שהציבור חזק גם העם ירד מזה ולא יסית לחינם (כמו בשחרור מחבלים שהימניים מבינים מראש שלא יעזור מה שיציעו ויעשו רעש כי הנושא סגור וממילא צועקים מעט פה ושם וממשיכים הלאה), ועכ"פ גם אם לא בטוח שזה יעזור ודאי שזה כלי חזק. וכל החילוק בינינו להעדה"ח הוא שאצלם זה מעשים שבכל יום על כל דבר וענין ואצלנו הוא נשק יום הדין, אבל מאז ומעולם הפגנות היו חלק מהמאבק, [וכמו שביטח' מאיימים על השלטון מידי פעם שאם ירגיזו אותם יעשו הפגנה גדולה, ויל"ע בזה לפי כל הטעמים דלהלן בהערה], והרי הדבר ברור שהמערכה העומדת כעת לפתחנו היא חשובה יותר מכל המערכות שהיו עד היום כי ענינה הוא עקירת התורה והדת כולה, ואם לא ע"ז נפגין על מה כן נפגין. ואלו שאומרים שלא להפגין, אדרבה הם המחדשים, ועליהם מוטלת חובת ביאור. וכל טעם שלא יגידו⁴⁴, מ"מ ודאי שהדרך של ההפגנות היא

⁴⁴ לעת עתה הובאו בביאור דעתו של הגרא"ל שבעה טעמים שונים למה לא להפגין על הגיוס; (א) הגרי"ז לא אחז מהפגנות (רח"י מישקובסקי בשמו, וכלומר שיש בזה התנגדות גורפת לענין ההפגנות ולא חילוק בין פעם להיום, ועיי"ש שהוסיף שאינו נלחם במפגינים, וצ"ע). (ב) ע"פ התוס' ברי"ה שצעקו להם על הגזרות ונתבטלו וזה לא שייך היום שהם חושבים שמטיבים עמנו (רא"י רוטר). (ג) מי שמפגין אומר אני חזק וכוחי ועוצם ידי ומי שמתפלל אומר אני שבור (ית"י בשמו). (ד) פעם חשבו שאנחנו חלשים וההפגנות הוכיחו שאנו חזקים אבל היום המערכה היא דוקא בגלל שהם מפחדים מחזקנו וגדלנו ולפי"ז ההפגנות שמראות להם שאנחנו חזקים רק יזיקו (ר"י אייכנשטיין בביאור דעתו, נ"ב: אז מה כן? צריכים להראות להם שאנחנו חלשים ולהכנע לכל דרישה שלהם מיד כגון לא ללמוד ביום העצמאות?). (ה) הפגנות בנושאי דת ומדינה יחזקו את לפיד שיוורד בסקרים (גפני). (ו) עם סגירת הגליון נודע כי הידו"ע בעל הקונטרסים

מה שהיתה עד היום בדברים מעין אלו ע"פ רבותינו זצ"ל וכל הרוצה להמשיך בזה ולא נראים לו טעמיהם הרי זוהי הדרך הפשוטה.

ענין הדיבור בתחנונים או בתקיפות, לפי הנראה אין בזה מחלוקת אמיתית ומהותית בין גדולי ישראל, ועכ"פ ודאי שגם לדעת הגר"ש אין מניעה מלנסות לדבר בתחנונים כל זמן שזה יכול לעזור, ועיקר הענין לדעתו הוא רק לבטא שאין מה לדון ואין שום צד שתהיה איזה כניעה מצידו ולא שיש ענין שהניסוח יהיה צעקני⁴⁵, אם כי לפעמים רבות גם זה מתבקש לפי הענין אם לא מועיל הדיבור הנינוח. אך לגופו של ענין, ברור שא"א לפסוק ע"פ ציטוט מלבן ויעקב שבאותה שעה הויכוח לא היה שלבן בא כעת להעביר אותו על דתו אלא רק על ממון וכדו' למה גנבת ולמה רדפת וכו', וה"נ בגזרות מעין אלו כמו בשחיטה בחו"ל שאין מטרת הגזרות להעביר על הדת אין ענין לדבר בתוקף אם אפשר לפעול בעדינות, אבל במקום שבאים להעביר על הדת הרי מצאנו (שה"ש רבה פ"ב י"ד) בחנניה מישאל ועזריה שאמרו לנבוכדנצר אם למיסים וארנוניות מלכא את אבל להעבירנו על דת תורתנו לאו מלכא את אלא נבוכדנצר את וכלבא שוין, ובאיכה רבה פ"א במעשה דחנה (מרים) ושבעת בניה (עי' גיטין נז:). בדברי הבן הקטן - שעדיין ינק חלב אמו אבל כך חונך לדבר עם מלך שבא להעבירו על דתו - וז"ל ואתם בטלים ומלכותכם בטלה וכו' א"ל אללי עליך וכי עולם של הפקר ראית וכו' באלוהיכם כתיב וכו' אבל באלוקינו כתיב וכו', ונבוכדנצר מלך הגון היה לייעשות נס על ידו אבל אתה אינך הגון וכו' אלא לסוף הקב"ה עתיד ליפרע ממך את דמינו וכו' אמרה לו שוטה שבעולם כבר קיימת כל המצוות ולא נשאר לך אלא זו בלבד עיי"ש, וכע"ז בתענית יח: כשבקש טוריינוס להרוג את לולינוס ופפוס אחיו בלודקיא אמר להם אם מעמו של חנניה מישאל ועזריה אתם וכו' אמרו לו וכו' ונבוכדנצר מלך הגון היה וראוי לייעשות נס על ידו ואותו רשע הדיוט הוא ואינו ראוי לייעשות נס על ידו אלא לא מסרנו הקב"ה בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך.

[ומש"כ הגר"א"ל איסור התגרות בהם, הוא באמת צ"ע רב לומר ולחדש שיש איסור התגרות במי שבא להעביר ישראל על דתו, והוא דבר זר מאד בהרגשת הלב לכל מי שחונך בדרך רבותינו, ואולי באמת ס"ל דאין זה מטרתם וכו"ל אות ט' מס' 1 עיי"ש באורך].

ולענין הישיבה בועדת שקד, אשר כידוע הגר"ש נחרץ בהתנגדותו למצב זה שיושבים ודנים עמם ומכניסים יחד את החוק המדובר, והם יושבים (לא ניכנס כעת לענין אם ע"פ הוראה או ע"פ היתר שחי' כללי⁴⁶)

פרסם בית דין טעם וחילוק נוסף, שפעם המלחמות היו נגד השלטון ולזה מהני הפגנות אבל כיום התביעה מהציבור המוסת ולזה ל"י הפגנות. (ז' וכן הר"י קולידצקי פרסם ביאור שאנחנו צריכים להראות עצמנו כמו נשים וילדים מסכנים שבאים להציק להם וזה יעורר את רחמיהם עלינו...)

והנה מהריבוי של הטעמים המתחדשים מידי תקופה (ע"פ התגובות בהפ"ס) שלא ראי זה כראי זה ויש נפק"מ רבות ביניהם, תבין לבד שאינם אלא נסיונות לבאר טעמו ולא יותר, ובאמת כל הוראה התנהגות מוזרה זו עומד ומתמיה, וכי כל כך קשה להכנס אל הגר"א"ל ולשאול אותו מה הטעם לדעתו ולכתוב את זה? האם עיתון נועד להביא דעות של גדולי ישראל או לכתוב ביאורים בדבריהם? וע"כ שהגר"א"ל עצמו באמת אינו אומר ומבאר טעמו ושיטתו ויש לו טעם אחר כמוס בכל הענין.

והאמת נראה דיסוד שיטתו הוא ע"ד שנתבאר לעיל אות ט' מס' 3 בענין חוזק וחולשה עיי"ש, וכבר רמזנו לזה, ודוק.

⁴⁵ וכגון כשבא אליו ליברמן לפני הבחירות לעיריה לשכנעו דיבר עמו מיד בענין הגיוס בכבוד אבל בתקיפות, וכמו החזו"א עם בן גוריון שכידו (אך הוריד את המשקפיים) אבל דיבר עמו בתוקף רב על עגלות ריקות ופלוגות של מתאבדים, ואילו הגר"א"ל כשריבלין בא אליו ואומר שמי שחושב שישנו מגור בישראל שרשאי לפטור את עצמו מלשאת בנטל הכלכלי החברתי והבטחוני הוא זורה חול בעיני הציבור, אומר לו הגר"א"ל שכל מי שבא מוילנא יש לו מדות טובות.

⁴⁶ אשר ר"י פטרוף העיד בשם גפני שבאמת לא שאלו כי לא ראו צורך לשאול, ובמשך כמה שבועות לא הכחיש אותו ורק מס' ימים לפני הבחירות נזכר להגיב ש"דיווחנו להגר"א"ל" ופלפל בזה וברור שהכוונה נוסח מתחמק לא שאלה האם להכנס או לא אלא רק דיווח, (כמו הליצנות שהיו אצל הגר"ש זמן מרובה אחרי שנכנסו וסיפרו לו ע"כ ולא ראה לנכון לצעוק עליהם ולגרשם מביתו אלא העדיף לשתוק, ולהרי"פ הגר"ש העיר להם בחומר ההתקרבנות), וכן הוסיף שם שהגר"א"ל

בטענה שהם נלחמים שם וזה ועדה פרלמנטרית כמו כל ועדות הכנסת שנמצאים שם, ונקדים בשאלה, האם החילונים וכל אלו שרוצים את גיוס החרדים רוצים שנשב בועדות אלו או לא? והרי דעתם ברורה ונאמרה על ידם בכמה הזדמנויות בפיתויים ובאימים לשכנע אותנו לשבת שם וכפי שציטטו דבריהם בארוכה השבועונים השונים, [ועי' בפסק הבג"ץ שמתרעם על כך שהחרדים לא השתתפו בדיון], ולכאורה למה הם רוצים את זה, והרי אנחנו נלחמים בהם שם, וכי הם מחפשים מי שילחם בהם ובמטרתם מבפנים. יתירה מזאת, בשלב מסוים שהיו ויכוחים בועדה בענין אם פלילי וכו' נעמד גפני ו"איים" שאם יהיה פלילי הם יפרשו מהועדה, כשראיתי את זה תמהתי על עצמי, מה האיום בזה? וכי היה פעם שאיימו שאם לא יעשו כך יפרשו מהכנסת והעיריות וועדותיהם? ברור שלא מאיימים כך, כי אדרבה הם רוצים שלא נהיה שם ולא נילחם בהם, ורק בפרישה מקואליציה וממשלה מאיימים ששם הם צריכים אותנו, אם כן למה כאן זה איום לגביהם שלא נהיה בועדה. כמו"כ ההישג העיקרי שהשיגו בועדה ומנפנים בו הוא המרת הסנקציות מפלילי לכלכלי, וצ"ע למה לשם כך היו זקוקים לשבת בכל דיוני הועדה, וכי לא יכלו לסדר זאת בכמה שיחות עם נתניהו ושאר הגורמים, אך הדבר פשוט שהם דרשו מהם תמורה, ומהי התמורה - לשבת בועדה. אם כן, נמצינו למדים נתון ברור: הם רוצים שנשב בועדה. ועלינו להבין למה הם רוצים את זה.

המשמעות העיקרית של הישיבה בועדה, היא להראות לכולם שהחרדים כבר מוכנים לשבת ולדבר, זה כבר לא כזה נורא ואיום מבחינתם. זוהי המשמעות הפשוטה של הדברים גם אילו היינו בטוחים שרק עושים שם מלחמות כנגדם. ולכן הם כ"כ רוצים שנשב בועדה שזה עצמו התקדמות מבחינתם. ואף מורידים בזה את מפלס הלהבות ואוירת המלחמה שבמצב זה הם לא יכולים להתקדם בכלום.

ואמנם אף אילו היה הנידון רק על עצם הישיבה בועדה כשלעצמה, ג"כ היה מקום לזעוק ולמחות על כך. ועל אחת כמה וכמה כאשר לא מדובר רק על עצם הישיבה אלא על כל מה שמונח בזה, כאשר יתבאר, ומכאן אנו מגיעים לגופו של החוק המדובר והחששות ממנו.

החורבן שעלול לצאת מהחוק המדובר גם במתכונתו כעת הוא איום ונורא ומחריד עד למאד, כי בעוד עד היום היה רק אפשרות ללכת למי שלא רוצה ללמוד, ובידינו היתה האפשרות למנוע כל אחד שרוצה ללכת לשם [למרות שלמרבח הצער כפה"נ לא נעשה כן והם גדלו משנה לשנה, ורק לאחרונה התחיל ההסברה נגד], הרי מעתה מוטל על הציבור החרדי כל שנה להעמיד אלפי אנשים שילכו לצבא, ובלי זה יורידו תקציבים לישיבות, ומאחר שזהו גולת הכותרת ב'הצלחתם' של העסקנים אין ספק שיפעלו להשיג את היעדים ולעמוד בהם, ולא חסרים ראשי ומנהלי ישיבות חלשים וקלי דעת שבמסירותם לתקציבים ידאגו שיעמדו ביעדים, וטיפש מי שחושב אחרת, ואם אין בדעתם לעמוד ביעדים א"כ מה נלחמים אם היעד הוא עד גיל 24 או 26 הרי בלא"ה אין בכוונתם לעמוד בזה, ופוק חזי את כל דובריהם האמיתיים בכל השבועונים שכותבים ברחל בתך הקטנה שזוהי התכנית ושהמצב אינו גרוע כ"כ והיעדים אינם מאד רחוקים וניתנים להשגה פחות או יותר ויוכלו לעמוד בהם, וכל מי שקרוב אל העסקנים שומע מהם שמבחינתם הנושא של גיוס מסודר רק יצעקו קצת למראית עין ובחדר ישחררו אנחת רווחה. [יחשוב כל אחד, אילו יהיו חסרים ליעד 50 בחורים ויהיו 50 כאלו ששוקלים ללכת לצבא ואפשר למנוע אותם מכך ולשכנע אותם ללכת לישיבות, מה תעשה אז הנהגת הציבור החרדי, האם תפעיל את כל כוחה כדי לשלוח אותם לישיבות מבלי להתחשב כלל בהשלכות, או שימרחו ויחליקו את זה וישלחו אותם בשקט לצבא, וד"ל]. וכל אחד יתבונן בעצמו את גודל החורבן הטמון בכך שאנשים משלנו יחפשו את מי לשלוח לצבא, ובמצב זה ברור שתדר בציבור האוירה של התנגדות ללכת לצה"ל, אדרבה כל אלו שהולכים יהיו נקראים מצילי עולם התורה, ואין צ"ל שיהיה אסור לתקוף אותם, ואין ספק שדבר זה ירחיב ויגדיל את התופעה ועוד ועוד יצטרפו לשוליים שכבר לא ממש יהיו שוליים אלא יותר ויותר מרכזיים, וכך יהיה יותר ויותר מקובל בציבור ללכת לצה"ל ולהסתובב ברחובות עם מדים. והרי זה ממש חכמי חלם, יצרו את כל המצבים שגרמו

אמר עליו שהוא יודע לשחות וא"צ לשאול כל דבר וברור דהמכוון כנ"ל, ושוב כעת לפתע נזכר להודיע לציבור ששאלו את כל חברי המועצה"ת וכולם פה אחד אמרו להכנס.

לאנשים ללכת לצבא ולהגדלת תופעה זו, ואח"כ באים ואומרים נו טוב מה אפשר לעשות הרי בלא"ה כבר הולכים לצבא ונעמוד ביעדים.

והנה מי שנמצא במלחמה הדבר הראשון שצריך הוא להכיר את האויב ואת כוחו ולא לזלזל בו, וככל שיפחד ויזהר ממנו יותר יגברו סיכוייו להצליח. והנה עלינו לדעת שעומדים מולנו לא רק המון מוסת נבער מדעת, אלא מערכת שלמה שכוללת שופטים ואנשי רוח ואקדמיה והרבה מבכירי משרדי הממשלה וכל בכירי התקשורת וכן כל אנשי מערכת הצבא, וכולם מנסים את כל כוחם לפרוץ את החומות ולהוריד את הרמה הרוחנית שלנו, והרי הם אנשים מוכשרים מאד וחכמים להרע עד מאד ומבינים טוב מאד באסטרטגיה וטקטיקה ודרכי פעולה והם לומדים את הדברים האלו במשך שנים רבות, ומה חכמה היא לזלזל בהם ולהמשיך באדישות כאילו לא קורה כלום, ונחשוב בהגיון, וכי אנשי צבא שמתמחים במלחמות וריגול וכדו' במדינות אויב מסוכנות בדרכים ושיטות שונות ונקרא מהצבאות היוקרתיים במדינות העולם האם הם באמת כל כך טפשים ולא מסוגלים להתמודד בחשיבה עם כמה מאות אלפי איש ורק אנחנו החכמים הגדולים שנצליח 'למרוח' אותם ולמכור להם לוקשים כאילו הולכים לצבא וככה נמשיך עוד עשרות שנים? והרי הם מסמנים לעצמם מטרה של יעדים ובודאי הם יפעילו לשם כך את כל הכוחות שבידם, ויש להם הרבה מאד כלים להצליח והמצב יהיה מסוכן מאד רח"ל, מה אנחנו עושים כנגדם? ממשיכים לפזם שאף בחור לא ישתכנע ואף אחד לא יתגייס ועולם התורה ימשיך 'לפרוח וכו' וכו', וכי יש לנו תוכנית מסודרת כנגדם? והנה הם מקימים כחלק מהחוק מרכז מיון חרדי (ממ"ח) שענינו שכל מי שמתייבב יעבור שם וינסו למצוא ולשכנע את המתאימים לצה"ל, והרי יש להם את טובי המסבירנים והפסיכולוגים וכל אנשי המקצוע שיכולים לגרום להרבה מאד חלשים ליפול ברשתם - ולמותר לציין שמסתמא תמשיך ההוראה להתייבב כדי לא להתגרור - איך אנחנו מתמודדים עם זה? בהצהרה שאף אחד לא ישתכנע? מי אמר ומי ערב לנו על כך? וכי יש ביטוח? אין נסיונות? האם לא התקלקלו אלפים ורבבות מבנינו בארץ ובחו"ל מהציונות וכו'? האם אין להם באמת כלים להעמיד בניסיונות קשים בחורים חלשים ממשפחות חלשות וכדו'?

וא"ת הרי החכמים החרדים מתנגדים גם לחוק זה ויצביעו נגדו, ומה רצונך מהם, הרי כאן נעוץ שורש הטענה על הישיבה בועדה שדנה בחוק זה, כי הנה הגב' שקד מצהירה בתקשורת (בראיון למעריב) שהחרדים אמרו לה שאם יהיה שקט ובלי פלילי יעמדו ביעדים, ויחשוב כל אחד מי הם החרדים שאמרו לה את זה אם לא החרדים שיושבים איתה כסדר בועדה מטעם הציבור החרדי ודנים עמה ארוכות בהכל? - ושוב נתפרסם כעת פרוטוקול הועדה מט"ז כסלו תשע"ד ובו אומרת הנ"ל: "ברור לכולם, שסה"כ המטרה של כל אחד מחברי הועדה, לפחות אני יכולה להעיד על החברים שעובדים איתי על החוק הזה, היא שבסוף יתגייסו כמה שיותר חרדים ויצאו לשוק העבודה, והשאלה היא על הדרך" ע"כ - הוי אומר שזהו כל הענין שבישיבה בועדת שקד, לפעול מתוך הסכמה והידברות אמיתית ולשחק מלחמה כלפי חוץ ובעתון, וכפי שהצהירו שם כמה פעמים כל הנציגים החרדים שיש אלפים שאינם לומדים שאפשר לשלוח אותם לצבא, ולשם כך הם יושבים ודנים באיזה דרכים לעשות זאת, ולכן החילוניים כ"כ רוצים שישבו בועדה ולכן זה איום רציני עליהם שיפרשו מהועדה.

כמובן שאותם נציגים מנסים לחפות על כך בדמגוגיה זולה שההתנגדות של הגר"ש לישיבה בועדה היא משום קו של "איני מכיר" ונטורי קרתא⁴⁷, ורק טיפש יקנה את הלוקשים האלו, בשעה שכל בר דעת

⁴⁷ וכן עד"ז היא כל תעמולתם ביצירת מצגי שוא כדי לנסות להשמיץ את הגר"ש בשעה שהאמת היא ההיפך הגמור, וכגון שמסבירים שהגרא"ל לא אוהז מהגר"ש כי הוא קיצוני ואיש מלחמה ואימפולסיבי וכו' ולא מתון ושקול, בעת שבמערכת הבחירות הנוכחית ראינו כולם כי אפילו אילו כל הנידון בזה היה רק קיצוניות מול מתינות היה צריך לבחור בדרך של הגר"ש, שהראה לכולם דוגמא למחשבה עשרים פעמים לפני כל מילה שמוציא מהפה ולפני כל פעולה שעושים - למול "בהמות" "תתלה אותו על עץ" "מטמטמים את הציבור" וכו' וכל הקללות והגידופים וכמובן קמפיין פסולי קהל שאחרי הבחירות, ולא הסכים לפנות לאף אחד ללחוץ (או אפילו רק לבקש) שיגיע לפה או לא יגיע לשם למרות שאם היה רוצה היה לו הרבה מה לעשות בזה - למול כל אמצעי הטרור והכפיה והאיומים שבצד השני, וכי לא יכל לערוך במודיעין עילית כנס של אלפי אנשים בראשותו עם רבני השכונות הסרים למרותו לבטל השפעת הכינוס הקודם!], וכן כל העתון עד"ז התנהל כל הבחירות במתינות ורוגע למרות חריפות העניינים המדוברים - כשמהצד השני התפרעות והשתוללות חסרת כל רסן ומעצורים בצורה שלא היתה מביישת את השטירמר, והגדישו את הסאה עלתה באשם

ותעל צחנתם בעיני כל ביומיים שאחרי הבחירות ובהספדים שערכו אז, להסית ולשלח המון מופרע ולפטם את מוחו בסיפורים דמיוניים ותיאוריות שאפילו משל לא היו, וידוע לי על ת"ח רבים שאין להם שום שייכות להגר"ש ואנשיו אך הצביעו עץ וביטלו מנויים רק כמחאה על התנהגות היתד, ואשרי עין ראתה אותו ימים ושעות ספורות לפני הבחירות כשהוא מלא שלווה הנפש ורוגע ושמחת התורה, עוז וחדוה במקומו, ללא שום לחץ ומתח. **ובמה מגוחך הדבר להלחם כנגד ה'קיצוני' בדרכים הכי קיצוניות ולא מקובלות**, והדבר דומה לקנאים שיפתחו מפלגה שנציגיה בכנסת ילחמו נגד הבחירות. ובאמת כל המתבונן בהנהגתו של הגר"ש בשנתיים האחרונות יראה מנהיג בעל עוצמה רבה ושקול עד למאד, ובכל מה שיצא למאבק בעת שרבים מאנשיו ותלמידיו חששו מאד מכשלוך ובזיונות [כגון הקמת העיתון, ההפגנה בירושלים, בחירות לעיריות] ההצלחה היתה גדולה והשיג את מטרתו, וכן אי ההתייצבות שכולם חשבו שלא יהיו יותר מכמה בודדים מגרודנא שיעיזו להסתכן ולציית לו וכיום כבר המדינה מודה בתשובתה לבג"ץ שמדובר באלפים רבים וב-38 אחוזים, ולהיפך הוא יודע גם על מה לא להלחם עד הסוף [כגון הבחירות לכנסת, ועד הישיבות, וכדו'], וכל התנהלותו בחכמה ותבונה ופקחות רבה מעוררת השתאות, וגם מבחינה פוליטית כגון בבחירות לירושלים וכן ביצירת קשרים עם חוגים שונים ועי"ז לרתום אותם למערכות כנגד הגזירות ולמנוע מהם לסייע לפירצות וד"ל, ונמנע מכל פעולה מיותרת [ולמשל בסוגיא דפוניבז', למרות היותו מעורה בזה מאד, לא נמצא ממנו שום מכתב אפילו פרטי וכש"כ ציבורי בענין זה, למול קונטרסים שלמים שאפשר להוציא מכל האגרות של הצד השני (וכדרכו של הגר"ש) בסוגיא זו שאף פעם לא הסכים לכתוב שום מכתב עד שהוברר לו איך המכתב אמור לסייע ולהשפיע], וכמו"כ נתפרסמה לאחרונה הקלטה מאסיפה שהתקיימה אצל הגר"ש בענין גזירת הגיוס בשנת תשע"ב שיושבים אצלו כמה גדולי ת"ח מב"ב ומנסים לשלד אותו לפעול כך ולצאת על זה ולפרסם כך וכו' וכו', ואומר להם מיד והרי כל דבר שאני יגיד הם שם יגידו הפוך ומה טעם לעשות כך, וכן עד"י הכל מתוך מחשבות ושיקולים מה התוצאות שיהיו מכל דבר, כשכמובן זה לא מונע ב"י הוא זה מלפעול בכל עוז], ויחד עם זאת הוא משפיל את עצמו מעל ומעבר ועושה כל שבאפשרותו כדי למנוע את המחלוקת רק שאין עם מי לדבר, והוא דוגמא חיה וסמל לדעת מתי צריך תקיפות ומתי מתינות, הוא מלא הארת פנים ונעימות נפלאה ועשיית חסדים ללא שיעור לכל אדם (בכל ענין, וכגון: קשיי קבלה במוסדות חינוך, צדקות, שלום בית, שידוכים ועוד ועוד), אך יחד עם זאת מלא גם עזות דקדושה כחד מתקיפי קמאי ואורייתא קמרתחא ביה בלבית אש קודש וליבו בוער בו בחרדה על הדברים שיכולים לגרום להרס עולם התורה, נוכי לא יכל לפתוח חצר ולא להתערב בשום מחלוקת ולהיות בעד כולם ולגדול בציבור עוד ועוד!], והרי עוד מימי נעוריו כסתו היתה מוטלת אצל כל גדולי הדור ותלמידיהם, החזו"א, הגר"י, הגרא"מ, הרב מטשעבין, הקה"י והגרא"מ שך, וכמובן אביו והגר"ש"א, ומיצה מכולם את מידותיהם, יחד עם גדלותו האישית העצומה, וכל מי שקצת מכיר אותו יודע כמה הוא רחוק מקיצוניות ו'מרובעות' רדודה ושטחית, ואדרבה ליבו רחב ועמוק ומכיל הרבה יותר מהמקובל, והסתובב גם אצל החסידים וזילברמן ומקובלים ובעלי המוסר הגרא"א"ד והגר"ל וכדו' והכיר הרבה עולמות של תורה ועבודה וליבו ראה הרבה חכמה ודעת, **ובאמת הוא הוא ה"לא מאסתים ולא געלתים" של דורנו**, בבואה דבבואה של רעק"א והנתה"מ והחת"ס ור' יצחק אלחנן והגר"ח והגר"ש"ע וכל הנ"ל, וכל דמותו ואישיותו זועקת את דברי החובת הלבבות בפ"ד משער הפרישות על דמותו של הפרוש האמיתי עיי"ש. רק אלו משנאתם אותו, שנאת עמי הארצות לת"ח, מנסים להשחיר את פניו ולהציגו כקיצוני ובעל מחלוקת. ובעיקר, המעלה המיוחדת והמופלאה שיש בו, שאינו מצוי היום בשום חצר, שאת כל עניני הכלל הוא מנהל לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח אלא הכל הוא בכבודו ובעצמו, וכך במשך עשרות שנים לא היה אצלו בכלל מושג של חצר ובכל פעולותיו היה עושה הכל בעצמו הן בענין בירור הדברים והן בענין פעולת המעשים הכל הוא בעצמו ולא נח ולא שקט עד להשלמת הענין, ותראה שגם הם עצמם אינם מעיזים להגיד שעובדים עליו, והוא האדם האחרון שאפשר לומר עליו כן, ויושב הרבה משעות היממה בביהמ"ד ונגיש לכולם וכל אחד יכול לבוא אליו ולדבר עמו, וכל האנשים שמתעסקים עמו בענינים אלו זוחלים ורועדים מפניו ומתקיפותו פן חלילה יתפסו בשקר, ולפעמים ניח"ל בסכסוכים שיש בין אנשיו כדי שכל אחד יתיירא מחברו אם אמר או עשה דבר שלא כהוגן, וכן עד"י מברר הכל בעצמו בפקחות רבה ודרכי שכל. ועד"י תשמע גם מהני חציפי ברוב חכמתם והבנתם, שיש להם 'טענות' למה הוא תקיף בהנהגתו עם תלמידיו בישיבה, בשעה שאין אדם בדור כמותו שהעמיד גלריה כה מפוארת של תלמידים גדולי תורה והוראה שספריהם ושמעתייהו מיבדרן בבי מדרשא בסוגיות החמורות ביותר, וכפי שכתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל במכתבו עליו דלהן שתלמידיו הרבים ההגונים והנבונים הם ההוכחה לגדלותו, וידוע על רבים שנכנסים לישיבתו כבטלנים גמורים ויוצאים במצב של לא פסק פומייהו מגירסא, הן מצד היותו מלאך המכה בתוקף ואומר גדל והן בדוגמא האישית המקרינה על כל סובביו, אבל אותם שוטים יש להם בשבילו הערות איך לגדל תלמידים. ואח"כ מנסים לטעון בקונטרסיהם שהוא רק מוחה וצועק על פירצות וכל דבר מנסה לפתור במחאות ולא פועל כלום למען עולם התורה, למרות שידוע לכל שהוא פעל ופועל רבות מזה שנים למען עולם התורה עוד הרבה לפני ששמשו של הגרא"ל החלה בכלל להפציע, והיה הראשון שהתחיל עם המושג של רשת כוללים בישיבות הר"ן בכמה סניפים בארץ, וכן אח"כ בייסוד מוסדות עטרת שלמה שלמרה צערם עוד לא הצליחו להינתק מהכתם ואות הקלון הרובץ עליהם בהיותם קרויים ע"ש הגרשז"א, וכן הקים עוד שורה של מוסדות תורה וחינוך לבנים ובנות בירושלים ועוד שהם כיום הטובים ומבוקשים ביותר באיכותם ורמת היר"ש שלהם, וכן היה זה שהקים את הארגון לב לאחים, והיה זה שיום והקים את ועד הרבנים לעניני צדקה והכניס את כל המושגים האלו בהאדרת הצדקה שהועתקו אח"כ לב"ב, וכן הקים את כל הבניה החרדית בעיר בית שמש, וכהנה רבות מאד, ובאמת תורתו וקדושתו מכרות עליו (כדברי מרן זצ"ל), והוא אינו צריך להזכר לדורות במפעלי חיים שונים (וד"ל), אך רק רצינו להראות את נכלוליהם ושקריהם. וכשרואים שהציבור לא קונה את כל הכזבים, שולפים את הטענה האחרונה שהוא אוכל בחתונות... (אחרי צומת וסיגופים של ימים שלמים, בזמן שעשרות שנים לא טעם טעם של שינה במיטה ועוד ואכמ"ל, וכאילו שהגר"ח"ק אוכל פחות ממנו (יתוקף, מכניס...) וכאילו שדברים מעין אלו היו אצלנו נושא), או שמתערב בגיטין (שכל אחד מבין שזה רק הוכחה לגדלותו העצומה, וכי מה לו ולצרה הזאת, וכי לא יכול להיות כמו כולם לשבת בבית ולא להתערב בשום דבר ולהיות בשלום עם כל העולם, אבל בליבו הגדול והזך אינו מסוגל לעמוד מנגד בעת שעושים עוול לאנשים).

מבין שבויוכוח הוא לא שתדלנות מול צעקות אלא קו תקיף ואיתן מול הידברות וסחר מכר, והם יושבים שם יחד ודנים איך אפשר להגיע להסכמות על עוד ועוד חרדים שילכו לצבא שמבחינת כל יר"א המשמעות היא עקירת הדת ודיון איך לחלץ עוד ועוד ציבור. [ומה שמביא גפני ממה שישבו בועדת כץ שדנה על חוק טל ומחלק בין ועדת פלסנר הרשע לוועדת שקד (הצדקנית) וכו', הוא זלזול ברמת האינטליגנציה של הקוראים, והרי בחוק טל ההוראה היתה לתמוך בחוק, וא"כ ודאי שגם ישבו בועדה שדנה בו אחרי ההצבעה, אבל כאן לכו"ע מדובר בחוק שהוא הרס וחורבן והם יתנגדו אליו בכל מצב ומה ההיתר לשבת בועדה שמכנה חוק שאתה מתנגד לכל מהותו וקיומו, אין זה אלא שכל ההתנגדות היא רק למראית עין ובשקט עושים עמם סחר מכר]. וע"כ יחד עם הישיבה בועדה מגיעות כל ההצהרות הנ"ל שאין לי בעיה שמי שלא לומד ילך לצבא, וכן הנוסח לנותרים הולך ומחמיר מיום ליום: "לדאוג לכל מי שלומד - באמת - באופן סדיר - יומם ולילה", וד"ל שהמטרה בכ"ז להרחיב את כל מי שבכלל אלו שלא לומדים, וכל אלו הינם הכרה רשמית בהליכת חרדים לצה"ל בין כלפי חוץ ובין כלפי פנים ולא רק העלמת עין והסרת אחריות מהם.

וכך דייקת תשכח שזוהי הסיבה האמיתית להתנגדותם ומלחמתם של כל העסקנים למיניהם להפגנות ומחאות, ודעת לנכון נקל שאף טעם אינו מצריך מלחמה כ"כ עקובה מדם בכל הפגנה בארץ ובעולם, והרי כתבו בעצמם בשם הגרא"ל שאמר שאינו נלחם במי שכן רוצה להפגין וא"כ למה הם נלחמים, ולמה טורחים לשלוח פקחים לעצור רמקולים על עצרות - דבר שגם טדי קולק לא העז לעשות בכל שנות מלחמותיו עם החרדים בירושלים, והדבר ברור לכל המתבונן שהם מצידם מתחייבים לשקט תעשייתי כפי שאמרה א. שקד להדיא שאמרו לה שאם יהיה שקט יעמדו ביעדים, וכל ההפגנות והמחאות יוצרים בציבור אווירה של מלחמה והתנגדות שתגרום להרבה אנשים לא ללכת לצה"ל, והם לא רוצים בכך, ולכן פועלים בכל כוחם ומאדם לביטול כל הפגנה.

ולצורך הענין מתעתעים בציבור בני התורה בתירוצים מתירוצים שונים; בתחילה עשו תעמולה שטותית שאנחנו לא בעד הפגנות אלא בעד חיזוק בשישי שבת, כאילו שיש שייכות בין הדברים ושדרכי המלחמה הנצרכים ומקובלים סותרים להתחזקות במקביל בתורה, וחשבו שיקנו בזה כמה תמימים ('צולים' בלע"ז) שיתחברו לענין, אבל אח"כ ראו שהציבור לא טיפש ודורש הסברים והתחילו לטעון כאילו מאז ומעולם היינו נגד הפגנות [שזה דרך הקנאים] ושכן היתה דעת הגר"ז והגרא"ק והגר"ש"א כנגד הפגנות [כולל ציטוט מגוהץ ממכתב של הגרא"מ שך כנגד השתתפות בני ישיבות בהפגנות הלאומיים על הסכם אוסלו], ואחרי שטפחו על פניהם בציטוטים מפורשים ועובדות ועדויות הודיעו בתחילה שיותר אינם מגיבים, ויהי כי ארכו הימים החלו שוב לחדש בכל יום תירוצים מתירוצים שונים מה נשתנה היום מאז ושהיום זה מזיק, אך כמובן לא שוכחים 'לאיים' על לפיד שאם ימשיך להרגיז אותם ויכלו הקיצין הם כן יעשו הפגנה (אפילו שזה מזיק), וכך מנסים על זה הדרך לבלבל ולטמטם את הציבור ולהוריד את ענין ההפגנות כדי להשקיט את האווירה ולהכשיר את הקרקע למימוש התוכניות. [כתבנו כ"ז בביאור דעת העסקנים, שכאמור פועלים גם בניגוד לדעת הגרא"ל עצמו שאמר שאינו נלחם בהפגנות]. ומכאן התפתחה לה ה'שיטה' של דיבור ברפיסות ומסכנות, מכאן גם נולד האיסור להלחם בחרדים החדשים, וכמובן המלחמת קודש והג'יהד העולמי בדרכים מאוסות ומזויעות כנגד הקיצוניים המסוכנים, דוק וצרף את

ולחשלת הענין, הרי לך מכתבו של מרן בעל האבי עזרי זצ"ל על יבדלח"ט הגר"ש בשנת תשמ"ח: וז"ל: "הנני להודיע בזה ולהכיר בשער בת רבים, את יקר תפארת גדולת כבוד ידיד ד' וידיד נפשי, הגאון המובהק והמפורסם בתורתו והרבצתה ומעשיו הכבירים, כמוהר"ר שמואל אויערבאך שליט"א, בן הגאון הגדול פוסק הדור רבי שלמה זלמן אויערבאך שליט"א. מה לי להעיד עליו ועל תורתו, הרי תורתו מכרזת עליו, כי גדול האיש מאד, וידיו רב לו בכל מכמני התורה, בתבונה עמוקה וחודרת, ובבקיאות נפלאה, ויראתו ומעשיו הקודמים לחכמתו, ותלמידיו הרבים וההגונים והנבונים שזכה בס"ד להעמיד הן המה עדין, ע"כ אומר כל מן דין סמוכו לנא, כי חכם הוא וממלכי דרבנן הוא, ועל כן לביש מדא הוא, ויורה וידין בכל חדרי תורה וארחות תורת החיים, יהנו ויחכמו רבים לאורו כי טוב, ישכימו לפתחו וישחרו פניו, ויטעמו מצוף נועם תורתו, ועצה עמוקה יטלו ממנו וישכילו ויצליחו בכל דרכיהם, הכו"ח לכבוד התורה ועמליה, ולכבוד הגאון שליט"א". וע"ע בהסכמת מרן זצ"ל לס' דרכי שמואל וס' הליכות יצחק. ודי בהערה זו.

כל חלקי הפזל ותמצא תמונה מושלמת ומחרידה, שיתוף פעולה שקט שיגרום לעוד ועוד אנשים ללכת לצבא וסתימת כל כיסי ההתנגדות.

וכמה נואלו אותם עסקנים ועיתונאים שמעמידים את עיקר המלחמה כנגד הסנקציות הפליליות והמרתן בכלכליות, כאילו זו הסכנה הגדולה ביותר העומדת עלינו, ולא מתביישים להביא שאפילו שחר אילן ועוד רשעים כמותו מתנגדים לפלילי ורוצים כלכלי, שוטים, ולמה הוא סבור כן? כי הוא אוהב אותנו? הרי הוא עצמו מבאר טעמו כי הוא יודע שכך היא הדרך לגייס עוד ועוד חרדים לצה"ל, הם גם יודעים שסנקציות פליליות יגמרו כמו בעמנואל ללא שום תועלת מעשית ורק תחזק ותחשל את הציבור בעמידה איתנה ומאוחדת כנגד כל מזימת גיוס ותמנע מעוד ועוד אנשים ללכת לצה"ל, ואילו סנקציות כלכליות יפעלו בצורה שקטה אצל הרבה אנשים שלא יעמדו בנסיון בו כל אחד עומד לבדו ללא תמיכה וגיבוי ציבורי ויפלו ברשתם וכך יגדל וירבה מספר ההולכים לצה"ל, ומאויבי תחכמני עלינו ללמוד מזה מהי הסכנה הרבה הטמונה בזה, ועוד לא בוששים להציג זאת כהישג והצלחה שלהם להחליף כלכלי.

המורם מכל הנ"ל, כי מבחינתם של אנשי דגה"ת, לא רק מבחינה הצהרתית, אלא גם מבחינה מעשית ואידיאולוגית, כל מה שמפריע להם בעיקר הוא ביטול לימוד התורה ולא עצם ההליכה לצה"ל ויצירת מסגרות אלו בתוך הציבור, ולכן אפשר להעמיד ברשימת יהדות לעיריית בני ברק אדם שמצהיר בכנס בחירות שהוא קצין בצבא, ורק בתור איום אומרים שאם לא יסדרו יגידו לכולם לא להתגייס, אבל בלא"ה נמשיך להגיד לכל מי שלא לומד שיתגייס. לכן אין כאן נושא של שמד, לא של יהרג ואל יעבור, לא של חילון ופריצת חומות, ולכן מוחקים ומצנזרים כל ביטוי עד"ז.

לעומת זאת עומדת בכל תוקפה ובהירותה דעתו האיתנה של מרן הגר"ש שליט"א, שהיא דעת מרן גדולי הדורות זצוק"ל, לומר למשחית הרף ולעצור את ההידרדרות, להכריז לא בקול גדול ורם לכל נסיונות החילון כי בנפשנו הדבר ולא דנים על עניני שמד. ואם עד עתה יכלנו לכלול את כולם בתורתנו אומנותו, אך כעת שמגמתם לפרוץ עוד ועוד אין מנוס מלומר בקול רם כי אנו לא מסכימים לשום דבר, ובודאי שאין שום הכרה מטעמינו באלו ההולכים לצבא. זהו עיקר הדבר. וע"כ כתוצאה מכך, הדבר פשוט וברור שאין שום מקום להשתתפות בועדות שדנות אין חותכים בבשר החי ויוצרים עוד ועוד חיילים חרדיים שיהיו גשר בינינו לציבור החילוני. והוא הדין והוא הטעם להוראה לא להתייצב, אשר מטרתה; א) להראות להם קו תקיף חזק ועיקש שלא מוכן כלל לדון ולהתפשר ומוכן אף להעצר ולשבת בכלא, ולא כולנו חבורת פחדניים שעל כל קיצוץ בתקציב רצים לקראתם בבכי ותחנונים. ב) בהיות והנידון הוא שמד וכעת ההתייצבות ענינה הוא תחילת החיול, ואין לזה שום קשר למה שהיה עד היום שבאים כדי לדחות, הרי גם אילו יתברר שבסוף יסודרו הענינים אי אפשר להתייצב במצב זה.⁴⁸ ג) הדברים ידועים שהם מעמידים בלשכות אנשים מיוחדים בלבוש חרדי שישכנעו בחורים חלשי אופי להתגייס, וכפי שהעיד ר"י נחלת אשר בכינוס רה"י הספרדים על הלחץ שהופעל על תלמידו שנעצר בהתייצבותו ואשר לכן חדל מלהתייצב, וכל מי שיש בו אחריות לכלל הציבור ולא רק לפוניבו' ותפרח דואג גם לאלו, וע"כ פשוט שיש לתת הוראה שלא להתייצב כל זמן שלא יוברר שאין כל חשש לנסיונות ופיתויים. וכל זאת מלבד ענינים שבקדושה וענינים משפטיים של מעמדו של מי שהתייצב. וכמו"כ לענין ההפגנות אשר מטרותן הן כלפי פנים בחיזוק וחיסול כל הציבור לעמוד איתנים והן בהצהרה כלפי השלטונות על כך שלא נתפשר בכלום ונלך עד הסוף וכנ"ל בעמנואל שפעל את מטרותו.

⁴⁸ ומה שמביאים בזה את מכתבו של הגר"מ שך להגר"מ פיינשטיין בענין גיוס בנות, הוא דמיון מטופש, הרי שם כל מגמת השלטון (החדש של בגין) היתה לטובה לסדר את המצב ולפטור לגמרי רק שלקח זמן עד לסידור הכל ובה באמת אין שום טעם וענין להרעיש, אבל כאן שיש ממשלת שמד ומה שלא יהיה בסוף הרי ברור שהמגמה היא להקטין את הפטורים וכל הנושא העומד על הפרק מבחינתם כרגע הוא מלחמה להפסיק את המצב הקיים ולהגדיל את החרדים המתגייסים ובה ודאי שיש להשיב מלחמה.

16

מהי המלחמה בכל המכללות ומסלולים של לימודי מקצוע לאברכים שאינם מסוגלים ללמוד, וכי הגר"ש סבור שצריך לכפות על כולם ללמוד ואינו מכיר בזה שיש כאלו שאינם יכולים ללמוד, וא"כ למה לא נדאג להם ללמוד פרנסה בצורה נקיה, והרי בכל הדורות רוב הציבור לא למד. כמו"כ מהו הענין במאבק בחרדים החדשים שלכאורה גורם לשנאת ע"ה לת"ח.

זהו עוד אחד מהסילופים, כאילו הקו של יתד הישן והפלס הוא להלחם בכל מי שלא לומד ולבזות ולהשפיל אותו, בשעה שידוע שבין ביתד הישן ובין בהפלס לא היתה שום מילה רעה על אלו שעמלים לפרנסתם. המלחמה בחרדים החדשים היתה בשתי נקודות עיקריות; (א) שעושים מהנושא של יציאה לעבודה עקרון ושיטה וקבוצה מוגדרת ולא מצב של בדיעבד וחוסר ברירה המכיר את מקומו. גם כיום יש בע"ב כמו מנחם כרמל וא. רובינשטיין וכהנה רבות שמרגישים מאד בנוח בציבור החרדי אף שאינם אברכים, ולאף אחד אין בעיה והתנגדות אליהם ולקבלת בניהם למוסדות, כי הם רואים את עצמם חלק מציבור בני התורה וכל אורח חייהם הוא כך והעמידו משפחות לתפארה, והם לא ניסו לפתוח קהילה של "חרדים עובדים", וגם בצעירים יש כיום הרבה כאלו. (ב) שבכל מהותם וכל אורח חייהם הינם חילוניים בלבד חרדי וחיים חיי פריצות והוללות כידוע לכל מכיריהם, וגם זה כנ"ל בתור שיטה, ואחרי כל זאת עוד מבקשים במצבם זה להיות חלק מהציבור החרדי, כלומר ליצור זן חדש של חרדי לייט. וע"כ הברירה היחידה היא להוקיע תופעה זו ולסייג אותם, מה שימעיט אותם ויגרום לכולם להזהר מכל שמץ של דבר שיקרב אותם לאלו. ובעינינו ראינו אנשים רבים שמנעו את עצמם מלהתדרדר עוד ועוד כדי שלא יאמרו עליהם שהם חרדים חדשים. לעומת זאת ב'יתד' הנוכחי, כל הבעיה בחרדים חדשים הינה אחת ויחידה: שאינם נשמעים לגדולי ישראל (כמו מפלגת טוב), זהו החסרון היחיד שלהם, ואם רק יסכימו להצהיר על שמיעה לגדולי ישראל כבר לא איכפת לנו מהי הצניעות שלהם, איזה מכשירים טמאים הם נושאים עליהם עד לרגע זה, איזה מושגים הם מכניסים לכל סביבתם, ועל איזה ערכים הם מגדלים את בניהם, מיד מחבקים אותם ונותנים להם נציגות רשמית במפלגה, לאמר אתם יכולים להראות כפי שאתם נראים ולהיות חלק רשמי מאתנו. כי באמת לדידו של ה'יתד' דהשתא אין שום ערך רוחני בעולם מלבד ציות לגדו"י, כמובן רק אלו שיחליטו עליהם במערכת העיתון, מי שיש לו גדול אחר גם אם הוא אברך שלא פסק פומיה מגירסיה ועובד את ד' בכל כוחו ומדקדק בהלכה בכל כוחו ומאודו והוא מופלא במידותיו וכו' וכו' דינו ככופר ואפיקורס ומשכיל...

אמנם לגופו של ענין היציאה לעבודה, יש לומר, למותר לציין שאף אחד לא סובר שצריך לכפות על מישהו להשאר בכולל, אולם ודאי שעלינו לדאוג בכל תוקף שאלו היוצאים ישארו מינימום ולא יסחפו עמם עוד אחרים מתנדנדים, ולא לרפד ולהקל ולסלול את הדרך לכל מי שיש לו הו"א לצאת לעבוד, ולכן אף שלגבי יחידים יתכן שיש מעלה בהקמת מסלולי לימודים וכדו', אך מאחר והדבר ברור שהקמת דברים כאלו תגרור לשם עוד ועוד אברכים שכך לא היו יוצאים מהכולל בגלל הקושי שבדבר אבל כאשר הכל ערוך ומסודר לפנייהם על טה"ק הם כן יעשו זאת בכל רגע של חולשה, לכן בהכרח להעדיף את תועלת הרבים מתועלת היחיד כמו בהרבה ענינים, וע"כ אלו שזקוקים לצאת לעבודה יואילו לבחור לעצמם א' משלש האפשרויות הבאות; (א) לעסוק במסחר וכדו' ולא במקצוע. (ב) לעסוק במקצוע שאינו מכובד אך אינו מצריך לימודים, ככל המקצועות המקובלים אצל החסידים בדור האחרון, וכן מקצועות שונים ומכובדים שללימודיהם לא צריך מכללות ותוארים וכו'. (ג) ואם הם מוכרחים דוקא מקצוע כנ"ל ילמדו זאת במקומות חילוניים או דתיים וישמרו על עצמם, ולא יגרמו לפתיחת מקומות שיביאו לשם עוד ועוד תלמידים חדשים שלא היו יוצאים בלאו הכי. ואלו מהדברים שחייבים להעדיף טובת הכלל מהפרט.

כתבנו כ"ז אילו באמת היה המצב שרק מי שיוצא מסדרים לו מקומות לימוד ותו לא מידי, אך באמת הדברים ידועים שכל ארגוני תעסוקה אלו עסוקים בתעמולה ושכנוע באמצעים שונים ומשונים לעודד

עוד ועוד אברכים לצאת ולעשות לפרנסתם ולעזוב את מקומות הלימוד שלהם, והדברים מפורסמים, וכפי שהאריך בזה הגר"ש במכתבו בדברים נפלאים כנגד ארגון מפתח וכדו', על אותם המשימים עצמם אפוטרופסים על האברכים היקרים חמדת ישראל הממיתים עצמם בחדוה ועזו באהלה של תורה לשכנעם בדרכים שונות לעזוב מקור מים חיים, ובאלו ודאי שיש להלחם מלחמת חורמה.

לגוף השאלה שהרי פעם רוב הציבור עבד ולמה היום כולם מופנים להמשך לימודים בכוללים, זו כבר טענה על החזו"א והגר"ז ושאר גדולי הדור שהעמידו את עולם התורה והכוללים אחרי השואה כצורתו, ואין כאן מקומו, אבל בקצרה החילוק מהזמנים שלפני השואה הוא בתרתי; (א) פעם שררה עניות מופלגת והיציאה לעבודה היתה נצרכת ומחוייבת לצרכי קיום ממש ופיקו"נ ולא היה שייך להתקיים בלי זה ומי שלא היה עובד היה אחת דינו לרעב וחוסר כל, והת"ח ברובם היו הרבנים שניזונו מקופת הקהל, לא כן בזמנינו שיש כוללים והמציאות שרוב האברכים חיים בשלוה ודורות מחתנים את ילדיהם, כמובן שיש קשיים אבל בלי השוואה למצב של אז, ורוב היוצאים לעבוד בד"כ הם לצרכי מותרות, וכבר נודע מאמר הגר"י לוינשטיין זצ"ל שכל אלו שעזבו את הלימוד היה בשביל ספק ספיקא של מחרתיים. כמו"כ נתחדש בזמנינו המושג שנשים עובדות והם עיקר הפרנסה שלא היה קיים באותם דורות. (ב) אז חיו בין הגויים בתקופות שונות של פרעות ושנאה ולא היה חשש להתקרבות וקלקול, ולהיפך הצרות איגדו את היהודים ביניהם מול הגויים, אבל במצבנו כיום שחיים בין החילוניים ויש לנו דברים רבים משותפים עמם ומרגישים עמם אחים (ודאי רבים מבין אלו היוצאים לעבוד) ואין שנאה כ"כ וכדו' כמו אז, וקיים חשש רב לקלקול, ובפרט עם התקדמות הקידמה וטכנולוגיה והתגברות והתרבות הנסיונות, המציאות היחידה לשמור על הטהרה הוא בניתוק מוחלט מהעולם החיצוני והחיים בין כותלי ביהמ"ד, והמציאות היא שכל מי שיוצא לעבוד רמת הרוחניות שלו יורדת (עכ"פ בציבור בני התורה שאין כ"כ חיי קהילה). ועי' בכ"ז באורך בסדרת קונטרסי עין לא ראתה.

56

הרי רוב הציבור שומע להגראי"ל ומה תועילו בהפגנות קטנות יחסית והתקפות בעיתון אחד בתוך כל כלי התקשורת שהולכים עמו.

מאובי תחכמני, אם אנחנו רואים את המלחמה הנוראה שאנשי החצר מנהלים כנגד כל הפגנה וכל כינוס שאינו לרוחם, אפשר להבין מזה כמה גדולה השפעתו של כל דבר כזה, ואם רואים אנו כמה הם נלחמים כ"כ בהפגס נבין מזה כמה גדול כח ההשפעה שלו. ואמנם ב"ה לא אלמן ישראל, למרות כל האוירה הרדודה והמטופשת שהם מנסים להחדיר, עוד לא פסו בקרב בני התורה אנשים שחושבים ובודקים כל דבר בצורה ענינית ושפויה ומכירים באמת, והאמת הזאת הולכת וגודלת יום יום, וכפי שנאמר לאחרונה בערוץ 2 (י"ט טבת) שהזרם הקיצוני של הרכ אויערבאך הולך מיום ליום ונעשה יותר ויותר מרכזי, וכבר ידוע (מתגובת המדינה לבג"ץ) שאלפים רבים לא מתייצבים בלשכות הגיוס. וכך היא הדרך בענינים אלו, ע"י פרסום הדברים והבאתם לשיח הציבורי הדברים מחלחלים ומתפשטים ופועלים את פעולתם בס"ד. וסוף האמת לנצח.

כמה הוספות לשו"ת בעניני השעה

ועדת שקד

וברור לכל מבין שאין בזה שום דמיון למה שהביאו מועדת הכהן, אף אחד לא אמר שיש איסור דאורייתא לשבת בועדות בענין גיוס אם לא יוצא מזה כלום, [כמו שאף אחד לא אמר שאסור לדבר במזון הכנסת עם חכ"ם עוקרי דת ולהתבדח איתם], דמכיון שלא יוצא מזה כלום הרי גם הם מבינים שהשתתפותינו שם לא אומרת כלום ואין לנו שום כוונה להתפשר, אבל הבעיה היא לשבת במקומות שיש להם שיניים ומבצעים שינויים מעשיים ואנחנו נותנים לזה יד בעצם השתתפותינו במקום שבו מחליטים החלטות אופרטיביות ומעשיות איך מגייסים בחורי ישיבות ומבצעים אותם מיד אח"כ עובר לעשייתן, והרי המציאות הוכיחה שאחרי ועדת הכהן לא נשתנה שום דבר בפועל והכל המשיך ממש ובדיוק כמו שהיה וזה לא ועדה שבאמת באה ורצתה לשנות משהו במציאות, אלא שאיזה מפלגה רצה בבחירות על הנושא הזה והיתה צריכה להראות לבוחריה שעשתה משהו בנידון ולכן הקימו ועדה וכתבו מסקנות וזרקו אותם לפח וחסל, ואדרבה היה ענין שיהיה שם מישוהו שיראה שבאמת הם לא עושים נזקים, אבל החל מאז התחיל ענין הבג"ץ הועדות המדוברות - הן ועדת טל והן ועדת שקד - הלא הם ועדות שעם הסקת מסקנותיהם הדברים מובאים לחקיקה מיידית ולביצוע תיכף ומיד ממש, והכל מפוקח ע"י הבג"ץ ועמותות שונות שבדקות שהכל מתבצע ואם זה לא מספיק עותרים מיד לבג"ץ וחוזר חלילה, והרי ענינו רואות שכתוצאה מועדת טל החלו כל המסלולים כמבואר בארוכה בפסק הבג"ץ - נמצא שבהשתתפות שם לוקחים חלק בגיוס בפועל של בחורי ישראל לשמך. והנה באמת הלא החכ"ם החרדים עצמם לא השתתפו בועדת פלסנר וועדת פרי, ולא חשבו ללכת לשם כדי להלחם בהם ולהציל מה שאפשר אלא העדיפו להחרים, ובתחילה התפתלו לתרץ שועדה פרלמנטרית שאני למרות שכולם יודעים שכן הדרך בכל חוק ע"פ הכללים שבתחילה הולך לועדת שרים ואח"כ לועדה של חכ"ם ואין שום הבדל ביניהם, ושוב אמרו בזה לחלק בין פלסנר הרשע לשקד הצדקנית, אך האמת ברור שבתחילה חשבו שיוכלו לסדר הענינים בלי השתתפותם אלא מאחורי הקלעים ולהראות לכולם שהם לא פשרנים והם קנאים לא פחות מהגר"ש אבל אח"כ הבינו שהם צריכים לתת את חלקם בשותפות.

הפגנות

ובה בשעה שנלחמו אותם עסקנים כנגד הפגנות הגיוס באותה העת עמלו בכל כוחם להוציא את בנות הסמינרים (!!!) להפגנה כנגד הרפורמיות, שהוא הצעד הקיצוני ביותר ששייך, לבטל את הכל כבודה בת מלך פנימה ולהוציא נשים ובנות להפגנות, ומעולם לא השתמשו בנשק הזה אלא לדברים החמורים ביותר כמו גיוס בנות וגם אז זה היה ספונטני ולא רשמי, וכאן השתמשו עם זה לטויות האלו, כמובן שמפריע מאד הענין החמור הזה של הרפורמים וצריך לטפל ולהלחם בזה, אבל דברים מן הסוג הזה מעולם לא פתרו בהפגנות, וכל אחד מבין מצוין את ההבדל בין אלו שרוצים להעביר אותנו על דתנו ולחלן אותנו שבהפגנותינו אנחנו מראים להם תקיפות ועמידה בתוקף לבין כמה מטרוללות שעומדות בכותל ליד המשטרה עם צעפים צבעוניים וקוביות וצוחקות על כולם ומחכות לאקשן, ומילא באם היה עוזר ניחא, אבל ככה הלכו והסתבכו עם זה עוד חודש ועוד חודש ועברו מבנות לאברכים וחוזר חלילה עד שסיימו את הענין בבושת פנים ובזיונות וחרפות ומפח נפש שגרמו לכל הציבור החרדי, התחילו ברעש גדול וקולות ורעמים וסיימו בקול ענות חלושה, והרי כל מי שהיה בו טיפת שכל הבין מיד שלא זו בלבד שלא סייעו לענין אלא רק הזיקו, כי אותם מרשעות ממש לא מתרגשות מתפילת הבנות אלא להיפך כל הענין והמטרה שלהם וכל התכלית של הופעותיהן אלו היא כדי לקבל חשיפה תקשורתית לפעולותיהם ולהתפרסם, והם ממש ציפו בקוצר רוח לכאלו חיכוכים ועימותים, והם בחמתם סיפקו להם את זה ביד רחבה מאד ומילאו להם את המאגרים לכמה שנים טובות. והרי אף אחד לא הצליח להבין למה על גיוס אסור להפגין ועל זה מצוה, וכל אחד ניסה את כוחו בחילוק אחר, ולא מבינים שבאמת אין פה מה לברר, וכל רצונם הוא רק להראות לכולם שאנחנו נחליט מתי כן יהיה הפגנות ומתי לא ואנחנו לא חייבים הסבר לאף אחד. וכמו שנתבאר בענין מה שמאיימים על לפיד שאם ימשיך להרגיז אותם הם יעשו הפגנה ענקית, למרות שזה מזיק.

'משפחה' והמסתעף

והנה כעת זכינו להתבשר בסגירתו של החנמון ד'משפחה'. **ברוך שעקר עבודה זרה מארצנו.** כן יאבדו כל וגו'. ובי"ה שזכינו לראות כמה גדולים דברי חכמים שיצאו אז כנגדו ולא שעו אז לכל הנימוקים והתירוצים שזה בלא"ה לא יעזור ושיש להם אלפי מנויים וזוהי רק יחליש את הכח של הרבנים וכו', והנה ענינו רואות שאחרי שנתיים גם הם הבינו שהרבה אנשים לא מכניסים את זה הביתה בגלל מכתבו של הגריש"א אף לאחר פטירתו והוא לא ריוחי בתור חנמון וכבר לא שוה להם להחזיקו, וכמו שהיה עם העתונים ערב שבת ויום השישי שנסגרו אחרי הרבה יותר שנים.

וללא בושה, אף בגליון האחרון דהנ"ל, הם טורחים להראות לכולם למה כ"כ היה צריך להלחם בהם ולהודות לד' שבטלו, ובעמ' 2 הם מקוננים על הגזירה הנוראה בחוק שירות האזרחי שעד היום היה פתרון מצוין ומנהיגי הקהילות אפשרו את הנהירה לשירות וכעת רח"ל מבקשים להקטין את העמותות שיכולות לקבל הכרה ולסגור בפני החרדים דבר שהיה יכול להיות פתרון לשאלת השירות והתיקונים האלו יעברו בתמיכת כל חברי הועדה למעט החרדים (למה הם מתנגדים לשינויים? הם בעד שירות אזרחי?) וסוגרים על החרדים בתנועת מלקחיים ... וכמובן א"צ להעתיק את דברי הגריש"א במכתבו האחרון להלחם ולהוקיע דברים אלו, (וכמדומה שגם היתד פרסם לאחרונה מעין זה בשם הגר"א"ל).

והנה ממש נבואה לדורות נזרקה בפיו של גאון ישראל (י"שהיה רבן של חלק גדול מאד מהדור הקודם". הגרא"ל במכתבו לס' שיעורי ר' אלחנן) רבנו אלחנן וסרמן צוק"ל במכתבו ('קובץ מאמרים ואגרות' ח"א עמ' קמ"ח) וז"ל: **"אתמול ראיתי שהחרמנו המ"ע**

קול ישראל מפני שהוא מחזיק במחלוקת, והנה נניח שכדבריהם כן הוא שראוי להחרימו מפני שמרבה מחלוקת בישראל, אבל הלא ישנן בארה"ק הרבה מ"ע חפשים המטילים מריבה גדולה בין ישראל לאביהן שבשמים, והסכנה מהן לישראל בודאי לא פחות מהסכנה של העתון קול ישראל, ולמה לא יחרימו אותן מ"ע כאשר עשו כן גדולי ארה"ק בדור הקודם, ולמה יראו את גבורתם לגבי החלשים ולא לגבי התקיפים," וממש כל מילה מיותרת, ומשקף בדיוק את מצבם כיום, שלא זו בלבד שלא נלחמים בכל אותם עתונים המחדירים קרירות והשקפות פסולות וזרות, אלא עוד ידוע שהם כולם בידידות נפלאה ומתואמים ממש עם אותם כותרות (כגון ברבם דקרויעד רבות, והעתון הנ"ל אחרי המהפך דיתד עבר מיום שלישי לשני כדי לא לפגוע בהם ח"ו), ומפנים את כל מלחמתם לעתונים של גדולי ישראל, ואם אחד ממאה ממה שעושים היום להפלס היה מופנה לשבועונים כבר מזמן כולם היו נסגרים וכמש"כ.

כמובן מבלי להשוות - אבל כולם יודעים שממש כמו היום כך התנהלו גם אז העניינים באותה מחלוקת דהגרא"ו, ויכוחים על דעות והשקפות והנהגת הציבור מול תעמולה רעשנית של ביזוי כבוד התורה בצירוף השליטה על המוסדות **שסחפה את רוב הציבור** לצידו של הראי"ה.

האם ידוע למישהו בספרי ההסטוריה על איזה גדול בישראל שקידש ויזם מלחמה כנגד אלו שרצו להיות מחמירים יותר ממנו? אני בכל אופן פשפשתי ולא מצאתי, ואשמח אם מישהו יודיעני דבר. כל המלחמות היו כנגד אלו שסברו שהם מקלקלים ומקילים אלא שכמובן הצד השני החזיר מלחמה ואז נהיה מחלוקת, אבל האם ידוע על איזה גדול בהסטוריה שיזם ופתח מעצמו מלחמה כנגד אלו שהחמירו יותר ממנו. **ודוק היטב** בהנהגתו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, שאף שהיו לו ויכוחים ומריבות הן עם אנשי בריסק והן עם ממשיכי החזו"א, אעפ"כ מעולם לא דיבר בפומבי להוקיע את אנשי בריסק ולא פעל מאומה כנגדם, גם כשדברו והסיתו שם כנגדו באופנים חמורים וע"י אברך עול לימים [רק לשואלים המליץ לא לילך ללמוד שם, ועכ"ז רבים מתלמידיו הלכו כמו הגרב"ש דויטש והגר"י ארנברג ועוד רבים ולא מנעם], ורק בממשיכי החזו"א יצא נגדם בפומבי ופעל כנגדם, והדבר ברור שהטעם כנ"ל, כי לא עושים מלחמה עם מי שרוצה להיות יותר מחמיר ממך, וכן ע"ז הדרך בכל הדורות עם הקנאים ונטו"ק.

וכמה קרירות והרס לדורות הכניסו שהפכו את המילה "קיצוני" לדבר בזוי בעיני המון העם והחזירו רוח קלוקלת זו גם אצל ת"ח, כשמדברים עם ת"ח ומביאים להם דעות של תלמידי חכמים עצומים שהסתובבו אצל כל גדולי הדור [ואף בחוגי החזו"א מעריכים אותם מאד] אך באם הוא 'קיצוני' מיד דעתו בטלה ומבוטלת ולא ראוייה ליחס כלל, תחת אשר מרן החזו"א זיע"א באגרותיו כותב בזה דברים נשגבים ידועים. כמובן לא אמרנו שבכל דבר צריך לקחת את הקו הכי קיצוני אבל צריך לתת את היחס הראוי לקיצוניות.

וע"ע במכתב הגרא"ו הנ"ל: "ע"ד הטקטיקה של הקנאים ששאנה כהוגן מפני שאינה מובילה אל המטרה הרצויה, ולפעמים יגדישו את הסאה, **אבל לא מפני זה ראוי להחרימם**, אלא להורותם הדרך הנכונה, ובודאי ישמעו לדברי חכמים הנאמרים בנחת". וכמובן מדובר שם על הקנאים הקיצוניים ביותר דירושלים דאז דומיא דהנטורי קרתא דהיום והגרא"ו עצמו - שהיה נקרא בקו יותר תקיף מכולם - כותב שמגדישים הסאה, ועכ"ז מורה שלא להחרימם, ועאכ"כ במי שבסה"כ מבטא דעה אחרת ויש גדולי ישראל אמיתיים מאחוריהם שמורים להם בנחת את הדרך ילכו בה.

הגר"ח"ק

- נמלאו בזה עוד דברים במק"ח -

בהפסק דציות אשה לבעלה בהצבעה - העירו דאפשר דהיתה כוונתו שתעשה כן בלי לספר לבעלה, ושרי לשקר לצורך כך, נומה עם אל יעלימו וכו'! ואפשר דדוקא בממון, ולמה בבא בן בוטא לא אמר לה שפעם הבאה רק תגיד לו ששברה?], אך אי נימא כן הרי גם זה גופא מראה על חוסר התמצאות והכרה, וכל מי שיודע מה זה אשה מבין שדעתן קלה והיא לא תוכל לשמור סוד חמישים שנה, וזה יתפוצץ לה יום אחד בארוחת ערב או בהליכה היומית או בהזדמנויות שונות וד"ל.

או לדוגמא בבחירות תשנ"ט כשהודיע לכולם שאהוד ברק לא יעלה נגד כל הסקרים ובסוף עלה ונגרם מפח נפש לכל מי שהאמין בזה וחילול ד' בכלי התקשורת שחגגו ולעגו על כך [ואח"כ פירשו אנשיו דכוונתו ברוה"ק למה שאח"כ נפל], ובכלל איזה מין הנהגה זה להודיע לרבים תחזיות על העתיד, מה הוא נביא? והי"ה השתא בנבואה דינחלו מפלה גדולה.

והנה נצייר בדעתנו דוגמא, אילו היה מתעורר פולמוס הלכתי מסובך ומסעיר, כגון מה שהיה בפאות או בכשרות הז'בו והעירוב באנגליה וכדו', וכמובן הובאו הדברים להגריש"א ז"ל, וכן הגר"ח"ק הביע דעתו, אם היה אחד מנכדיו של הגרמ"ל זצ"ל אומר למה ניגרע, והולך אליו ושואל חוות דעתו, לא להלכה, ומקליט ומסריט אותו ומפרסם הדברים בפני הת"ח העוסקים בזה, הלא ודאי שכולם היו גוערים בו בחזקה שהוא מבזה את הגרמ"ל לשאול אותו בדברים שהוא לא מתמצא בהם, ואם ילכו קבוצת בחורים מישיבת בית מתתיהו המעטירה העוסקים בעומקא דשמעתתא דצרת צרה במס' יבמות ובדברי האמרי משה והגרש"ש לשאול בזה לדעתו של הגר"ח קרליץ ולתלות את דבריו בלוח המ"מ שבישיבה, או אם קבוצת אברכים ששמעו מהגר"א ויינטרויב זצ"ל מאמר עמוק באגדה ובדברי הגר"א ומהר"ל ור' צדוק וכו' יפנו אח"כ להגר"ח קנייבסקי לשמוע מה יש לו לומר בענין ולפרסמם בבי מדרשא. הלא כל רואיהם ימחו בהם בתוקף על הביזוי הנגרם מכך, [ולא כל אחד הוא כמו הגר"ש אויערבאך שאפשר לדבר עמו בכל מקום בעומק סוגיות הש"ס ובלומדיעס בנשים נזיקין ע"ד הישיבות ובתוספותים בחולין ור"ש במקוואות ופמ"ג בהל' תערוכת ובהלכה למעשה ומג"א ומשנ"ב וחזו"א ובמוסר הרב דסלר ור"י לוינשטיין ובאגדה ומהר"ל וכו' ובקבלה כתבי האר"י וכמובן כל תורת הגר"א פרוסה לפניו וכו', ובכל מקום יש לו מה למכור], ומה כ"כ קשה להבין שה"ה על הגר"ח"ק בעניני הנהגת הדור. וכנ"ל שאין פליאה עליהם אם שואלים אותם ואומרים את דעתם, אבל צריך להבין שלכל דבר יש כתובת מתאימה ולא לגרום לבזיון עם שאלות לא מתאימות.

תגובה לתגובת הידו"ע בקונטרסו ענה כסיל כאולתו

אקדמות מילין

אפריון נמטייה להידו"ע בעל הקונטרסים, אשר סוף סוף הואיל בטובו להסיר את המסוה מעל פניו ולהראות ולגלות לעין כל את טלפיו ופרצופו האמיתי, אחרי תקופה ארוכה בהם בקונטרסיו הוא מתעטף באיצטלא של צדקנות ורוממות הזהיר עד למאד בכבוד התורה של כל צד, ובראשית פרי ביכוריו הוא מתחנן להיתר החדש שיזהרו בכבודו של הגר"ש אע"פ שהוא נלחם בהם כי כבוד התורה הוא מעל הכל [והוא בסה"כ בא לבאר דעת הגראי"ל ואינו קשור לשום צד ומוחה בכולם], ובתגובתו הכאובה להבוך משנת איש הוא מתריע שמעולם זו לא היתה הדרך ואסור לעשות כן, ובמכתבו הנוקב לאחיו שבחו"ל הוא מצהיר שהם אף פעם לא תוקפים את הגר"ש ושיטתו אלא רק את אנשיו, הנה סוף סוף יצא המרצע מן השק וגילה את כל שנאתו היוקדת והמגלומנית, לאחד מאדירי התורה והעבודה שבדור, שנאת עמי ארצות לתלמידי חכמים, שנאה של חדשים מקרוב באו מעולמות אחרים ומנסים להחדיר השקפות זרות שהביאו עמם לעולם התורה הצועד בדרך המסורה מדור דור. וב"ה שכבר חזינו מראש איך השתמש עם כל המשפטים הנ"ל רק כדי לקנות כמה קולות של תמימים, אך משהתחילו לענות לו ענינית ולהפיל את כל מגדלי הקלפים שבנה לתפארה איכר את עשתונותיו עלתה באשו ותעל צחנתו.

והנה דין מחאה הנצרך בזה, הוא מאותו דין מחאה על הכפירה והתועבה שיש במעריב וידיעות וטלויזיה וכו', ואם ישנו כזה דין, יקויים בזה.

ואמנם טובה גדולה עשה עמנו בזה, להראות ולגלות לעין כל את הידוע לכולם, שאצלם "כבוד התורה" הוא סיסמא פוליטית גרידא המרוקנת מכל תוכן ומשמעות, והכל לפי המקום והענין. והנה בהנוגע לדין למה שכתבנו על הגראי"ל והגר"ק; העמדנו בזה ב' נקודות לבירור; (א) שדרכו של הגראי"ל הינה מחודשת. (ב) שהגר"ק אינו הכתובת המתאימה לשאלות מעין אלו. וכמובן שכל בר דעת יבין שאין בדברים אלו שום סרך ושמן של פגיעה על שום גדול בישראל אלא הם דברים נחוצים ומוכרחים לבירור דהא שמעתתא, ועי' להלן אות ו'. [והנה גם השפויים במחנהו של הגראי"ל - לא הנכלים כהכותב ומרעיו - שמכירים בגדולתו של הגר"ש, יאמרו שהוא אדם גדול אבל לא מתאים להנהגה, וכך גם אנחנו סוברים על הגר"ק. וישפוט הקהל מי יותר מתאים להנהגה הגר"ק או הגר"ש]. אמנם הכותב דידן פער פיו בטינופת מלוכלכת שכל מי שרק יתחיל לקרוא אותה יבין מיד עם מי יש לו עסק ובאיזה מבקשי כבוד התורה מדובר, נוכפי שכבר האריך מוהר"י רוזן נ"י למחות בשיבתו בכל תוקף על אלו שמדברים על הגר"ש], וע"כ תודתינו נתונה לו על כך.

ובסוף דבריו מנסה להצטדק ע"פ הגמ' בגיטין - שהעתיק ממכתבו של הגר"ש על הגר"ל - בהאי פלגא והתשב"ץ, ואמנם כמובן אם חלילה נלך בדרך זו הרי נוכל לומר כן על הגר"ק שחלק על גדול הדור הגריש"א, ועל הגראי"ל שיום את כל המחלוקת האחרונה [כמו שמבאר הכותב שרצה למנוע את עליית הגר"ש], אך כמובן שמי שזכה להתחנך מדורי דורות על טה"ק מבין מיד שאם נעשה כן לא ישאר מכבוד התורה שריד ופליט, ולא לנו הקטנים נאמרו דברים אלו, ולכן כל דברינו הם רק באופנים הנ"ל שכאמור אין בהם שום סרך ביזוי וזלזול].

שים לב לביטוי של הכותב על דבריו של הגר"ע אויערבאך שליט"א מגדולי הרבנים בירושלים - וכבר הובאו בקונ' הע' 9 דברי הפרי חיים בשם הגראי"ל עליו שמאד מחשיבו ואמר עליו שהוא ת"ח גדול -ומהעוסקים בצרכי ציבור במשך שנים רבות המעיד מידיעתו על מעורבותו של הגר"ש בעניני ירושלים, וכתב עליו הידו"ע בתגובתו: "ומצא אשה זונה היה להם", אבל זה לא מונע ממנו במסגרת זו למחות על כבוד התורה שאומרים שא"א לברך שחלק על הגראי"ל וכו'. וכמובן הכל ע"ד הנ"ל, אם הוא איתנו הוא ת"ח גדול, ואם הוא נגדנו הוא אשה זונה. וכך על הגר"א דויטש [שידוע ההערכה הרבה שיש לו גם בחוגי חזו"א] "שיחתו המטורפת של הרא"ד", אבל כשמפקקים בברכתו של הגר"ב"מ אזרחי מיד נזעק "וגם כבוד התורה של המברך לאו מילתא זוטרתא היא". וכך "הגר"ש פאליי - ט' נוביק", (וד"ל).

והנה זה מכבר כבר נודע ונגלה הדבר, שהכותב משתייך לאלו המכנים עצמם כממשיכי החזו"א, אשר כן דרכם מאז ומקדם, [למותר לציין שהמדובר רק על חלק מהם, ולא על רבים מהם שהינם ת"ח מופלגים מאד ואין להם דבר בעולמם מלבד ד"א של הלכה והינם סמל לקנאה לכל בן תורה], וכבר בעת יציאת קונטרסו לאור בעת שהתחיל הכותב ו/או מי מחבר מרעיו להשתולל בתגובות לא עניניות וסיסמאות, נענה ע"י חד מן חבריא (במילל) בדברים הבאים: "בסה"כ זה מאפיין מאד את ההתנהגות של כל חבריך החזון-איש-ניקים בסוגיות מעין אלו, שמזכירה מאד את החתול של ר"י אייבשיץ, הספקנו כבר ללמוד את הסגנון שלכם, הצביעות היהירה שבתחילה מעמידים פני עילאיים ומרוממים שלא קשורים בכלל והם בכלל מדור אחר וכמה דרגות מעל כולם, [וכמובן 'עניני ולא פוליטי'], ומגנים את כל הצדדים, וכך הם נהיים כעת גדולי הפרשנים והמעמיקים בעיון בשיטתם של מרנן הגרא"מ שך והגרי"ש אלישיב שכ"כ הרבו לתעב

במשך שנות דור, ולהתריע ולהריע על חורבן הדור ויסודות ההנהגה של דבר אחד לדור - דברים שתמיד היו אצלם לסמל של גיחוך, וכך הם עומדים ומעוררים ללא הרף על הצורך להיות אמיתי ונלחמים בכל כוחם למען כבודו של הגרד"ל שהריע כ"כ על החורבן בהתעסקות בני תורה בעניינים כאלו, וכן הלאה על זה הדרך. אך כמה אפשר להחזיק מעמד, בסוף זה מתפוצץ, ובגדול. אנחנו מאד מבינים לרוחם וכאבם, נכון זה מאד מעצבן ומציק שבזמן הגרד"מ שך כל הציבור כולו היה מאוחד מסביבו, לא הוצרכו לפסול לעדות ולא לסלק מכוללים ומוסדות ולא להכות ולפצוע ולא לברך עליו ברכה לבטלה, וגם לא היה צריך אז שבועות שלמים של מאמרי הסברה והשמצה בעתונות, וכשאך עלה מרן זצ"ל על במה ואמר מילה אחת כנגדם היה זה סוף פסוק וכבר נקבע הדבר כעובדה מוחלטת ולא נשאר מהם שריד מבחינה ציבורית, מה לעשות, כנראה שאלו שהיו נגד מרן זצ"ל האמת שלהם לא בערה בהם כל כך ולא שכנעה ומשכה אליה אנשים והאמת של מרן זצ"ל יותר דיברה לאנשים, ואילו כיום מה לעשות והמצב אינו כן, גם האמת של הגר"ש מושכת אליה רבבות ומתקיים בנו וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, ואחרי כל הקללות והגידופים האיומים וההכאות ההתקפות וההשמצות הקריקטורות והדרשות עדיין יש ציבור ענק שלא ממש מתרגש מזה ורק הולך וגדל וצובר כח, וכאשר הדבר בא לידי ביטוי לעיני כל ישראל, על כך חמתם בוערת במ. כנראה שגם לוקח זמן לעכל את העובדה שלא מדובר בכמה מאות כמו שכ"כ הרביתם להאמין אלא ברבבות, כן ירבו" ע"כ לשוננו.

סיסמאי ולא עניני

והנה לגופן של דברים, כמובן שממשיך בכל עוז בדרכו הישנה "סיסמאי ולא עניני", כי כל זמן שעסק בשלוחה בהפרחת קונטרסיו על פני תבל עוד ניסה ליצור מצג תעותעים ודמגוגי, אך כשמשיבים לו עניינית הוא מאבד שליטה ועונה על כל טענה בסיסמאות. ותשובתו דן היא באמת נקודת מיפנה חשובה לכל מי שרוצה להחליט האם הוא בדרך הברירה העניינית או בדרך הסיסמאות.

המעין בכל הקונט' יראה שהבאנו רק דברים הידועים לכל, לכן אין טעם להתייחס לכל שמועותיו ואגדותיו, כגון דברי הגר"ש והגרד"ל על הגר"ש בזמן שדעתם ידועה וגלויה לכל. וכן מה שמנסה להכחיש את הידוע לכל וכגון שדברי בנו של הגר"ב רימר הוכחו שהוא בדיחה עלובה וכל אחד יכול לפנות לכל בניו ובנותיו וחתניו לברר דעתו ומעולם לא נחלק בזה אדם מעולם [והוא היה הראשון שהתראין להפלט בפטירת הגריש"א ועוד אח"כ]. וכהנה רבות ע"ז הדרך.

ולמעשה, בעצם בתור תגובה היה אפשר להוציא שוב את קונטרס השו"ת ובו ימצא המעיין תשובה לכל תשובותיו, וממש אפשר לומר שאם נרצה להוציא מהדו"ת לא יהיה שום דבר להוסיף ולתקן אחרי כל דבריו, וע"כ יהיו רוב דבריו בגדר ציונים לקונטרס.

א[נתבאר היטב שודאי הוא ענין נחוץ שיהיה הנהגה אחת ותועלתו מרובה כמ"ש הדברי מלכיאל, אבל לא משום כך נכפה על ציבור החפץ בדרך זו ע"פ רבו לילך בדרך אחרת, וכך היה מאז ומעולם ואירע רבות שלא הגיעו לכלל הכרעה וכל אחד התנהג כרבותיו, וכגון במחלוקת החת"ס ור"ע הילדסהיימר ורש"ר הירש וכו' שגרמו לפילוגים אדירים בקהילות, וגם בזמנינו בתשל"ו בבחירות צא"י ושלומי אמונים, ולא ערער אדם בדבר מעולם על ערעור יסודות ההנהגה, וכן היום ממש עם הספרדים והחסידיים, ועובדא שכך מתנהל הכלל במשך שנים רבות, וע"כ שדברי הגמ' דבר אחד לדור נאמרו על הסמכויות המוזכרות בגמ' כגון אב"ד וריש גלותא. אגב להלן שכח הכותב מדבריו וחילק בין מחלוקת הגריש"א והגר"ק שהיא מחלוקת גדולי הדור להגרא"ל והגר"ש שהוא קורח ועדתו (עפ"ל), ולמה הגר"ק לא חשש לדבר אחד לדור שעומד לעד ולעולמי עולמים?

וכל מעשיהם במלחמה בעתון ובמפלגה מראים שהם נלחמים גם בקהילה נפרדת, כי מאי איכפ"ל שאנשים מביאים אל ביתם את העתון שרוצים ומצביעים כהוראת רבותיהם, ועל מה הרעישו עולמות בתקופת הבחירות, ולמה התחילו בכל ענין הכוללים והישיבות רק אחרי שנה וחצי ולא מיד בתחילת המערכה, אלא כנ"ל שהם רוצים למחוק את השיטה בכפיה שלא ישאר ממנה שריד ועל כך המערכה.

החילוק מתקופת הרב שך הוא ברור לכל מי שחי אז וראה את המציאות שמי שהרב שך יצא נגדו נמחק בשונה מהיום, אולי למי שנולד 15 השנים האחרונות או בסמינר לבעלי תשובה תוכל למכור את מכולתך. אני בכל אופן, "צעיר אחד מבהיל" כהגדרתו של בן גילי הידו"ע (עי' אגרון), זוכר זאת היטב, בכל אופן אם יש פירכא להאמור, נא לציין ממצאים ולא סיסמאות.

גם אנשי הגר"ק לא שומעים לו בענין שעון יד וגיל הנישואין, וכ"א מבין החילוק בין עניני הלכה לעניני הנהגה ובין הוראות ליחיד להוראה ציבורית, ברור שכל מי שהגר"ש יאמר לו את דעתו בפירוש או שיפרסם את זה בתור הוראה לרבים [כגון מכתב וכדו'] כל מי שרואה את עצמו כתלמידו ישמע לו.

דעת גדולי הדור הקודם על הגר"ש, כבר הובא מכתבו של הרב שך, ודבריו בע"פ מפורסמים, וכן מה שאמר הגר"י אברמסקי להגר"א פלדמן עליו שהקב"ה מכין את הגדולים של הדור הבא, והגר"ש יאמר לר"מ פלס עליו שהוא החזו"א של דורנו. וכן דברי אביו הגר"שז"א. ועוד ועוד. ועיין בכ"ז בארוכה במאמר של יעקב ב. פרידמן עליו (בס' שרפים של מעלה, והועתק ב'בקהילה' ערב סוכות דהשתא) והשווה עם מאמרים במקומות כגון אלו על רבנים אחרים. [וכל אחד מבין שאמנם קשה לו להכריע בגלל שהוא חושב כ"כ לעומק על כל ההשלכות של כל דבר וזה חלק מהגדלות שלו והרגשת האחריות לא להנפיק הוראות לכל עבר בלי מחשבה תחילה, אבל כשצריך הוא יודע היטב להכריע כמו שאנו רואים בחסדי ד' עלינו. וזה לשון הכותב להלן: "וכבר אמר בכגון דא מרן הגר"ח מבריסק שאם בכל דבר אני ירא הוראה וכאן אני מורה כנראה שדבר זה ברור כל כך דאין ממה לירא" עכ"ל...].

ומש"כ שאף אחד מראשי הישיבות אינו רואה את הגר"ש כבר פלוגתא להגרא"ל, הנה הגר"א פילץ כתב במכתבו שתלמידי הגר"ש ישמעו לקולו [וביאר בע"פ דכלול בזה כל מי שסבור כמותו], והגרמ"י שלזינגר לא חתם על הקו"ק בבחירות במקומות השנויים במחלוקת כירושלים משום דעת הגר"ש, והגר"ד יפה שהוציא פעם מכתב על הפלס שהוא נגד מנהיגי הדור הוציא למחרת מכתב שלא ידע פרטים והוא מצטער שגרם עגמ"נ לגדולי ישראל, והגר"ש בורנשטיין בעת המהפך ביתד (קודם שנשא) תלה מודעה בישיבתו שאלו ואלו דא"ח ושאף א' לא יתערב (וגם אח"כ לא כתב ואמר מאומה **נגד** הענין של המפלגה רק שלא לומר שעובדים על גדו"י), וברור שזוהי דעתם של רובא דרובא דרה"י הנכנעים להגרא"ל ומורים באמת כמותו [אלו שאין להם נגיעות] שיש בזה מחלוקת רק שההכרעה למעשה היא כהגרא"ל, וכמובן רה"י שהתייצבו לצידו של הגרא"ל הגר"י עדס ור"י פוניבז' וגורודנא, וכן כל אלו שאין חולק בדעתם אף שלא הביעו אותה והם הגרמ"צ ברגמן הגר"י ארנברג הגר"צ קושלבסקי הגר"צ רוטברג הגר"ב רימר הגרמ"צ ברלין הגר"ז שוב ועוד. [ודעתם ידועה לכל ורובם השתתפו בכינוסים שונים דהגר"ש, אך כיון שהכותב מנסה להכחיש את החי, ע"כ יפנה המעיין הישר לאי מי מתלמידיהם ויברר הדברים].

בענין ברכת מי שחלק, ייטיב נא להביא לנו פסק **מנומק** ממו"ץ כלשהו שאפשר לברך על הגרא"ל. [מילא שחלק מכבודו לבו"ד נ"חא, אבל מה הקשר בין כח הנהגה ל'חכמתו'? וכבר דנו בביהמ"ד ממתי יהיה אפשר לברך שחלק על הגרמה"ה ואם לאחר נתינת המרן להגר"ג ישתנה הענין].

בדברי הגר"ח"ש, אכן הדברים ברורים לחלק בין יחיד לציבור, וכמובן שטעם החילוק הוא שקרבן ציבור יש רק אחד וחייב מצד המציאות שתהיה הוראה אחת וקרבן יחיד כל אחד עושה לעצמו כרבותיו, וה"נ בבחירות שכל אחד מצביע בעצמו זה ממש כקרבן יחיד ויש מקום לכמה הוראות, וכמו עם החסידים והספרדים, [וגם בקרבן ציבור יל"ע דכי היכי דקרבן יחיד כ"א עושה כרבו ה"נ כל משמר יעשה כרבו ויל"ע]. אגב, ברור לכל, שאף אחד לא חושד את הגר"ח"ש בנגיעות מאלו שלחמו עם אביו באשדוד ואלו שהיו הראשונים להפסיק לשלוח אליו בחורים.

ב] הדברים נתבארו היטב שאין חולק על גדלותם וכוחם לייעץ ולברך אך מעולם לא קיבלנו אותם כסמכות בלעדית בדרך הנהגת הציבור ואנו חשים לכבודם של כל רבותינו הן בדור הקודם והן דהשתא. ואנחנו מעונינים שתהיה הנהגה משותפת כפי שהיה בזמן הגריש"א והגרא"ל **וכפי שאמר הגר"ש שדעתו של הגרא"ל תהיה מכרעת רק שישמע גם אותו** וזוהי דרך האמת והישר, [וכמובן שכשהכל יתנהל ביחד לא יצא שום דבר החוצה ויהיו הסכמות על הכל גם כשהיו חילוקי דעות], ומעולם לא קבלנו את מרותם הבלעדית בענינים ציבוריים למחוק עוד רבנים שיש לנו שקיבלו את דרכם מרבותינו מדור קודם. כמובן שאיננו באים לפקפק בהחלטותיהם, אך לענין זה מעולם לא קבלנו אותם, כמו הדוגמאות מהגר"י אדלשטיין הגר"י קלמנוביץ' ור"ד אבוחצירא.

דעת הגרא"מ שך והגר"ש"א נתבארה היטב בקונט' וא"צ לכפול הדברים, וכדרכו עונה בסיסמאות. ולהלן אות ט' כתבנו קצת מזה.

ג] נתבאר היטב בפנים עיין שם ותמצא נחת. וישר כוחו על כל הביטויים, שמראים לקורא הישר עם מי יש לו עסק.

ד] כנ"ל נתבאר היטב, וכל אחד מוזמן לבדוק אצל כל משפחותיהם של הגר"מ והגר"א אלישיב [שבני משפחתם פתחו מטות עץ בביתם] והגר"ע אויערבאך והגר"ב רימר מהי דעתם בענין, גם אם מפאת שלטון הטרור עוד לא מצאו עוז בנפשם להצהיר על כך בצורה פומבית, וכבר נתבאר שמי שרוצה להשתכנע מכנסים וכדו' לא נמנע זאת ממנו, וגם ברוסיה כל התקשורת עם פוטיין. ואדרבה דעת הגר"ע אוירבך ראייה שאי השתתפות בכנסים אינה ראייה לכלום. וכולם יודעים מי הם אלו **שהיו אצל מרן זצ"ל יום יום ועסקו עמו בכל הענינים הציבוריים והיו נאמנים לו כל ימי חייו** ומי הם אלו שעוד בחייו פעלו כנגדו או אנשים שכל הקשר עמו היה רק קביעות יומית לשאלות בהלכה.

אגב מש"כ שהגרא"ל "קבל את הסכמת החזו"א", היכן מי ומתי? על איזה סיפור מדובר? על עוד איזה המצאת אגדה חדשה כמו מינוי ע"י הגרא"מ שך לתפקיד ממלא מקום נשיא המועצת.

הגר"ש לא ניסה להשמיץ את הגרא"ל אצל הגריש"א אלא לפעול לשכנע כנגד דעתו בדברים החלוקים, ואכן חפץ ד' הצליח בידו בדברים רבים מאד, כאשר פירטנו מקצת שבמקצת, ורובם המוחלט היה אחרי ששמע את דברי הגר"ש וקיבל את דבריו.

ה) כנ"ל מרוסיה ואיראן, ותמכור את מרכולתך לישיבות קטנות ובעלי תשובה. ורוב שפויי עמך בית ישראל יודעים שזה המצב, אלא שהם מקבלים את דעת הגרא"ל כנגד דעת הגר"ש בלי קשר לקמפיין ראשי הישיבות.

וכן הבדיחה המשעשעת שהגרמ"צ ברגמן ברח לחז"ל מאימת בנו, מראה את רמת הרצינות שהוא דורש מהקוראים שייחסו לדבריו.

וכן דעת ראשי הישיבות שהזכרנו, הקורא הישר מוזמן בכבוד לא לסמוך עלי ולברר את דעתם אצל תלמידיהם ובני משפחתם וחבל להאריך במעין אלו. וכנ"ל מהגר"ב רימר, אפשר לשאול את כל בניו, אגב היכן הוכחו?

וגם הכותב יודע היטב את האמת, רק שבשביל כמה תמימים שאולי יקנו את מרכולתו מוכן להתבזות.

ובענין יתר הטעמים שנכתבו ומה שהשיב; (א) הרי בזה גופא אומר הרמב"ם שזה לא נקרא דעה, ומהאי טעמא גופא נאמר דין מתחילים מן הקטן ולא תענה על רב כדי שלא יאמר את דעתו בגלל שרב זה אמר כן, וזהו ממש המצב היום שמתקיים בנו בהידור ענין זה וממילא לא חשיב דעה, וכבר נתבאר שכל החיוב לשמוע לגדולים ע"פ החינוך הוא דומיא דבי"ד וא"כ לא יהיו עדיפי מבי"ד. (ב) תמכור לילדים שדנו שם בזה, וכמובן מי מחליט מי חבר במועצת ונקרא דעה ומי לא? והרי זה גופא היה חלק מהיוכוח.¹ (ג) כבר נתבאר היטב בפנים הקונטרס שאין הנקודה מזרחניק או נטו"ק אלא שסוג דברים מעין אלו לא נקבעו בהכרח לפי רוב ומיעוט. ואגב החולקים על החזו"א אז היו בין השאר הגרא"מ הגרא"ק הרב מטשעבין ועוד ועוד, ובודאי החזו"א לא ראה אותם כמזרחי, רק שסבר שכן היא דרך ההנהגה ולא חש לרוב. (ד) כמובן שיש כאלו שהינם בעלי פלוגתא של הגר"ש כמו הגר"ל, רק המכוון היה שקודם שעומדים למנין יש לסנן ולהעמיד למנין רק מי שמוסכם שהוא בעל פלוגתא, והרבה מראשי הישיבות שיחיו אינם בכלל זה. ובאמת קשה להתווכח מי יותר גדול בתורה, הגר"ש אוירבך או הגר"א פינקל והגרמ"ה הירש וכל הרשימה שהביא, [כבר הבאנו בהערה 24 מה שאמר הגר"ל על הגר"ש, האם הוא אומר זאת גם על הגרמ"ה?], ומי יותר משקיע בתפילה ועבודה הגר"ש או הגר"ב, וכי' וכי', ואני מניח את הדברים לשיפוט דעתו של הקורא... [אגב מתי יש קבלת קהל אצל הגר"א פינקל והגרמ"ה הירש? אני רוצה להשוות את אורך התורות בעשרים שנה האחרונות בין שם לשערי חסד].

ואם יש היום דין רוב ראשי הישיבות, א"כ הרי כבר הוכרע בדור הקודם דין הנח"ל וועדת טל ע"י כל זקני ראשי הישיבות דא; הגרמ"ש שפירא, הגרי"מ פיינשטיין, הגרמ"י ליפקוביץ, הגר"ש בירנבוים, הגרא"י זלזניק, הגר"ז רוטברג, הגר"פ שיינברג, הגר"צ מרקוביץ, זכר כולם לברכה, וכן יבדלח"ט בני מן הגרי"י, והגר"ש וכי', ואעפ"כ סברו העושים שדעת הגרא"ל מעל כולם, ובודאי שיש לומר כן בזמנינו על דעת הגר"ש מול רוב רה"י שרובם אינם מגיעים לקרסוליו.

ו) כנ"ל שכבוד התורה הוא סיסמא פוליטית לפי הענין. וכנ"ל שהם מחליטים מי גדול ומי קורח. עפ"ל. אגב פתאום שכח מכל מה שהאריך לעיל שדין דבר אחד לדור הוא עומד לעולמי עולמים ותמיד היתה הכרעה, כי א"כ איך חלק הגר"ק על הגרי"ש.

¹ כאן המקום גם בדבר מה שכתבנו שאחוזי הציבור ששמעו להגר"ש הם הרבה יותר מאחוז רה"י שתמכו בו, ונתלה הכותב בזה כמוצא שלל, ואכן יש לחזור על כך בקול גדול, וזהו לא רק הבדל של 10% ו15% כדבריו אלא הרבה יותר מכך, כי בכינוס רה"י בדבר הגיוס השתתפו כמאה ר"י, ועם הגר"ש הזדהו רק שלשה או ארבעה, והיו 3%, והאחוזים שהצביעו ע"י הם פי כמה וכמה מכך, וא"צ להאריך בפירוט כזי ריבלין ויחד שנקטם הכותב להלכה, דלדבריהם 15.000 שהצביעו ע"י הינם 15% מתוך הליטאים שבכלל ה125.000 שהצביעו לשתי המפלגות, א"כ נמצא שמתוך כל הנ"ל 100.000 הינם ליטאים ורק 25.000 חסידיים... וזה באמת אפשר למכור רק בסמינרים לבעלי תשובה. ומאחר שאחוזי החסידיים בימים כתיקונם הינם הרבה יותר א"כ ברור כשמש שגם אחוז בני תורה מהליטאים הוא הרבה הרבה יותר מ15%. הא חדא. וכל זה בימים כתיקונם, אך מאחר שבמערך זו היו הרבה מאד נמנעים חדשים כמבואר בתוצאות וברור שכל הנמנעים החדשים הינם ליטאים שלא רצו להתערב במחלוקת, נמצא שאחוז החסידיים ב125.000 הנ"ל הוא עוד יותר ויותר גבוה וממילא גם אחוז בני תורה מהציבור הליטאי עולה בעוד הרבה יותר.

ועכ"פ ב'מעריב' וב'שבע' נקטו להלכה דהוי 25%.

ואמנם כן הוא הדבר אשר אמרנו, הציבור יודע היטב את הערך והמשקל שיש ליתן לדעת [או יותר נכון לאמירת] ראשי הישיבות במצבינו הנוכחי, וכאשר נתבאר היטב בפנים הקוב'.

הגר"ח קילל וכתב פן תיספו בכל אשר להם כי בנפשם הוא.

ונתבאר היטב בפנים, דבמחלוקת בין גדולי ישראל הנושא הוא עצם הדברים וסמכותם של החכמים האחד מחברו, ולא חריפות הדברים שכל צד מייחס לדעתו. ולא ענה בזה מאומה רק ליקט סיסמאות.

והנה תראה שלא ענה מאומה על כל הציטוטים מהגר"ח שאינם נכונים עובדתית, רק כדרכו בורח מתשובות בססמאות נבובות.

ואף אחד לא אמר שאין להגר"ח סמכות להביע דעה בענינים אלו, כמו שיש להגרמ"ל סמכות להביע דעה בענין כשרות הפאות וכמו שהגר"נ קרליץ יכול להביע את דעתו בשמעתתא דצרת ערוה וכמו שהגר"ח ק יכול להביע דעתו בעומק דברי הגר"א והמהר"ל, רק שאנחנו משתדלים להבין איזה נושאים שייכים לכל אחד. וכמו שהשפויים שבהם אומרים על הגר"ש שהוא אדם גדול אבל לא מתאים להנהגה וכו"ל באקדמות מילין.

דברי הרב שך בבחירות כבר הבאנו שגם הפליג בדברים על הגר"ש ברוידא והגר"ע יוסף זצ"ל, ואם כל דיבור בגדלות פלוני באסיפת בחירות הוי מינוי לגדול, ייטיב נא לעלות על קברי הנ"ל ולבקש מחילתם על שלא קבלנו את הנהגתם במשך שנות דור.

ז] לא מצאתי שום תוספת בדבריו. וכמובן כתבנו כמה טעמים וכולם אמת. [וכן מש"כ שאין פסול לבחור רב, כמובן היה רק בתור הקדמה לכל האמור אח"כ וכמו שנתבאר היטב בדברים נכוחים].

וכמובן כותב שלא רוצה להכנס למדמנה של פוניבז' כדרכו להתעטף באצטלא של חזו"א'ניק מרומם, א"כ למה כתבת על כך בקונטרסין, כותב ועונים לו ואז הוא מחליט שלא רוצה להכנס לכך, [כמו ישראל פרידמן בענין ההפגנות].

והשאלה מה מאחד וכו' והמעשה דבית משוגעים, לא ירד לעומק השאלה שהיתה מה ראו אלו שעד עתה היו מחוץ למחנה לחזור אליו.

ח] יישר כוחו שחזיק דבריי והראה שאין לו שום תשובה לכל מה שנתבאר שם היטב בדברים ברורים דאין בזה שום פגם וכפי שהבאתי מדברי החזו"א הגר"ל והגרמ"ל.

ט] לא מצאתי בכל דבריו תגובה לדברי המשנת איש **שאני הבאתי**. אם יש לו הערות על שאר הציטוטים המובאים בספר ייטיב נא לשולחם להעורך העלום ותרווח שמעתתא. אגב גם כעת מתעלם מרוב הדברים התמוהים, בפרט בדין נשים בחינוך וחינוך בתפילה, ומתייחס לעוד שתיים שלושה דברים מתוך עשרות רבות [וגם בהם יש להשיב כמובן רק שאי"ז מקומו וכו"ל].

מכתב גדולי הדור, [שכבר הובא שהגר"ש והגר"ש לא חתמו, וכן הגרמ"ש ש טרח לכתוב נוסח נפרד], גם הגר"ש מחה על ביזויו, ואמנם כמובן שיש למחות על כל סרך ביזוי אבל בירור משנתו לא נקרא ביזויו, ואילו שאומרים כן מצדיקים את הנלחמים בו.

בענין הנחל החרדי, נתבארו הדברים היטב בהערה 30 שהכל נעשה על דעתו כידוע לכל - דתיים וחילוניים כאחד.

וכן בענין היחס לתורה, שהובא הכל בציטוט מספריו, **והודגש שאין הכוונה שלא מעריך תורה ח"ו רק שלא אווז כ"כ מהעליונות שלה על שאר דברים**, ואם יש תשובות עניניות אשמח להגיב. לא בדקתי במחשבת מוסר אם הרב שך הזכיר את הנפה"ח או לא, אבל כל חייו ומהותו זעקה תורה ועליונותה על שאר דברים, [ובודאי שצריך לדבר גם על שאר דברים כולל אמונה ולא זה הנידון], ומעולם לא אמר בפתיחת הזמן שאין מה לחזק בתורה אלא רק בתוספת שבת, ובודאי שלא טרח בהזדמנויות שונות ובמכתבים ובדרשה לאלפי ילדים לאפוקי מהנפה"ח. וכל ילד מבין מה ההבדל בין סגירת שיעור לסגירת ישיבה שהיא בית יוצר ומקום גידול וצמיחה למאות ואלפי בני הנעורים וכפי שנתבאר היטב בכל הקונטרס. מחלוקות בישיבות היו בכל הדורות, אך מעולם לא היה גדול שסגר ישיבה כי היא לא היתה כפופה לו לגמרי.

בענין ציטוטים מהגר"מ שך שפרסם ביתד תחת שמות שונים, כמובן שכולם יראו שאינם ממין הטענה ורובם נתבארו בפנים הקונ'. ולענין מה שפרסם בשבוע האחרון, כגון מה שמביא שאמר רק שנברח לחו"ל ולא אמר שנעמוד בתוקף, ומנסה להכחיש את הידוע שהגרמ"צ ברגמן פרסם בשמו שאמר לו להודיע **כשיגיע הזמן** שזה יהרג ואל יעבור ולמסור את הנפש **וכתב הגרמ"צ שכעת הוא הזמן**, וכן מה שציטט שצריך לסדר גיוס בנות גם בחוק, הוא בדיחה עלובה כאילו שמישהו חולק ע"ז שצריך לפעול לסדר חוקית בכל מאי דאפשר, אבל היסוד הוא עמידתינו בתוקף ולא להכנס עמם לסחר מחר. וכן מה שהביא ממנו בענין הפגנות, כבר נתבאר היטב בשעתו שאכן בשונה מהעדה"ח אצלנו זה נשק יום הדין, אבל יום הדין הזה כבר הגיע מזמן בעת שעומדים להחריב את

כל עולם התורה וכבר התחילו לחוקק, וגם בזמן גיוס בנות ההפגנות היו ביום החקיקה. ולענין ועדת הכהן נתבאר.

ואם יש דברים ענייניים נשמח להגיב, רק שהכותב מנסה לשטות בציבור ולזלזל באינטליגנציה שלו בדברים שאינם קשורים לויכוח. [מזכיר את זה שאמר על רשעים שצריך להעריך אותם ולחשוב שהם יותר ממני וכשהתחילו להתווכח בזה הביא ציטטות שלא לשנוא אותם].

דבר ישיבת חדרה, מגוחך איך בא להכחיש את החי כאילו הגר"ל לא יזם את הסגירה אלא כולם עזבו וברחו משם מרצונם והגר"ל רק פתח להם ישיבה חדשה, בעוד בהקלטה שהם עצמם הפיצו שואלים את הגר"ל במי שמרוצה ואינו מרגיש שום בעיה ואומר הגר"ל שיעזוב כי יכולים להתקלקל, כלומר שהגר"ל הוא היוזם את עזיבת הישיבה, וכולם ראו את התמונות שעד אותה הוראה היו להם בשיכון ג' פחות מעשרים בחורים ורק מאז התחילה העזיבה. וכל מי שיש לו קרוב שם יברר אם רוב העוזבים והרמ"ם עזבו מרצון או בגלל ההוראה ו/או בכפייה ועל זה כתבנו שלא היה כן מעולם.

אגב בזמן סגירת ישיבת ולוז'ין היה את ישיבות מיר, סלבודקא, טלז וקלם, ועוד. [מיר, מופיע בבלנק של הישיבה נוסדה בשנת תקע"ו. סלבודקא, ע' בהקדמה לזכר יצחק שהגר"י הגיע לכהן שם בשנת תרמ"ח ובכמה שנים בודדות העמיד מאות תלמידים. טלז, ע' בהקדמה לחידושי הגר"ט שהגיע ללמוד שם בשנת תרמ"ט. וכן קלם בחי' הגר"ט שם שנוסדה בתרכ"ט]. אך כמובן שלמי שמעריך את המושג של ישיבה אין שום נפק"מ אם יש עוד ישיבות או לא, כי כל אדם ואדם, ובודאי כל ישיבה וישיבה, הוא עולם ומלואו.

בענין המשגיחים לא שת ליבו להאמור כי בהיות והמכוון לבדוק כמדגם מייצג היאך מתייחסים לפרשיה אנשים חשובים אובייקטיביים הנקיים מנגיעות ולחצים לכן נקבעו הכללים; (א) שידועים בגדלותם ושידועתם ראוייה ליחס, (ב) שאינם שייכים באופן טבעי לצד מסוים מפאת הישיבה שלהם או נגיעות קדומות קשרי חיתון ותלמיד וכדו'. וכל מה שהביא הוא בכלל זה, ומפאת כבודם של השייכים לאות א' לא נפרט. היחיד ששייך לנד"ד הוא הגר"ח וואלקין, ואם כי יש לשער דעתו מראש ע"פ מה שהרבה להתראיין למשפחה, אך בכל זאת לא זכור לי במערכה האחרונה שדיבר בענין, [ואם דיבר הרי בכלל כלל יש יוצא מן הכלל]. ובענין הגר"ד יפה, ע' לעיל אות א' ד"ה ומש"כ, ועוד ידו נטויה. יתר המשגיחים שהובאו במאמר שנתפרסם כמזוהים עם הגר"ש, כנ"ל הקורא הישר מוזמן לברר אצל בני משפחתם ותלמידיהם, [ובכל אופן להראות נכליו של הכותב: רד"מ שניידר היה בהפגנה נגד הגיוס כנגד דעת גדולי ב"ב ואמר שם תהילים ודעתו הקיצונית מפורסמת לכל מזה שנים, רי"י בורדיאנסקי קטע שיחה של א' הרמ"ם בשיבתו להצביע ג' והודיע שאין לנו להתערב בעניינים השייכים לגדולי עולם וכי הוא תלמיד של הגר"ש ומצביע עץ וכל תלמידיו (של הגר"י) שיעשו כמוהו וכבר נתפרסמה ההקלטה וכן השתתף בסיום הש"ס ובכינוס בסוכות בבית הגר"ש, רמ"ד ליפקוביץ סגרו לו את הכולל זרעים והעיפו את בניו מהכוללים, דברי הרח"י קפלן שאמר בשיבתו הבאנו בקונ' וכל בחור בחברון יודע את דעתו להיכן היה נוטה].

[י] מבואר הכל בקונטרס ולא מצאתי מה להגיב.

בכל ענייני הגיוס והמסתעף, לא זכינו לאורו, כנראה שם העניינים מתחילים להסתבך, ואולי שומר את זה למאמריו הבאים ביתד.

ואכן, כפי שהוא מסיים: "כשל כח הסבל" - עם האמת קשה להתמודד.

חזו"א'ניק יקר, במשך עשרים שנה ויותר זכיתם להתעלות מעל כל בני תמותה ולהתנתק מכל השטויות המענינות את בני האנוש החיים בעולמנו השפל ולעלות לדרגות עילאיות ומרוממות, חבל ששוב תכניסו את עצמכם לבוץ הזה בצורה הזאת שאתם ממש לא מוסיפים לעצמכם כבוד אלא להיפך, תאמין לי, ישראל פרידמן היה עושה את זה הרבה יותר מכובד ממך.

שובו למערוותיכם, סעו באופניכם, חקרו נביאיכם, הן קרבה שנת השבע שנת השמיטה, כבר מאוחר, צריך להתחיל לדאוג לעגבניות של שישית....